PARSCH-KLINDA:

LITURGIKUS SZENTBESZÉDEK

II. RÉSZ

Nihil obstat. Aemilius Hudyma, censor dioecesanus. Nr. 197|1936.
Imprimatur. Strigonii, die 17. Januarii 1936. Dr. Julius Machovich,
vicarius generalis.

Dr PIUS PARSCH

*

LITURGIKUS SZENTBESZÉDEK

II. RÉSZ: BÖJTI IDŐ

FORDITOTTA

Dr KLINDA PÁL
ESZTERGOMFŐEGYHÁZMEGYEI ÁLDOZÓPAP

1936.
KIADJA A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT
«LITURGIA» KEGYTÁRGY ÉS KÖNYVKIADÓJA
BUDAPESTEN

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — A nyomdáért felelős: ifj. Kohl Ferenc.

TARTALOM.

Oldal

Fordító előszava III
Bevezetés IV
Bevezetés a húsvéti időbe 5
Búcsú az Allelujától 5
Böjtelő 10
Septuagesima. — Hetvenedvasárnap 15
Homilia. — Hetvenedvasárnap evangéliumához 15
Magyarázat a szentleckéhez 21
Népies misehomilia 24
Bepillantás a következő időbe 28
Nagyböjti program 32
Sexagesima. — Hatvanadvasárnap 35
Homilia az evangéliumról 36
Egyszerű misemagyarázat 44
A három magvető 49
Quinquagesima 52
Egyszerű misemagyarázat 52
Egy három részből álló drámai színjáték 59
Előkészület a nagyböjtre 62
Liturgikus óra 62
A bánat szerepe a nagyböjt liturgiájában 70
Éljen bennetek a megkereszteltek öntudata... 79
Nagyböjt első vasárnapja 88
Felhívás a küzdelemre... 88
Böjtöljünk és harcoljunk Krisztussal 96
Nagyböjt második vasárnapja 100
Szentbeszéd a megdicsőülésről 100

Oldal
Misehomilia 106
A böjtölés célja 110
Nagyböjt harmadik vasárnapja 114
Homília 115
A vasárnapi mise képe 118
Régi időben 121
Nagyböjt negyedik vasárnapja 124
Egyszerű misemagyarázat 124
A rózsa jelképes értelme 134
Isten családja 137
Fekete vasárnap 142
Bevezetés a szenvedés idejébe 143
Három feketevasárnapi kép 146
A megdicsőült és beburkolt kereszt 151
Virágvasárnap 156
Liturgikus óra 156
Hódolat a király előtt 163
Nagycsütörtök 167
Krisztus teste, szenvedése és szeretete 167
Nagyszombat 172

A FORDITÓ ELŐSZAVA.

Mivel a beszédekben közölt hat kis kép jelenleg magyar tömegkiadásban — a régi, ú. n. Képes Misefüzet kivételével nem kapható — többéves tapasztalatom szerint ilyen alkalommal legcélszerűbb a bevezetésben a *szónoki festés eszközeivel* megrajzolni a hallgatók képzelete előtt az itt közölt képet. Még egészen kis gyermekekből álló (elemi- és polgáriiskolás) hallgatóság figyelme is leköthető egy «*ma rajzolni fogunk*» kezdetű szónoki beállítással, olyannyira, hogy a gyermekek hosszú idő mulva is le tudták rajzolni színes ceruzáikkal a prédikációban hallott «*szentmise-képet*». Ami, úgy vélem, legjobban igazolja a prédikáció eredményességét! *Felnőtteknél* is jól bevált bevezetés: «*A mai vasárnapot egy művész a következőképen rajzolta meg . . .*»

Idézem a korábban írt sorokat: «Természetesen, e szentbeszédek teljes sikere azt is megkívánja, hogy *a hallgatóság kezében ott legyen a liturgia magyarnyelvű szövege.* Ha gondoskodunk arról, hogy a miseszövegek — ma már *fillérekért* kapható — magyar fordításait mintegy alapként juttassuk el a hívek kezébe, akkor maradandóan és csodálatos elevenséggel fog a tömegek lelkében visszhangzani mindaz, amit a lelkipásztor a «liturgikus szentbeszédekben» a szószékről meghirdetett!»

Dr. Klinda Pál.

Külön fel kell hívnom a figyelmet a *nagyheti szertartások 2 filléres szövegsorozatára. A 2 Filléres Misekönyv* nélkül ma már nincs modern tömegpasztoráció. Osztassuk szét minden mise elején perselyezés fejében a híveknek. Megjelent minden vasár- és ünnepnapra. Kiadóhivatal: Budapest, IX., Thaly Kálmán-utca 36.

BEVEZETÉS.

Az itt következő beszédek és vázlatok ugyanabban a szellemben és értelemben készültek, mint amelyeket az első füzetünk közölt: Rövid szentbeszédek, amelyek nem annyira a moralis és aszketikus szempontokat állítják mindenekfölött előtérbe, hanem lehetőleg gazdagon merítenek a *Szentírásból és a liturgiából*, e mindeddig eléggé elhanyagolt két forrásból. Még kell jegyeznünk, hogy a most tárgyalandó időszakasz, vagyis a böjti- és húsvéti idő a keresztény lelkiéletre a legnagyobb fontosságú, s ezért a hitszónokra kötelességet ró, de egyben bő alkalmat is nyujt tanítói hivatalának kiaknázására. A böjti idő a *tulajdonképeni prédikálási idő* az Egyházban, ezt tanítja a történelem s jórészt a jelenlegi gyakorlat is. Ha Isten is úgy akarja, jövő évre külön füzetet jelentetünk meg a «negyven nap» beszéd-ciklusával.

Klosterneuburg, 1931. Epifánia.

Pius Parsch.

BEVEZETÉS A HÚSVÉTI IDŐBE.

Hetvenedvasárnap előtti héten a lelkipásztor egy esti oktatás keretében kétféle feladatot lásson el: 1. *Adjon bevezetést* a húsvéti ünnepkörbe és a böjtelőbe; ez jó alkalom egyben arra is, hogy az egész egyházi év fejlődéséről áttekintést adjunk. Fontosnak tartom, hogy ezt gyakran megismételjük, különösen egy-egy új évszakasz kezdetén, hogy ezáltal a hívek az egyházi évet és annak szerkezetét pontosan megismerjék. 2. Ezután lehetne megtartani, akár a templomban egy esti ájtatosság keretében, akár a liturgikus otthonban (gyűlésen) az «Allelujától való búcsúzást.»[1]

Búcsú az Allelujától.

Ezen a szombaton csaknem két hónapra búcsút veszünk az Allelujától. Nem énekeljük a templomban az Allelujá t az egész böjtelőn és böjti időn keresztül, és majd csak nagyszombaton fogjuk ismét hallani. Nekünk, kik egy hitszegény, elvilágiasodott kornak gyermekei vagyunk, talán fel sem tűnik már ez a változás, a hívő középkor azonban nagyon jól érezte, mit jelent az, hogy **elmarad az Alleluja!** A szentmisében az *evangéliumhoz* bevonuló *Isteni Királyunkat* többé nem az ünnepi «Alleluja Énekkel» üdvözöljük, és a napi zsolozsma imaóráit sem vezetjük be az örvendező Allelujával. Ehelyett azt énekeljük vagy mondjuk: «*Dícséret legyen neked Uram, örök dicsőség Királya.*» (Bizonyára ez is szép üdvözlés, de mégis csak pótlék, amely sejtetni engedi, hogy mi mindent akart az Egyház az «Allelujával» kifejezni.)

[1] A *Klosterneuburger Weichespiele* gyüjteményes sorozatban megjelent egy ilyen népies játék a «Búcsú az Allelujától» (der Abschied vom Alleluja), amelyre felhívjuk a figyelmet.

Ma erről az *Allelujáról* akarok egyet és mást mondani. Ez a szó, «alleluja», zsidó nyelvből származik és magyarul annyit jelent: «*Dicsérjétek az Urat!*» De már a zsidóknál elveszítette szószerinti jelentését és *örömkiáltássá lett.* Ma is vannak ilyen szavak, amelyeknél már nem az eredeti jelentésre gondolunk: pl. amikor a németek azt kiáltják: «Heil», akkor senki sem gondol arra, hogy e szó «egészséget» jelent. Így történt az «alleluja» szóval is. Így érti a Szentírás is (Tóbiás 13—22.), mely szerint a mennyei Jeruzsálem utcáin állandóan «allelujá»t énekelnek. Ebben az értelemben vették át e szót az *első keresztények* is, sőt megtették *öröm-éneküknek*, feltámadási dalnak. Amíg az Egyház fennmarad, az allelujá mindig énekelni fogják. Ott fönn pedig, a mennyei Jeruzsálemben mindörökké hangzani fog ez az ének. A Titkos Jelenések Könyve mondja: *Az Alleluja dicsérő éneke ott úgy hangzik, mint sok vizek zúgása és mint nagy mennydörgések robaja.*» (Jel. 19, 6.)

Az első keresztények magánéletükben is használták e szót. Az emberek otthonukban énekelték, a parasztok az eke mellett, a kézművesek műhelyeikben. A hajósok dala így kezdődött: «*Énekeljük szép evezős dalunkat: Alleluja!*» — Keresztény katonák az allelujával vonultak a csatamezőre. Húsvét reggelén az első keresztények e szavakkal üdvözölték egymást: «*Alleluja, az Úr feltámadott*». Még halottaikat is alleluja-énnekléssel temették el, mert jól tudták, hogy a halál után örvendező viszontlátás következik. Milyen hit, milyen nagy megalázkodás Isten előtt, milyen nagy győzelmi biztonság tör elő ebből a ravatalnál énekelt allelujából!

Még sokkal többször énekelték az allelujá**t a templomban.** Itt az egész esztendőn át kísérőnk. Naponként ez vezeti be a zsolozsmát, az «óra-imádságot» és pedig a napnak mind a hat «imaórájában.» Azonkívül van a szentmisében egy külön, sajátságos ének: az «*Alleluja-*

Ének.» Ennek elején *két «Alleluja»* van, azután egy vers következik s a végén *még egy Alleluja.* Ez az Alleluja-Ének mintegy a *nyitánya* az evangéliumnak és úgy hangzik, mint a hírnök szava, Krisztus Királynak az evangéliumban történő bevonulása előtt. Hallottátok már, hogy az evangélium nem csupán az Úr Jézus életéről szóló egy-egy történet felolvasása: a liturgia misztériumában az evangéliumban maga Krisztus szól hozzánk. Azért használunk a nagymisében evangéliumkor tömjént és gyertyákat ; ilyen tiszteletnyilvánítás különben csak az Oltáriszentségnek szokott kijárni. Az Alleluja a harsonajel az isteni Király megérkezésekor. Csak böjtelőben és böjti időben, amikor szomorkodnunk kell, nem énekelheti az Egyház ezt az örömkiáltást, ilyenkor egy időre el kell szakadnia az Alleluja meghitt örömétől. Ez a búcsúvétel a Hetvened-vasárnapot megelőző szombaton történik, amikor este a vesperásnál befejezésül *kétszer* éneklik az Allelujá t. Sőt a jámbor középkorban, az Alleluja elbúcsúztatását még ünnepélyesen is megülték, sok templomban ünnepélyes «temetést» készítettek az Allelujának. Ministráns gyermekek égő gyertyákkal és tömjénfüstben az Allelujá t a templom keresztfolyosóján ravatalon körülvitték, mint amikor az ember egy kedves halottját nyugvóhelyére teszi. Vagy ahogyan egy kedves barátunktól veszünk búcsút, akit hosszú utazása előtt sokszor átölelünk, kezét szorongatjuk, arcát és homlokát megcsókoljuk: így tettek ezek a régiek is. A böjtelő idejét szerették összehasonlítani a zsidók hetvenéves fogságával. Amint a fogságban a zsidók hárfáikat a fűzfákra akasztották és semmiféle vidám dalt nem tudtak énekelni, úgy vannak a keresztények is az Allelujával. Azt mondták: «*Megszüntetjük az Allelujá t, amelyet az angyalok énekelnek, mert Ádám bűnével az angyalok közösségéből ki vagyunk zárva, mi most itt ülünk a földi élet Babilónjának patakjai mellett és sírunk, és mint a zsidók tették, az elnémult Alleluja-*

hárfákat szívünk bánatában és keserűségében a fűzfák ágaira függesztjük.»

Hallgassunk csak meg egy régi egyházi éneket a búcsúzásról:

«Maradj még ma velünk, Alleluja,
Holnap eltávozhatsz, Alleluja.
Mikor a hajnal jön, Alleluja,
Indulhatsz utadra, Alleluja!»

Keresztények, mondjátok, nem *szép* mindez? Nem látjátok magatokat is, milyen értékes dolog együtt élni az Egyházzal? Milyen sok szép van itt együtt elrejtve, amelyről egyáltalán nem is tudtunk eddig!

Most még egy szót az Alleluja *hazatéréséről*, vagy mondjuk: *föltámadásáról! Nagyszombaton* a háromszor ünnepélyesen énekelt, mélyen megragadó *Alleluja* feledhetetlen marad mindenki számára, aki csak egyszer is kellő megértéssel hallgatta. A középkorban sok helyen a Húsvét után jövő második vasárnapon sajátságos officiumot ünnepeltek *az Alleluja hazatéréséről: «Eljöttek újból a napok, mikor ismét énekelhetjük az Allelujá*t. *Most csak azért jönnek mindig e napok, hogy majd ismét elmenjenek, és azért mennek el, hogy megint visszajöjjenek. Mert most mindez csak gyönge előképe az égnek. Amikor ama naphoz jutunk, akkor majd erősen megőrizzük az Allelujá*t, *és az soha többé nem fog eltávozni tőlünk.»*

Szombaton utoljára énekeljük az Allelujá*t*. Bárcsak figyelmeztetne ez minket a keresztény élet hivatására: *Feltámadott, égi és örvendező emberek vagyunk!* Feltámadottak vagyunk a keresztség óta, a bűnöket el kell hagynunk, a mennyország polgárai vagyunk, csak lábunkkal járunk a földön, szívünk az égben van. *«Osztályrészetek a mennyekben vagyon.»* Az igazi keresztény élet igazoló pecsétje az *öröm*, a keresztény ember az égi Napnak gyermeke, amely fényt, gyönyörűséget,

életet és örömet szór szét. Neveljük magunkat vidámabb, örvendezőbb emberekké, soha sem szabad, hogy szívünkben szeszély vagy bosszúság találjon helyet. Legyünk örvendezők és szerezzünk másoknak is örömet. Ezt prédikálja a naponkénti Alleluja. Fognak jönni idők, amikor szívünk nem lesz Allelujára hangolva, de azért énekeljük csak akkor is magunkban ezt a kedves kis dalocskát; az Üdvözítő is ezt énekelte legnehezebb útján, a szenvedés éjszakáján. Sokszor nehéz vihar vonul látóhatárunkra, s akkor meghal az Alleluja a szívekben! De ne essetek kétségbe, Isten nem temeti el mindörökre, hanem *fel fogja támasztani ismét számotokra is az Allelujá*t! Maradjatok *győzelmes lelkek, és az Alleluja biztosan visszatér!* Csak egyben teremtsünk magunknak keserű komolyságot, a *bűnök elleni harcban!* Amikor arra van szükség, hogy bűnöket küzdjünk le, bűnökért vezekeljünk és tegyünk eleget, akkor — akasszátok az Alleluja-hárfákat a *szomorúságok* fájára — és töltse el szíveteket a fájdalmas *honvágy* a kegyelem országa, az Isten Jeruzsáleme után. — Így tegyük ezt a most elkövetkező időkben is.

Böjtelő.

1. **Az egyházi év felépítése.** A következő vasárnapon új egyházi időszakba lépünk. Ezért ne vegyétek rossz néven, ha elsősorban ismét az egész egyházi év felépítésére emlékeztetlek benneteket. Az egyházi évben tulajdonképpen csak két főünnep van, melyeket más kisebb ünnepek, előkészületi és lezárási idők vesznek körül. Ezeket az ünnepcsoportokat *ünnepköröknek* nevezzük. Tehát két ilyen ünnepkörünk van: A *karácsonyi* ünnepkör és a *húsvéti* ünnepkör. Mindkét ünnepkör ismét három részre oszlik: *előkészület, ünnepi idő* és *utóünneplés*. A két nagy ünnepkört szeretem *két nagy hegycsoporthoz hasonlítani*. A hegyeknél is előbb meglehetős *emelkedő* van, amely után *vándorlás következik a hegytetőkön*, végül *leszállunk* ismét a völgybe. Ehhez hasonlóan azt mondhatjuk, hogy *minden keresztény ember túrista*, aki minden évben *két hegyet* jár meg: a *Karácsonyhegyet* és a *Húsvéthegyet*. Az *első hegy* nem nagyon magas, de azért a felfelé vezető út itt is kapaszkodóval kezdődik: ez volt az *Advent, Karácsonykor* a csúcsokhoz érkeztünk és attól kezdve a hegy gerincén járunk egész *Háromkirályok* ünnepéig, tulajdonképpen annak *nyolcadáig*. Akkor ismét *leereszkedünk a völgybe*, ez a leereszkedés a Vízkereszt utáni vasárnapok. De alig érkeztünk le a síkságra, máris kezdődik a *második kapaszkodó*, amely a *második hegyre* vezet. Ez a hegy sokkal magasabb. Azt mondhatnók, hogy a Karácsonyhegy csupán előhegysége a hatalmas Húsvéti Magashegységnek. Ezért hát hosszabb ideig tart a fölfelé vezető második kapaszkodó is, t. i. a böjtelő és a böjti idő. *Húsvétkor* fölhágunk a második hegy csúcsára és most már ott, a magasban járunk egész Pünkösdig. Végül egy egész hosszú ereszkedő következik, ezt a Pünkösd utáni 24 (sőt még több) vasárnap alkotja.

Most az egyházi *színeket* is jobban meg fogjuk érteni: a kapaszkodó színe a *viola* (Advent és a böjti idő), a magaslatok útjának színe a *fehér* (Karácsonykor és Húsvétkor) a lefelé menetel színe a *zöld* (Vízkereszt utáni és Pünkösd utáni vasárnapok). Most már megértjük az *egyházi év fölépítését.*

2. **A Húsvéti ünnepkör.** Vizsgáljuk most a két ünnepkör tartalmát. A bűnbeesés után két nagy jótéteményt gyakorolt Isten az emberekkel: a Krisztus *emberré lett* és *megváltott minket.* Ez a két jótétemény a két ünnepkör tárgya. A karácsonyi ünnepkörben az Úr *emberré-levését* ünnepeljük, szemünket az Ő *eljövetelére* szegezve. Adventben (Úrjövet) az Ő eljövetelét *vártuk.* Karácsonykor *megérkezett az Úr,* Epiphaniakor (Vízkereszt) az Ő Istenségének a világ előtt való *megnyilvánulását* ünnepeltük. Tehát az egész karácsonyi ünnepkör tartalma ez volt: *Eljött hozzánk, emberekhez a Megváltó.*

De tovább kérdezhetjük: Miért jött el hozzánk az Istenember? A feleletet a *húsvéti ünnepkör* adja meg: *Azért, hogy megváltson minket.* Szenvedései és keresztje által meg akar szabadítani a bűn bilincseitől, feltámadásával Isten gyermekeivé akar tenni minket, és a szent Lelket akarja a lelkünkbe önteni. Lássátok, Keresztények, ez a húsvéti idő tartalma! Figyeljetek csak: *A bűnöktől* akar megszabadítani. Ehhez azonban előbb *el kell ismernünk magunkban, hogy szegény bűnösök vagyunk,* rá kell ébrednünk ennek tudatára. Erre szolgál a *nagyböjt.* Az Úr *szenvedései* és *keresztje* által akar megszabadítani, erre emlékeztetnek a *nagyhét* és *Húsvét. Isten gyermekeit* akarja a Megváltó belőlünk kialakítani és a Szent Lelket nekünk elküldeni; erre való az egész *húsvéti idő* és *Pünkösd ünnepe.*

Azonban azt mondhatná valaki, hogy mi *mindezt már megkaptuk a keresztségben,* hiszen akkor szabadultunk meg az eredeti bűntől, Isten már akkor gyermekeivé tett minket és a Szentlelket is bele öntötte lelkünkbe.

Igaz. Csakhogy az Egyház azt akarja, hogy évről-évre újból és újból átéljük mindezt, úgy, mintha még nem is volnánk megváltva, mintha csak *Húsvétkor* lennénk majd megkeresztelve, mintha csak *Pünkösdkor* nyernénk el először a Szentlelket. A léleknek úgy kell nőnie és gyarapodnia a kegyelemben, ahogy a fácska nő és egyre erősebb lesz az évszakok váltakozásában.

Keresztények, ha nagy ünnep volt már a Karácsony és Vízkereszt is, *Húsvét még ezeknél is nagyobb*, Húsvét a *legnagyobb keresztény ünnep*, Húsvét a *megváltás ünnepe*. Azért sokkal hosszabb az *előkészületi idő is rá*, mint a Karácsony előtt. Emlékezzetek csak vissza a hegy képére. A Húsvéthegyre vezető kapaszkodó csaknem *két hónapig* tart, ez a böjtelő és böjti idő. Fenn a magasságban az út az egyik hegycsúcsról a másikig való vándorlásunk. Húsvéttól Pünkösdig, vagyis ötven napig tart, azután következik a lassú lejövetel, amely 24—28 hetet vesz igénybe.

3. **Böjtelő.** Az egész egyházi évben csak két nagyobb előkészületi időt találunk: az *Adventet* és a *böjti időt*. Ez a kettő erősen különbözik egymástól. Mindenekelőtt az utóbbi csaknem *háromszor hosszabb*, mint az előbbi, ami megfelel a húsvéti ünnep sokkal nagyobb jelentőségének és a húsvéti időszak ebből származó terjedelmének. Továbbá: az Advent *vágyakozó* és *örvendező jellegű*, a böjti idő pedig *bűnbánatosan komoly*; az adventi időben az öröm és vágyakozás fokozódnak, a böjti időben a szomorúság és bánat növekszik; az Advent a keresztény embernek jobban a kedélyére hat, a böjt inkább az akaratába markol.

Az Egyház kitűnő pedagógiai érzékkel a Húsvétra való előkészítést *három fokon* valósítja meg: *Böjtelő*, *nagyböjt* és a *nagyhét* (vagy Urunk szenvedésének ideje). A böjtelő még csak *bevezetni akar* a bűnbánati időbe s egyúttal átmenetet nyujt a Vízkereszt utáni következő örvendező jellegű időből a nagyböjtbe. A nagyböjt a *szigorú*

bűnbánat és a magunkbaszállás ideje ; a *nagyhét* pedig egész különösen *Krisztus szenvedésének* van szentelve.

Az Egyház a böjt elé *előcsarnokot* épített, hogy átmenetet készítsen az örvendező *karácsonyi* időből a komoly böjtre. (Érdekesen mutatják ezt a különbséget a Vízkereszt után jövő utolsó vasárnap és Hetvenedvasárnap introitusai.) Magyarosan ezt az időt *böjtelőnek* szeretjük nevezni. Tulajdonképpen *három vasárnapból* áll, amelyeket úgy hívnak : *Septagesima, Sexagesima, Quinquagesima.* Ami lefordítva annyit tesz : a *Hetvenedik, Hatvanadik, Ötvenedik* nap húsvét előtt. Természetesen pontosan utánaszámlálva a számok *nem egyeznek*, de miután a böjt első vasárnapját «*Quadragesimának*» (Negyvenediknek) nevezik, így tehát a három előtte való vasárnapot is ilyen kikerekített számokkal jelölték. Ha e három vasárnap liturgiáját figyeljük, azt látjuk, hogy egy szépen felépített liturgikus egységbe illenek össze. Már a misekönyvben e három vasárnapra megjelölt *három nagy «állomástemplom»: Szent Lőrinc, Szent Pál, Szent Péter templomai is* (emelkedő vonal) mutatják, hogy az *Egyház mily nagy jelentőséget tulajdonít* e három vasárnapnak. Az Egyház ezekhez a — nyugaton leginkább tiszteletben álló — szent sírokhoz hívja össze a kereszténység nyugati nagy családját, hogy ott egybegyűlve ezeknél a nagy szenteknél ünnepelje a szentáldozatot.

Ez a három vasárnap egyúttal *előjátékot* is jelent *az egész húsvéti ünnepkörhöz.* Ez az előjáték kétféle : Mindenekelőtt az Egyház most az Ószövetség tükrében megmutatja azt, ami a következő időben ránk vár. *Három férfiú* áll elénk, az ősidőknek három nagy pátriárkája : *Ádám, Noé* és *Ábrahám*, közülük minden héten egy másikat mutat be a három vasárnap liturgiája. Igy tudatára jövünk annak, hogy Ők a «Jövendő Javak» előképei. *Ádám* ugyan a bűn ősokozója, de ezenkívül előképe is az emberi nem második ősatyjának, *Krisztus-*

nak. Noénak a bárkával való megszabadulása előképe a *megváltásnak*, amelyben az emberiség a keresztvíz hullámaiban és az Anyaszentegyházban részesül. *Ábrahám áldozata* Jézus Krisztus áldozati halálát sejteti. Milyen hatalmas triptchont, «hármasképet» mutat nekünk itt az Egyház! (V. ö. a három szombat Magnificat Antifonáját). *Krisztus az igazi Ádám*, az igazi *Noé* és az igazi *Ábrahám*.

b) De e három vasárnap evangéliuma is nagy távlatban az *eljövendő* időről beszél: *Meghívás, Feladat, Cél.* Az első vasárnapon megkapjuk Isten *meghívását*, hogy lépjünk be az Isten országának szőlőskertjébe. Tehát most kell kezdenünk a munkát. A második vasárnapon a liturgia azt mondja meg, hogy *mit* akar az Isten tenni? — Az Egyház és a lélek — nagy *szántóföld*. Az Isteni Magvető most *vetni akar*, hogy majd *sokszoros termést arathasson*. — És mi a *célja* ennek a munkának? A *megvilágosodás* a keresztségben, a megtisztulás Húsvétkor, a megdicsőülés az égben. Igy e három vasárnapi evangélium egy közös tőből fakad. Ezek a vasárnapok elsősorban természetesen a *katekumeneknek* (keresztségre készülőknek) szóltak, azonban *a már megkeresztelt híveknek is* akarnak programmot nyujtani a megújhodás most elkövetkező idejére.

E három vasárnap tehát az *Egyház háromszoros harangszava*, amely azt akarja nekünk mondani: «*Figyeljetek, már nem tart sokáig és megkezdődik a böjti idő.*» Ez még csak *böjtelő* és nem az igazi bűnbánati idő, az Egyház most még csak előkészíteni akar minket a böjti időre. Mialatt az emberek még vídáman táncolnak és szórakoznak, az Egyház már *viola ruhát* ölt magára; nem énekel többé örvendező énekeket; a szentmisében elmarad a «Gloria in excelsis... — Dicsőség a magasságban Istennek...» És a mise végén nem mondja többé a pap «Ite missa est», — «Menjetek, elbocsátás van», hanem a komolyabb «*Benedicamus Domino*» — «*Áldjuk az Urat*» hangzik fel búcsúzóul.

SEPTUAGESIMA. — HETVENED-VASÁRNAP.

Az előbb mondottak után már könnyebben megértjük e vasárnap jelentőségét. Szeretnénk azonban a kitaposott vágányok közül a lehetőségek szerint még jobban kilépni és nemcsak az evangéliumra szorítkozni. Iparkodjunk mindig a vasárnap egész gondolati tartalmát megragadni. Nem szabadna elfelejtkezni az ezen időben olvasott *szentírási részletekről* sem, amelyek most sokkal inkább, mint máskor, szorosan hozzáfűződnek az ünnepi időszakhoz. A teremtésről, a bűnbeesésről, a Kain- és Ábelről festett képek hozzátartoznak a böjti idő előcsarnokának berendezéséhez. Miért kezelik sokan oly mostohán a Breviárium olvasmányait? A szentírásolvasás három szép témát jelentene böjtelő három vasárnapjára: *Ádám — Noé — Ábrahám.*

Homilia. — Hetvenedvasárnap evangéliumához.

Urunk földi életének utolsó napjaiban történt. Jézus csak nemrég támasztotta fel halottaiból *Lázárt*, aki már négy napja sírban feküdt. Ezért nagy a megdöbbenés és a harag a főpapéknál, akik formális főtanácsi határozattal az Urat «*törvényen kívül álló*»-nak, védtelennek nyilvánítják: bárki, aki rátalál, megölheti! Ezért Krisztus néhány nappal a húsvéti ünnep előtt a kis pusztai városkába, Ephrembe húzódott vissza. Ezekben a napokban történhetett, hogy Jézus a ma előttünk fekvő példabeszédet elmondotta.

Lássuk most közelebbről a példabeszédet:

Szó- és tárgymagyarázat. A példabeszéd a szüreti időbe visz minket. A szőlőművelés már a régi Paleszti-

nában erősen virágzott, ezért sokszor fordul elő a Szentírásban ehhez fűződő kép vagy hasonlat pl. a szőlőtőről, a szőlőművelésről és a szőlőfürtökről. Így fordul elő itt is. A rendes évi munkákra volt a szőlő tulajdonosának saját vincellére, azonban a szüreti munkákhoz idegen napszámosokat kellett felfogadnia. Már kora reggel kimegy a ház ura a város kapuja előtt lévő «munkapiacra», hogy napszámosokat fogadjon, mialatt kint a szőlőben a munkások vezetését ispánjára bízta. Keleten még ma is szokás (sokfelé nálunk is), hogy munkát kereső napszámosok kiállanak a piacra, hogy szolgálataikat felajánlják. Mai hasonlatunkban is így talált a házigazda a piacon néhány munkást. A bér kérdésében hamar megegyeztek; a helyi napszám *egy dénár* volt, az egységesen használt ezüst pénz, amelyet körülbelül egy pengőnek vehetünk. Az emberek meg voltak elégedve ezzel a bérrel, s így az Úr kiküldötte őket szőlőjébe. A munkaidő napkeltétől napnyugtáig a természetes nap volt, hozzávetőleg reggel 6 órától délután 6 óráig. Tehát 12 órai munkaidő! A napot és az éjszakát a régi időben négy-négy szakaszra szokták felosztani. Az egyes időszakaszok számozása sorszám szerint, reggel és este kezdődött. A reggeli 6 órát tekintették «a nap első órájának» (latinul = prima). Tehát: 6 óra a *prima* és így 9 óra a *tertia*, 12 óra a *sexta*, és délután 3 óra a *nona*. Az éjszakát ugyanígy négy szakaszra (ú. n. «őrségváltásra») osztották. Ez a beosztás még mai is megvan a Breviáriumban. Valószínű, hogy a napszámosmunkát az egyes szakaszok között szünetekkel szakították meg. Most tehát a hajnali szerződtetések után a családatya is kiment a szőlőskertbe és ott figyelemmel kísérte a munka menetét. Azonban csakhamar azt látja, hogy a munkaerő még távolról sem elég, és így a «harmadik» óra körül, vagyis délelőtt 9 órakor ismét a piactérre siet, hogy új munkásokat fogadjon. Most más munkásokat talál a piacon tétlenül állni, akik korábban még nem voltak ott, és

kiküldi azokat is szőlőjébe. Nincs semmi alkudozásról szó a bér körül ; a munkásokat csak arról biztosítja, hogy meg fogják kapni, ami jogos és igazságos. Talán ismerték is városszerte ezt a gazdag családfőt és elég volt ez az ígérete a munkásoknak. Ő azonban a «sexta»-kor tartott déli szünetben és a délutáni uzsonnaidőben is újból kimegy a piacra, ahol még mindig újabb munkásokat talál és ezeket is felfogadja. Sőt még 5 órakor estefelé (ez a «tizenegyedik» órájuk) vagyis *egy* órával a napi munka befejezése előtt még *mindig talál munkanélkülieket* a piacon és megkérdezi őket : «*Miért álltok itt egész nap hivalkodva?*» Azok azt felelik : «Mivel senki sem fogadott meg bennünket». — A családfő azonban mindenáron készen akar lenni még ma a munkával és így ezeket is kiküldi erre az egy órára a szőlőjébe. Most azután jön az *este*, a fizetés ideje. *Nagy a meglepetés!* Az Úr azt parancsolja ispánjának, hogy mindenegyes munkásnak egy dénárt adjon, és hogy kezdje a kifizetést a *legutoljára* jöttekkel. — Miért éppen így? Mert különben az első munkások először kapnák meg fizetésüket és azzal hazafelé indulván, nem látnák, hogy az utolsók is ugyanolyan napszámot kapnak, pedig az Úr Jézus tanítása a példabeszédben különösen erre akar kitérni. A kifizetésnél most egy kis zendülés keletkezik. Eleven színekkel vázolja az evangélium azt a méltatlankodást, amely az Úr bánásmódja miatt támadt. «Hogyan», — kérdezik az először felfogadottak, — «hát igazságos ez? Hiszen mi viseltük a napnak terhét és forróságát, mi éppen a legnagyobb forróság idején dolgoztunk. Viszont a legutolsók öt óra körül, a hűs alkonyat táján jöttek, egy órácskát dolgoztak csupán, és mi mégis ugyanannyi bért kapunk, mint ők? A gazda mély nyugalommal felelt a morgolódóknak : utal 1. a megegyezésre és 2. arra a jogára, hogy a később-jöttekkel szemben is szabadon nyilváníthatja jóindulatát. «Barátom, nem követek el jogtalanságot ellened ; teljes-

egészében megkaptad munkádért a kialkudott napszámot, többet pedig nem kívánhatsz. Vedd a pénzed és menj. Az én akaratom éppen az, hogy ezeknek az utolsóknak is annyit adjak, mint neked; vagy tán nem szabad a pénzemmel azt tennem, amit akarok? Ne irígykedjél azért, ha én jó vagyok.» A munkások nem tudnak semmi ellenvetést sem mondani. Ezzel végződik a parabola.

Következik a kifejtés: A főgondolatokat ki kell jól bányásznunk. Mit akar Jézus ezzel a hasonlattal az apostoloknak és nekünk mondani? Ez az Isten országáról szóló hasonlatok egyike (több ilyen hasonlatot találunk a tenger melletti prédikációban), a hangsúly a *béren* van. A tertium comparationis (a hasonlat alapja) a *bér*, amelyet nem munka alapján, vagy pedig külső teljesítmények után számítanak. Krisztus országában a jutalom nem a fáradság nagyságától függ, sem pedig munkánk tartamától, hanem elsősorban Isten szabad akaratától és szent tetszésétől, amely minden embernek úgy osztja ki kegyelmét, ahogyan Őneki tetszik. Nem a külső munkához igazodik ez a jutalom, sem pedig a teljesítmény külső mértékéhez, hanem Istennek kegyelméhez. Ezt mondja az Úr is az evangélium utolsó mondatában: «*Igy lesznek az utolsók elsőkké és az elsők utolsókká*». Ami annyit tesz, hogy a mennyországban megtörténhet és meg is fog történni, hogy sok ember, aki utolsónak nyer hivatást, épp olyan magas helyet fog elfoglalni, mint akik legelsőkül hívattak meg, sőt hogy még ezeket meg is fogja előzni. Természetesen, Isten minden egyes embert a *végzett munkája szerint* fog értékelni és a tökéletes igazságosságot fogja érvényesíteni, azonban a jutalmat nem a munka külső méretei szerint, hanem az ember belső érzésvilága és a kegyelem mértéke szerint fogja kiszabni. A kegyelem azonban Isten szabad akaratától függ, ezért emeli ki annyira a mai példabeszéd az Úr szabad jóságát az utoljára jöttekkel szemben. Egyik ember egészen rövid

idő alatt a mennyországra éppen olyan nagy érdemeket szerezhet, mint a másik, hosszú esztendők alatt. Isten éppen a kegyelmet szabad ítélete szerint osztja ki. Az Üdvözítő e pontban szembeszáll a zsidók szigorú és rideg ellenszolgáltatási elméletével, és magukkal a farizeusokkal ; fel kell hagyni végre a saját teljesítményeikre való szakadatlan hivatkozással. Isten nem akarja, hogy túlértékeljük saját munkánkat, az Úr szolgálatába magunkat egészen bele kell adnunk, minden az Ő kegyelmétől függ : «*Amikor mindent megtettetek, amit reátok bíztak, akkor így szóljatok: haszontalan szolgák vagyunk*».

Miután így ismerjük a hasonlat legfőbb értelmét, most már egyes vonatkozásait könnyen kifejthetjük. A házigazda az Isten, a munkások, akiket hív, mi vagyunk, emberek, akik Isten szolgálatába lépünk, hogy érdemeket szerezzünk az üdvösségre. A szőlő az Egyház, a munkanap az ember egész élete. Az embereket Isten a napnak különböző óráiban, vagyis életük különböző szakaszaiban hívja az Ő különös szolgálatára. Egyeseket már gyermekkorukban, másokat talán egy bűnös ifjúság után, felnőtt korukban, ismét másokat, mint öregeket, vagy talán éppen a halálos ágyon. A fizetség estéje mindegyikünk életének végórája, és egyben az utolsó ítélet. A dénár az örök dicsőségben való részvétel, ezt mindannyian elnyerik, akiket a munka befejezése «szolgálatban» talált. (Amivel nincs még kizárva, hogy egyesek különös teljesítményeikért a mennyországban különös jutalmat is nyernek.) Az először érkezettek zúgolódása csupán csak a hasonlat színességéhez tartozik és csak azoknak az embereknek földies gondolkodásmódját mutatja be, akik egyedül a saját munkájukra figyelnek és csak azt értékelik. A hasonlat nagy tanítása tehát a mi számunkra ez : Senki se dicsekedjék a saját munkájával és fáradozásaival, mert a mennyország számára minden érdem és minden szolgálat *Isten kegyelmétől függ.*

Mint már néhányszor láttuk, az Üdvözítő e hasonlatban is az Isten országának egyik titkát tárja elénk, vagyis valami váratlan igazságot, olyasvalamit, ami a csupán természetes emberek fülében nagyon szokatlanul hangzik. Az ítélet nagy meglepetéseket fog hozni. A hasonlat egyáltalán nem az emberi házigazda szokásos eljárásmódját tünteti fel: ugyan ki fogadna fel a földi munkaadók közül egy órával alkonyat előtt napszámost, és ki fizetne mégis egész napi bért az ilyennek? Isten azonban nem ember, Ő nem a teljesítményt és a sikert jutalmazza, hanem az *odaadást*, amellyel az Ő szolgálatába elmerültünk. Nagy vigasztalás ez nekünk, embereknek. Isten nem elégszik meg a külső cselekedetekkel, hanem magának akarja lefoglalni az ember legbelsejét. Nem annyira a külső tettekre, mint inkább a szívre tekint. Ez érvényes éppen úgy a bűnre, mint a jócselekedetekre vonatkozólag. Hibát követtél el? Nem tesz semmit; Isten a lélek magatartására, a szív érzületére tekint (lásd ezt Szent Péternél!). Épígy a jócselekedeteknél is. Egyesek nagy dolgokat végeznek, és mégis cselekedeteiknek alig van értéke; az egyetlen, ami mindannyiunknak hatalmában áll, az egyetlen dolog, amit Isten megkíván tőlünk, *a szív helyes érzülete.* Isten nem arra néz, hogy vajjon hosszú életen át vagy csak rövid ideig szolgáltál neki. Sőt Isten arra sem néz, hogy itt a földön fényes, nyilvános, «közéleti» tevékenységet folytattál-e, vagy pedig elrejtett életet éltél. Mi emberek nagyon szívesen a külsőségek után ítélünk. Megcsodáljuk a szónokot, a misszionáriust... Istennek más mértéke van, a mennyországban hatalmas meglepetések lesznek! Ott bizony sok szerény édesanya, aki itt egyáltalán nem tűnt ki, messze fölötte fog állani papoknak, prelátusoknak, messze sok aktív egyesületi katolikusnak! Más részről: Soha sincs késő, hogy az Isten szolgálatába lépjünk, csak arra jöjjünk rá, hogy ezt a szolgálatot egész lélekkel ragadjuk meg. Sőt még aki hosszú

elvesztegetett idő után, mint utolsó is fog Isten szolgálatába lépni, még az is az első sorba kerülhet és felülmúlhatja azt, aki egész életén keresztül Istennek szolgált.

Mai hasonlatunkhoz fűződő példák : Magdolna, akit az Úr maga olyan nagyon kitüntetett, Péter, aki megtagadja az Urat és mégis a legelső apostollá emeltetik, Pál, aki az Egyházat üldözte, a jobb lator, akit az Úr feloldozott és maga avatott szentté. Ezek mindannyian valóban sok más szent előtt kapták meg a mennyország dénárját.

Liturgikus alkalmazás : A hasonlat Hetvenedvasárnapon nem más, mint Isten ünnepélyes meghívása az emberhez (régi időben Septuagesimával kezdődött az egyházi év). Bármikor, bármilyen órában is vagy, most hív téged az Isten az Ő szőlőjébe ; jöjj el dolgozni, mit állsz itt hivalkodva? Ne nézz a többire, te csak kövesd a hívó szót !

E példabeszéd ma figyelmeztetés és intés egyszerre : Figyelmeztetés *a hívőknek*, hogy szolgálataikat ne becsüljék túl, és hívás *a bűnösök* felé, hogy még nincs késő számukra sem !

Magyarázat a szentleckéhez.

A korinthusiakhoz írt első levél az 57-ik esztendő tavaszán született. A korinthusiak Szent Pál apostol egyik különösen kedves egyházközsége voltak. Mai szemelvényünk két önálló részt tartalmaz : I. Egy versenyről szóló képet és hasonlatot, II. Egy a keresztényekhez írt figyelmeztetést.

I. A «verseny» képe nagyon ismerős volt a korinthusiak előtt, mivel náluk tartották a híres isthmosi játékokat.

Mit mutat e kép? Versenypályát látunk, mindenki fut. Egy nyeri el a díjat, a győzelmi koszorút. A futók

megtartóztatják magukat az érzéki élvezetektől, amelyek az idegerőt meggyöngítik (ezt a képet eleven színekkel kifesthetjük).

A téma így hangzik: *A keresztény élet versenyfutás.* A következő pontokra legyünk tekintettel:

1. Egy nyeri el a győzelmi díjat. Jóllehet a kereszténységben sokan kapják meg ezt a jutalmat, mégis a tertium comporationis *a becsvágy, a buzgóság,* hogy a győzelmet elnyerjük. Ezenkívül az emberben ketten futnak versenyt: a magasztos és az alacsony ösztönös ember, Krisztus és az ördög — az egyik győzni fog.

2. Az önmegtartóztatás. Azonban mennyire szegényes a versenyfutónak és a bajvívónak indító oka a megtartóztatásra, és mégis mennyire befolyásolja őt! Mi a mi motívumunk, és mit teszünk mi ezért? Vagy modern nyelvre átfordítva: Mily nagy fáradságot, áldozatot, éhséget visel el céljaiért a túrista, a sportember? És *mi* — az Istenért?...

3. A győzelmi díj. Milyen szegényes a versenypálya, — győzelmi koszorúja hervadhatatlan. Mennyire megszégyenítenek minket ennek a világnak fiai. Mily *hanyagok vagyunk* mi a mi céljaink elérésében...

4. A cél és az akadályok. A futó ismeri a célt és egy pillanatra sem téveszti szem elől; a versenypályán küzdő ismeri ellenfelét és nem a levegőbe üt. Mi szintén ismerjük ugyan célunkat, de *nem követjük.* A cél a boldogság volna. Ismerjük ellenfelünket: az ördög az és a mi testünk. A testnek rabszolgánknak és nem urunknak kellene lennie, mégis mennyire elkényeztetjük. Még egy Szent Pál is azt mondja: «Milyen különbség van a vallás és az élet között!» Az ember tudhat nagyon szépen a vallásáról beszélni, de azért lehet, hogy egyáltalán nem vallásos, sőt lehet, hogy egyenesen elvetemült. Igen fontos szó, amelyet az apostol itt mond: «Megfegyelmezi a testét, mint egy garázda gyermeket, és gyeplőbe fogja,

mint egy vad csikót». Mily jól illik a verseny hasonlata ide, a bűnbánati idő kezdetére! Ez az idő az ördöggel való küzdelem ideje is, kereszténynek lenni annyi, mint küzdőnek, versenyzőnek lenni.

II. Figyelmeztetés a keresztény emberhez: Szent Pál mondja: «Csak azt ne higyjük, hogy maga a keresztény név megszabadít minket». A valóságban is keresztény módon kell élnünk: ezt a zsidók történetéből igazolja. A zsidókat megszabadította ugyan Isten az egyiptomiak igájából; a szent felhő védelme alatt vonulhattak a pusztában; a Vöröstengeren való átvonuláskor még egy bizonyos fajta keresztségben is részesültek. Egy bizonyos fajta Úrvacsorát is élveztek: a Mannát eledelül, és a forrásvizet italul kapták a sziklából; és mindezek ellenére legtöbben meghaltak a pusztában és nem látták meg az Igéret földjét! Szent Pál azt mondja, hogy ez olyan, mint egy előkép a mi keresztény életünkről: jóllehet meg vagyunk keresztelve és magunkhoz is vesszük az Eucharisztia szent Kenyerét és italát, mégis ez egyáltalában nem biztosíték, hogy a mennyország Igéretföldjére bevonulhatunk. Mint a zsidók, mi is elveszhetünk.

Az egyes pontokról: A felhő — képe a Szentléleknek, a tengeren való átkelés a keresztséget ábrázolja (a régi keresztények kedves képe volt ez), a Mannát Krisztus Urunk is, mint az Eucharisztia előképét említi (Ján. 6.), az ital Krisztus Szent Vérének képe. A víz a sziklából fakadt; a szikla Krisztus látható megjelenése, amely megjelenés történetileg az izraeliták után következett. Szent Pál tehát ezt akarja mondani: Keresztség és Oltáriszentség önmagában még nem zálogai az üdvösségnek; kell az is, hogy keresztény módon *éljünk és harcoljunk.*

Népies misehomilia.

A régi templomokban a prédikálószék (amelyet «ambo»-nak neveztek) az áldoztató rácsnál, tehát az oltár és a hívek közössége között állott. Ennek az a jelképes értelme is volt, hogy a prédikáció a híd az oltár és a nép között. Bizonyára a liturgikus prédikálásnak egyik fontos feladata, hogy a szentmise szövegét megvilágítsa, hogy a hívek azokat az Egyházzal együtt értelmükkel is követni tudják és általuk ünnepelni tanuljanak. Ha így fogunk hozzá, csakhamar meg fogunk győződni, hogy a szentmise szövege közelhozható az egyszerű emberhez is és hatásos tanításokra és buzdításokra gazdag anyagot nyujt.

Elhiszitek, Kedves Keresztény Testvéreim, hogy ez a kis kép a mai vasárnap szentmiséjét jól meg tudja magyarázni.[1] A középső részről még csak kitalálhatja az ember, hogy vonatkozásban áll az evangéliumi szőlőben dolgozó munkásokkal. Azonban mit akar a felső és az alsó kép jelenteni? Kissé bővebben meg kell magyaráznom, akkor mindenki megérti. Az egyházi «óraimádság», a zsolozsma, amelyet a papok és szerzetesek, sőt külföldön olyan buzgó világi emberek is elvégeznek, akik az Egyházzal jobban együtt akarnak élni, a szentmisével a legbensőbb összefüggésben áll. Az Egyháznak ez az imakönyve, amelyről ti is hallottatok, a «Breviárium» a mai vasárnapon és a következő héten át a Szentírásból olvasmányokat tartalmaz, amelyek a világ teremtéséről, a Paradicsomról és ősszüleink bűnbeeséséről szólnak. Ugyan miért? Azért, mert az Anyaszentegyház a Húsvétra való távolabbi előkészületben utalni akar arra, hogy bűnbeesett emberek vagyunk és hogy szükségünk van bűnbánatra. Az egész hatalmas teremtett világból, amely Istennek terveit és törvényeit oly szépen és oly jól megtartja, éppen az ember, a legkiválóbb

[1] Ez a kép a Hetvenedvasárnapi misefüzeten látható, a szónok utalhat erre.

teremtmény, Isten hasonmása, támadt az ő Ura ellen, megérthetetlen hálátlansággal. A mi bűneink sem mások, mint hálátlanság és lázadás Isten atyai szeretete ellen. Most tehát már megértjük, hogy mi az alapja az első képnek. Később erről még többet is fogok mondani, közben azonban nézzük a Szent (Szent Lőrinc) képét a felsőrészen : Egészen különös, hiszen ma nincs szentnek napja: Szent Lőrinc ünnepe augusztus elsején áll a naptárban ! És mégis különös jelentősége van ennek a vértanunak a mai napon. A régi időben az volt a szokás Rómában, hogy a Pápa és a hívek az egyes napokon a szentmise ünneplésére közösen vonultak bizonyos meghatározott templomba, amely ezzel a nappal különös vonatkozásban állott. Ezt a templomot «Stáció»-nak, állomástemplomnak nevezték. Ez a templom Hetvenedvasárnapon Szent Lőrinc temploma volt, amelyben ő volt eltemetve. Most már megtaláltuk a második alappillért is a kép megértéséhez, és ennek segítségével meg tudom magyarázni az egész vasárnapi szentmisét. A Bevonulási Éneket is megértjük most már : «*Körülvettek engem a halál gyötrelmei, és a pokol fájdalmai megkörnyeztek engem. Szorultságomban segítségül hívtam az Urat,*

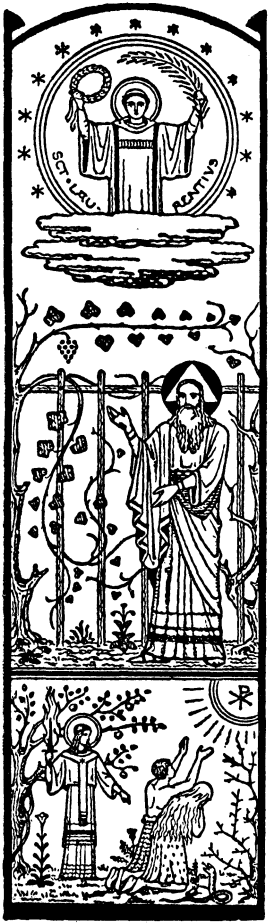

és meghallgatta szómat az Ő szent templomából». Nemde *ősszüleinknek* hangja ez, amely bánatukból és fájdalmukból tör elő? Helyezkedjünk csak jól bele az ő érzésükbe. Milyen magasról zuhantak le, milyen jóságot sértettek meg: A megszentelő kegyelmet, az Istenfiúságot, a Paradicsomot, a halhatatlanságot, az örök és ideig való boldogságot! — Mily jóságos Atya volt az, akit megsértettek; milyen szenvedések álltak előttük és összes utódaik előtt! Mindennek tudatára ébrednek most, érzik nyomorúságukat, érzik a bűnnek és a büntetésnek teljes súlyát. Mögöttük a Cherub áll, és elzárja lángoló karddal a visszatérés útját az elveszett Paradicsomba. Mellettük az útálatos kígyó kúszik, amely nemrég annyira félrevezette őket. Előttük tövisek és gyomok merednek a terméketlen földből. Most és egykor! Mily rettenetes különbség! Mégis — nincs elveszve minden remény: Isten a messze távolban Megváltót ígér, és mialatt Éva mint a nagyobbik bűnös (az asszonyok meg fognak bocsátani ezért) még sír és egészen meghajolva és megsemmisülve, arcát tenyerébe rejti, *Ádám már bizakodva tekint a megváltói Napra*, a Krisztus jelképére, és a zsoltárverset mondja, amely a Bevonulási Énekben következik: «*Szeretlek téged, Uram, én Erősségem, óh Istenem. Az Úr az én erősségem, oltalmam és szabadítóm!*»

Tegyünk mi is így. Ha vétkeztünk és bűnösnek és csüggedőnek érezzük magunkat, indítsuk fel gyorsan a tökéletes szeretet és az Istenben való fenntartás nélküli bizalom aktusát. Ime, azonnal megjelenik nekünk is az Úrnak jósága, hogy megbocsásson és megszabadítson minket. Ezt a gondolatot nagyon szépen fejezi ki a mai könyörgés is.

Most olvassátok át figyelmesen a szentleckét és az evangéliumot. Az első két részre oszlik: Egy versenyről, mérkőzésről van benne szó, amelyben a győztes koszorút vagy díjat kap. Szent Pál ezt a képet a régi görögök

versenyjátékaiból vette (kezditek már megérteni a képen Szent Lőrinc kezében levő *koszorú* értelmét?). A második rész, a zsidók pusztában való vándorlásáról szól. Mindkét rész földi életünk feladatainak képe: *Mi vagyunk* a versenyzők és a küzdők, akiknek győzelmi koszorúja már int, *mi vándorlunk* a földi élet pusztaságain és a mi szomjúságunkat oltják el csodálatosan a Megváltó forrásai és táplálja az Oltáriszentség Mannája.

Szent Lőrinc, akinek sírjánál ma megállunk, jó harcos és jó versenyfutó volt, aki az Isten országáért küzdött. Rettenetes kínzások árán, amelyeket az izzó rostélyra fektetve, Krisztusért elszenvedett, elnyerte a győzelem koszorúját és a diadal pálmáját, és most örvendezve integet ezekkel felénk a mennyországból, hogy bátorságot és kedvet keltsen bennünk harcainkhoz.

Most nézzétek a kép középső részét, és olvassátok el az evangéliumot. Itt egy szőlőről van szó és egy házigazdáról. A szőlő az Egyház, a házigazda a jóságos Isten, aki szőlőjébe munkásokat keres. A mai evangélium elmondja, hogyan megy ki ez a házigazda az 1., 3., 6. és 11. órában, hogyan hív mindenkit, akit csak munkanélkül talál, hogy szorgoskodjék az ő szőlőjében: ezért látjátok a képen is ilyen hívó testtartásban. Kérdezhetnétek azonban: hát a munkások hol vannak? — Kedves Keresztények, azok bizony *ti* vagytok! A különböző órák a különböző életkor és idők! Senki sincs kizárva az együttmunkálkodásból. Mindenkinek megvan az Egyházon belül a maga feladata, és megvan a kötelessége is felebarátjainak üdvére és saját lelkének megmunkálására. Oly vigasztaló igazságok ezek: Senki sem olyan gyarló, hogy rá ne volna szüksége, senki nem használhatatlan a szerető Isten tervében, és amíg csak élünk, mindig van alkalmunk, hogy munkába kezdjünk, frissen hozzáfogjunk és jóvátegyük az elmulasztottat. Isten irgalmassága oly végtelen tágas és nagy! Csak

mi ne mulasszuk el a kegyelem óráját, és amint észrevesszük hívó szavát, azonnal kövessük. Mégegy tanítást levonhatunk az evangéliumból. Ne legyünk féltékenyek és irígyek, ha az Úr másoknak is ugyanazt a kegyelmet nyujtja, mint nekünk, hanem inkább örüljünk mindenki miatt, akit az Úr a mi oldalunkon az Ő szőlőjébe hív, és várjuk egy-szívvel-lélekkel az örök munkabér dénárját, amely mindannyiunkra vár.

Ilyen módon észrevétlenül is mind az evangéliumból, mind a szentleckéből ugyanazon célhoz jutottunk, *az égi jutalomhoz.*

Keresztények, ez volt az előmise. A bűn nyomorúságából így vezetett a küzdelemhez, az élet munkájához és közben már meg is mutatta a győzelmi koszorút és az égi napszám jutalmát. A második rész, ami most következik, a tulajdonképeni nagy Áldozat. Figyeljetek: A Felajánlásnál mindannyian minden harcunkat és életünk minden munkáját ajánljuk fel áldozatul Istennek és kössük össze a kereszt áldozatával. A szentáldozásnál majd megkapjátok az előleget az égi győzelmi koszorúból és a mennyországi napszám jutalmából. Keresztények, a nagyböjt közel van, ilyenkor harcolni illik. Gondoljatok arra, hogy Szent Lőrinc már a dicsőség koszorúját és a győzelem pálmáját nyujtja felénk!

Bepillantás a következő időbe.

Minden évben mély benyomást vált ki bennem az az ellentét, amikor Hetvenedvasárnap reggelén templomba jövök és báli résztvevőkkel találkozom. Azok épp egy átvirrasztott éjszaka után mennek hazafelé. Mi pedig elkezdjük a Bevonulás Énekét: «*Körülvettek a halál gyötrelmei . . .*» A világ még a karnevál gyönyöreinek adja át magát, Egyházanyánk azonban már vezeklő és gyászruhákba öltözik. Tegnap az Alleluja-hárfát is

felakasztotta a szomorúfűzekre. Komoly gondolatokat hordoz szívében, komoly képek élnek szemei előtt.

A mai nap a húsvéti ünnepkör első napja. Tegnap zártuk le a karácsonyi ünnepkört. Mi volt az elmúlt ünnepkör értelme és célja? Istennek két jótéteményt köszönünk: Krisztus emberré-levését, és a megváltást. Az elsőt a Karácsonyi ünnepkör állítja elénk elevenen és drámai módon, és ezt láttuk a «három királyok» hódolatának képében is. Adventben vártuk a Királyt. Növekvő várakozásban láttuk egyre közeledni. Karácsonykor megérkezett; akkor aztán örvendeztünk eljövetelén. A Király pedig megalapította az Ő fényországát, amelyben azonnal gyakorolta is uralkodói jogait és kötelességeit. Sőt az Egyház egy még bensőségesebb képbe öltöztette az Úr eljövetelét, az Emberré-levést, és pedig egy eljegyzés képében. Az Isten Fia valóban eljegyezte az emberiséget az Istenséggel. Nemcsak saját személyében, hanem a kegyelmi összeköttetés által is, amelyet az emberekkel megteremtett. Tehát: Öröm, a Király imádása, országának kiterjesztése — ezek voltak a Karácsonyi ünnepkör élményei. Az utolsó vasárnap miséjének változó énekei beszédes kifejezésekbe öltöztették ezeket az érzelmeket.

A mai nappal egy új gondolati és hangulati világba lépünk. Az Isten Fiának még egy *második művet* is meg kellett alkotnia, hogy az embereket céljához vezesse. *Meg kellett váltania az embereket.* Itt az Istenországa központjába jutunk. Semmi magasztosabbat sem hirdethet nekünk az Egyház, minthogy Jézus Krisztus megváltott minket szenvedései és keresztje által, sőt, hogy még most is mindig megvált mindannyiunkat Egyházában szenvedései és keresztje által. Ezzel vezet az Egyház a Húsvéti ünnephez. A Húsvét a kereszténység főünnepe, a Krisztus keresztjére, szenvedéseire és feltámadására való kegyelemteljes emlékezés. Minden vasárnap ennek az utózengése. Mindegyik vasárnap egy kis Hús-

véti ünnep, amely nem csupán beszél arról, hogy az Úr teérted meghalt és feltámadott, hogy téged megváltson, hanem *kegyelmet is ad.* Ez a nagy ünnep, a megváltás ünnepe gyűrűt vet maga köré. Húsvét ünnepét megelőzi a komolyság, a feleszmélés és a megtérés ideje. Mert ha megváltottak akarunk lenni, akkor előbb tudatára kell ébrednünk, hogy láncokban senyvedünk, és ezért a nagyböjti időszak *megújulási idő.*

Az Egyház finom pedagógiai érzékkel nem akar azonnal ebbe a komoly időbe bevinni, hanem a böjti idő elé egy *előépítményt* létesített, az úgynevezett «*böjtelőt*». Ez még nem vezeklési idő, most még csupán *előkészíteni* akar a vezeklésre, átmenetet akar teremteni az örvendező karácsonyi időből a komoly böjti időbe.

Érdekes sajátsága a liturgiának, hogy egy. évszakasz komoly ünnepei többnyire programmatikus jellegűek, t. i., az egész időszakasz gondolatait csirájukban magukban hordozzák. Ma is ez az eset. Emeljük ki a mai vasárnap főgondolatait. Kapcsolódjunk a napi liturgia három olvasmányához.

1. Genezis. Jóllehet nem a szentmisében, de az «óraimádságban», a zsolozsmában, az Egyház a Genezis első oldalait olvastatja: Halljuk, hogy Isten az eget és a földet és minden élőlényt olyan jól megteremtett, hogy az egész teremtés valami nagy «Gloria in excelsis» volt. Az Egyház gondolata azonban rögtön áttér az emberekre. A parancsolat ragadja meg legjobban: «*A fáról, amely a Paradicsom közepén áll, ne egyél; amint erről eszel, meg fogsz halni*». Itt állunk az üdvösség történetének kezdeténél. Ettől a pillanattól származik minden fájdalom és szenvedés a földre, de minden üdvösség és minden boldogság is. Kedves Keresztények, ebből a mondatból még sokkal többet is kiolvashatunk: Látunk egy másik fát is az Isten országának közepén, amelyen az Isten Fia halt meg; ezért ád *ez* a fa az embereknek olyan gyümölcsöt, amely *életet* hoz. Innét nézve most

már megértjük a szentmise Introitusát. Az emberiség evett a halál gyümölcséből ; «*Körülvettek engem a halál gyötrelmei . . . Szorultságomban segítségül hívtam az Urat és meghallgatta szómat az Ő szent templomából*». Az első bűn halálos szorultságából reménység száll fel ; világos lesz és messze távolban látjuk felkelni a Húsvét ünnepét. Mit tanít az első olvasmány? — *Ki a bűnből, siessünk a megváltás felé!*

2. A szentlecke. Ez is programm a most elkövetkező időre. Ez a Lecke egy korinthosi versenyt rajzol elénk. Látjuk a futók, a küzdők igyekezetét. Mekkora áldozatot hoznak az önmegtagadás terén, csakhogy megőrizhessék erejüket. A keresztény élet is versenyzés, versenyfutás. Hol az ellenfél? — Az ördög *az* és az alsóbb természet. Két személy küzd a lelkedért és a lelkedben : Krisztus meg az Ördög. Ők a küzdők, a futók. Melyik lesz a győztes? Az Egyház most megmutatja nekünk egy küzdőnek a képét : Szent Lőrincet. Újra hallom szájából az Introitus szavait : «Körülvettek engem a halál sóhajtásai . . .»

Rostélyon, vértanuságában verekedte ki a győzelmet. Nekünk is győzőknek kell lennünk a keresztény élet versenyfutásában. Most bekapcsolódhatunk a Szentlecke második részébe is : a keresztség és az Eucharisztia minden bizonnyal a keresztény ember élet-forrásai, melyek bennünket megújítanak és beleállítanak az eljövendő időkbe ; mindazáltal ezek még nem egyenlők a keresztény élettel. *Velük* is elveszhetünk, mint egykor az Atyák a pusztában. Ezért mondja a második rész : *a megújulás idejének lényege — küzdelem az ördög ellen.*

3. Az Evangélium. Eddig az Egyház inkább negatíve állította elénk a böjti idő munkáját : beszélt a bűn legyőzéséről, az alsóbb természet ellen folytatandó küzdelemről. Most azonban az evangélium olvasásával megmutatja nekünk a pozitív, a világos oldalt is : az égi Családatya szőlőhegyet ültetett, és mindannyiunkat

meghívott, hogy szőlőjébe lépjünk és ott dolgozzunk. Ez a szőlőshegy az Isten országa, az Egyház ; a munka a keresztény élet. Nem mindenkit hívott egy időben az Úr ; de ez nem számít semmit. Bármikor is hívott meg, kövesd a hívó szót. Sohasem késő ! Akár mint gyermeket hívott, akár mint ifjút, akár mint meglett férfit, akár mint öreget vagy haláloságyon fekvőt : kövesd csak a meghívást, és megkapod az örök jutalom dénárját. Milyen nagy vigasztalás ez a bűnösök számára, a későn-meghívottak számára ! Keresztények, ma új idő kezdődik, a húsvétra való előkészület ideje ; ez a legfontosabb része az egész esztendőnek, ez az Egyház lelkigyakorlatos ideje ; a lelki magvetés ideje ez, ettől függ minden bizonnyal az egész év termése. Ne engedjük, hogy az égi Gazda hiába hívjon : Mit álltok egész nap hivalkodva? Bizonyára nem felelhetjük neki mentségünkre : Senki sem fogadott föl bennünket.

Keresztények, vegyük a dolgot komolyan : a lélek élete, az Isten országa számunkra, hívő keresztények számára a földi létnek *legfontosabb ügye*. Menjünk bátran a küzdelembe, kövessük az égi Családatya hívását. Int a győzelem, hív a jutalom, a mennyei boldogság dénárja.

Nagyböjti program.

A «Hetvenedvasárnap», «Septuagesima» szónak történeti alapon való értelmezése mindig azt igazolja, hogy ez a név abból a kapcsolatból származik, amelyben ez a vasárnap az egyházi év középpontjával, Húsvéttal áll. Ez a nap tehát a húsvéti előkészület legtávolabbi hulláma. A jelképeket szerető középkorban szerettek ilyenkor a zsidók hetvenéves fogságára gondolni, mint ennek az időnek előképére. A zsidókhoz hasonlóan mi is felakasztjuk most Alleluja-hárfáinkat a szomorú-fűzfára és mi is Sionra, vagyis Húsvétra akarunk gondolni.

A húsvéti ünnepkör mélyebben belenyúl életünkbe, mint a karácsonyi ünnepkör. Ismét új emberekké kell lennünk; Húsvétkor újra meg kell kereszteltetnünk, új teremtményekké kell válnunk. A mai nap e nagy megtérési ünnep *reggelét* jelenti. Gondolhatunk arra is, hogy az Egyház, amely programmot akar adni gyermekeinek az elkövetkező időre, ma öt dolgot állít elénk:

a) Ismét be kell ismernünk, hogy *bűnösök* vagyunk, tehát mélységes bűntudat kell. Azért kezdi énekelni velünk az Egyház már az Isten háza küszöbénél a megragadó éneket: «*Körülvettek engem a halál gyötrelmei és a pokol fájdalmai megkörnyékeztek engem*». (Intr.) És ha felütjük a zsolozsmát, a breviáriumot, a *bűnbeesés képei* tárulnak elénk. Azonban ez a bűntudat ne legyen reménytelen, hanem annál nagyobb legyen bennünk az *igény a megváltás után*. «*Szorultságomban segítségül hívtam az Urat és Ő meghallgatá szómat szent templomából*». Tehát már a húsvéti fényességet látjuk távolból felcsillanni.

b) A második gondolat a **meghívás:** Ma Isten meghívását kapjuk. Az Isten, a mi házigazdánk és az egész világszőlőnek tulajdonosa munkásokat keres és pedig minden órában. Oly vigasztaló az, hogy soha, amíg e földön vagy, nincs késő; hív az Isten, bármilyen korban vagyunk, akár gyermek, ifjú vagy leány, férfi vagy asszony, aggastyán vagy öregasszony légy. A meghívó *neked szól*. Kövesd a hívást! A mai vasárnap Isten toborzást tart az Ő nagy munkáshadseregébe; ez a nap az Isten szeretetének kinyúlása az emberi lélek után.

c) A **feladat** is előttünk áll: A keresztény élet nem pásztorélet, nem semmittevés, hanem *kemény munka* a nap hevében, kitartó küzdelem a versenypályán. És hogy elevenen mutasson rá sorsunkra, az Egyház ma a nagy harcosnak, Szent Lőrincnek sírjához vezet minket. Az ő küzdelme legyen példaképünk, amelyet a tüzes rostélyon vívott Krisztusért.

d) A harcban felénk int már a győzelem koszorúja, a munkának kijáró **jutalom!** Az örök élet dénárja, a mennyország hervadhatatlan győzelmi koszorúja vár reánk. Amikor a világ fiai olyan sok fáradságot fordítanak arra, hogy egy-egy hervadó földi koszorút elnyerjenek, *mit kell nekünk tennünk, hogy az örök koronát megszerezzük?!*

e) Végül az Egyház még *egy* **figyelmeztető** *táblát* is leszúr a húsvéti idő kapujába: Most az Anyaszentegyház *szentségi életébe* lépünk be: Keresztség és Eucharisztia állnak a húsvéti ünnepkör központjában. Jaj neked, ha életed Isten akaratának nem megfelelő; akkor ugyanaz történik veled, mint az atyákkal történt a pusztában. Ők is részesedtek egy bizonyos keresztségben és égi eledelben, és mégis meghaltak a puszták temetőjében és nem látták meg az Igéret földjét!

Kövessük az Isten hívó szavát!

SEXAGESIMA. — HATVANADVASÁRNAP.

Ez a vasárnap egy lépéssel tovább megy : Az előző a *meghívást* hozta, ma már a *munkánál* vagyunk. A mai nap megmunkálja és *beveti* a lélek szántóföldjét az Isten igéjével ; a következő vasárnap pedig már a böjti idő *célját* is látja majd maga előtt, vagyis a keresztségben történő *megvilágosodást*. A három vasárnap tehát úgy áll egymás mellett, mint egy *hármas festmény*, amelyet a keresztségi tanulóknak és nekünk, mindannyiunknak festettek, akik a keresztséget Húsvétkor meg akarjuk újítani magunkban. Egymásután látjuk e hármas képen a hitújoncok *felvételét, oktatását* és *céljait*.

Milyen szentbeszéd-anyagot nyujt a mai vasárnap? Három prédikátor áll előttünk : Noé, Szent Pál és Krisztus. *Noé* az általános erkölcsi romlottság közepett az Isten embere. A régi Egyház szónokai a hitújoncoknak külön is szemük elé tartották éppen ezt a képet, Noé bárkájának képét : A víz lehet az isteni igazságosság eszköze a világ megromlott gyermekeinek büntetésére, de lehet az isteni irgalmasság eszköze is a keresztkútban. Milyen szépen lehet a bárkát, mint egy képet megmagyarázni : «*Akkor Isten az igaz Noét küldte az elbukott emberiség szabadítására, nekünk Krisztust küldi a megváltásban. Az Üdvözítő is épített egy bárkát, t. i. az Egyházat, és csak az fog megszabadulni, aki belép ebbe a bárkába a keresztség által. Noé bárkája egyetlen családnak nyujtott menedéket, az újszövetség bárkája a kereszténység egész nagy családját megszabadítja és elviszi az égi hegycsúcsra, ahol aztán mindörökké fennmarad. A Szentírás elmondja, hogy miután a vízözön leapadt, Noé kinyitotta az ablakot és egy galambot röpített ki, amely estére csőrében zöldelő olajággal tért vissza hozzá. Ez a kis galamb szép jelképe a megkeresztelt embernek: mi is hordunk egy olajágat, a keresztségi kegyelmet, a felvett szentségeknek letörülhetetlen jegyét és a krizmával (mely növényolaj és balzsam keveréke) való megkenés által egy második «Krisztus» lettünk. A Krisztus név annyit tesz «Felkent»* — íme egy példa, hogyan lehet az ószövetség történeteit hasznosítani a szentbeszédben. Tartsunk ószövetségi biblikus prédikációkat is !

Szent Pál a mai nap «állomás szentje». Épp ma még világosabban tűnik elő, mint egyéb napokon, az «állomástemplom»

értelme, amikor Szent Pál mind a kollektában, mind a szentleckében elénk lép. Évek óta harcolok már azért a nézetért, hogy az «állomástemplommal» egybekötött ünneplés értelme több, mint egyszerűen történeti jelentőségű. A vallási élet számára praktikusan is értékesíthető és a nép előtt is könnyen megértethető. Vajjon Szent Pál önéletrajza alapján nem lenne-e kívánatos épp ma a prédikációban az ő életét megrajzolni (a következő főgondolatok szerint: munka és szenvedés, megdicsőülés és kísértés)? A végén lehetne átkapcsolni a böjti időbe: Szent Pál előkép a hitújoncoknak és nekünk is!

Krisztus egyszerre magvető s maga a mag is! A lélek tavasza, a böjti idő közel van! A magvetőről szóló hasonlat is még mindig figyelmes hallgatókra találhat, ha helyesen mondjuk el és modernül fejtjük ki s a gyakorlati életbe konkréten világítunk be vele.

Homilia az evangéliumról.

A magvetőről szóló hasonlat az Isten országáról szóló parabolák közé tartozik, amelyek az úgynevezett tavi prédikációban vannak egyesítve. A tavi prédikáció megértéséhez az Úr életéből ki kell a következőket emelni:

Krisztus fellépett nyilvános tanítói hivatalában és azonnal a zsidó nép felé fordult; valamennyit, bármilyen állásban is voltak, egybe akarta gyüjteni az Isten országában, az Egyházban. Prédikált Judeában, Szamariában, Galileában művelteknek, írástudóknak és farizeusoknak, de ugyanakkor az egyszerű, tanulatlan népnek is, egyszóval: Mindannyiunk Megváltója akart lenni. Azonban minél tovább tanított és minél több csodát tett, annál inkább törekedtek a zsidók és farizeusok, hogy a nép szívét tőle elfordítsák. Alig tett valahol egy csodát, vagy tanított úgy, hogy a nép bámulattal tekintett reá, máris ott álltak a farizeusok és megkísérelték munkájának eredményét aláásni, vagy meggyöngíteni. Egyszer Kafarnaumban, Szent Péter házában, egy megszállottat gyógyított meg. Az emberek csodálkoztak, de a farizeusok azonnal azt mondották: *Ő maga is*

ördögtől megszállott és az ördögök fejedelmének segítségével űzi ki a többi ördögöt. Ez már mégis túl sok volt az Üdvözítőnek: Ő azért jött, hogy az ördög hatalmát megtörje és az embert a sátán rabszolgaságából kiszabadítsa és Őt vádolja saját népe, hogy az ördöggel szövetségben áll. Ekkor az Úr védekező beszédet tart, amelyben befejezésül kijelentette, hogy nem Ő, hanem *a zsidó nép van hétszeres ördögtől megszállva* és az egykor «kiválasztott nép» most «elvetett» lesz, mert a Megváltóját eltaszítja magától. E beszéd óta az Üdvözítő még jobban visszahúzódik a zsidó néptől. Most főleg a tanítványai oktatásával és nevelésével kezd foglalkozni. Röviddel ezelőtt választott ki tanítványai közül 12 férfiút, akiket apostoloknak nevezett el. Ezeknek kellett az Ő tanítását szétvinni a világba, s ezért azt akarta és szükséges is volt ezt megtenni, hogy megerősítse őket az Ő Istenségébe vetett hitben és nevelje őket a nagy missziós munkára. Az Úr most-következő tevékenysége csaknem kizárólag ennek a feladatnak volt szentelve. Járt ugyan még mindig a nép között, de prédikálása már egészen másként alakult. Ezt azonnal látjuk annál a beszédnél, amelyet a Genezáreti-tó hullámain úszó hajócskából a parton összesereglett nép előtt tartott, s amelyet mi *tavi prédikációnak* nevezünk. Itt csak hasonlatokban beszélt, anélkül, hogy a népnek e hasonlatokat megmagyarázta volna. A tanítványoknak azonban odahaza kifejtette és megmagyarázta a hasonlatokat.

Mi a tartalma ennek a «tavi-beszédnek»? Krisztus maga megadta a tárgyat, a témát: *Az Isten országának, vagy a mennyországnak titkai.* Az Isten országa vagy a mennyország (mindkettő ugyanannyit tesz) a szent Egyház a földön. A titok itt nem eszmei titok (mint pl. egy hitigazság). Krisztus sokkal inkább az Egyház titokzatos növekedését érti a titok alatt, mert nem a közönséges emberi várakozások szerint történik. A titok

főleg abban a gondolatban van, hogy Isten országa külsőleg láthatatlan, egészen a természetes úton valósul meg csoda nélkül. Egész hatalma és szépsége a pillantásoktól elrejtve a belső dolgokban van.

A tavi beszéd első része a magvetőről szóló példabeszédet tartalmazza. Lássuk közelebbről előbb magát a *képet*, azután a *magyarázatot*.

A kép; Jézus szívesen mondott hasonlatokat környezetéből, talán mialatt ott ült kis hajócskájának szószékén, látott is maga előtt a hegyoldalon egy szántóvetőt, aki éppen dolgozott; talán rá is mutatott.

Mindenekelőtt arról a földről kell helyes képpel rendelkeznünk, amely és ahogyan ott az Üdvözítőnek e példabeszédben szemei előtt volt. A síkságon voltak ugyan olyan jól megművelt földek, mint nálunk is, de az ország dombos és hegyes természete miatt a legfőbb szántóföld a dombok keskeny hátán és oldalain terült el és pedig nem is voltak egymástól szigorúan elkerítve. Egy ilyen szántóföldön rendszerint egy vagy több kis gyalogösvényt is látunk, amely rajta keresztül fut. E földek között ismét kőrakások, sőt sziklák, és ezek között olyan helyek is vannak, ahol csak vékony földtakaró fedi a sziklát; tövis és bogáncs sem hiányoznak az ilyen földről; Palesztínában különben is igen sok bogáncs és tövis terem. Az ösvények, kövek és tövises részek mellett azonban találunk a talaj fekvése szerint több vagy kevesebb termékeny földet is. A Genezáreti-tó körül ilyen állapotban voltak a földek. Ha már most a szántóvető egy ilyen szántóföldön hinti a vetést, a gabonaszemekkel egészen elkerülhetetlenül az fog történni, amit az Úr hasonlataiban oly szemléletesen vázolt. Egy részük az útra esik, és arra az ösvényre, amely a földön keresztül fut. Az ilyennek sorsa: Eltapossák az emberek és az állatok (Lukács) és feleszik a madarak, a verebek és a sok vadgalamb. Más részük a kövekre és a sziklás talajra

esik, amelyet csak vékony földtakaró föd. Világos, hogy mi ezek sorsa is: Itt a kis szem lefelé nem engedhet mély gyökeret; csakhamar ki fog kelni, azonban erős gyökerek nélkül kimeríti a növénykét a nap melege és elszárad. (Mily éles természeti megfigyeléseket tesz az Üdvözítő!). A harmadik rész úgylátszik, hogy kezdetben jobban növekszik, mély talajt talált és jól fel tud nőni. Azonban ugyanabban a talajban már bogáncsok és tövisek vertek gyökeret és ezek közé estek a kis magvak. A tövises ellenség felülmúlta a magokat a növekedésben, elvette a növénykéktől a levegőt meg a napot és teljesen megfojtotta őket. (Az ilyen bogáncsfélék gyorsan felnőnek Palesztinában embernél magasabbra is.)

Van azonban jó talaj, termékeny föld is, és itt a mag fel tud nőni és gazdag gyümölcsöt hoz: Harminc-, hatvan-, százszorosát. Ez nagy termékenység, amelyet azonban Palesztináról egyéb helyeken is említ a Biblia (nálunk kb. csak 25-szörös termés van). Befejezésül azt mondja Jézus: «*Akinek fülei vannak a hallásra, hallja meg!*» Tehát hallgatóinak figyelmét fel akarja hívni a hasonlatban lévő igazságra.

Magyarázat: A beszéd után, amelynek a hasonlattal még nem volt vége, az apostolok kérték az Üdvözítőt, hogy adjon magyarázatot nekik és Jézus kifejtette nekik és nekünk ezt a példát (Máté 13, 18—23.).

Minden hasonlatnál meg kell találnunk a hasonlat alapját. Miről beszél a példabeszéd? Jézus magyarázata szerint e példa az Isten igéjéről, vagy másként az Ő országáról szóló *tanításra* vonatkozik, ez az Isten országának híradása, ezt kell tehát a gabonaszemen értenünk. Gondoljunk most csak a történelmi háttérre: A zsidók, farizeusok és a nép elfordultak Krisztustól, s még az igazak is földi hatalmas országot vártak. A tanítványokban is felmerülhetett a kérdés: Valóban Jézus hozza az Isten országát? Krisztus a tanítványok-

kal kétfélére akarja e hasonlattal megtanítani: 1. A magról szóló kép választásában arra akar rámutatni, hogy az Ő országának nem szükséges hatalommal és uralommal kinyilvánulnia. Az Ő országáról szóló tanítás sokkal inkább hasonlít a *gabonaszemhez*, amely kicsi és amelyet szinte láthatatlanul bíz rá a magvető a földre, hogy ott lassan fejlődjék és a jó talajon gazdag termést hozzon. Azonban Jézus a legnagyobb súlyt egyik-másik tanításra veti, amelyben megmutatja, hogy 2. *Honnét van az ellenállás az Isten országa ellen és honnét származik a jó magnak részleges terméketlensége?* Azt mondja: az Isten országáról, vagyis a kereszténységről szóló tanítása *abban a sorsban* részesül, mint a gabonaszem a szántóföldön. A gabona jó, azonban a földtől függ, hogy lesz-e belőle valami vagy sem! Nem a kegyelem hiányzik, hanem az ember közreműködésétől függ, hogy valóban keresztény és Istennek gyermeke lesz-e vagy sem. A terméketlenség és a termékenység gondolatában fekszik ennek a hasonlatnak a súlypontja.

Ezt az alapgondolatot most kifejti; 3 akadályát látjuk a termékenységnek. *1. akadály:* A kemény, agyontaposott út. Hallgatóinak első csoportja azok, akik ugyan hallgatják, de nem értik meg. Ez a meg nem értés saját hibájukból származik; hallják a szót, de nem vesznek fáradságot, hogy törődjenek vele; a hitetlenség az első oka tehát, az egykedvűség és a szív nemtörődömsége Jézus tanításával szemben. Az ilyen szív olyan, mint a keményre taposott út a szántóföldön, a gabonaszem fekve marad rajta. Itt könnyű dolga van az ördögnek, aki már lesben áll (mint ahogy a madarak a szomszédos bozótból figyelik a magvetőt), csakhamar munkába is fog, hogy a hallottaknak még emlékezetét is megsemmisítse. *2. akadály:* A sziklás talaj a vékony földtakaróval a pillanatok felületes gyermekeit jelenti, azokat a gyorsan lelkesülő szanguinikusokat, akiket ugyan könnyű meghatni és megindítani, de semmi

irányban sem állandóak. Ez a felületesség a szükséges komolyságnak bűnös hiányát jelenti. Vizsgálódnunk kellene magunkban és akkor észrevennénk, hogy az Isten országa csak egy állhatatlan érzelem-e bennünk, vagy pedig az akaratnak elhatározott odaadása. Így volt Jézus sok tanítványával, akik a szenvedő és üldözött Úron bosszankodtak és hitetlenül fordultak el tőle. A második akadály tehát a felületesség és a gyávaság. *3. akadály:* A bogáncsok és tövisek. Van egy harmadik csoportja az embereknek, akiknél a szív szenvedélyei, a külvilág csábításai és aggodalmai terméketlenné teszik a hallott igazságokat. Ezek a szenvedélyek ugyan minden szívben fellépnek, de az embernek hatalmában áll, hogy Isten kegyelmével ártalmatlanná tegye őket. Ha jönnek kívülről a fáradság és a világ gondjai és elkomorítják a szegény szívet, vagy az élet csalfa javai csalogatják élvezetekre, akkor az Úr figyelmeztetéseit csakhamar elfelejti az ilyen szív. A bogáncsok tehát a naggyá növő szenvedélyek, a külvilág a földi javakért való gondokkal, és a gazdagság. Ezek is olyan okok voltak, amelyek miatt a zsidók nem fogadták be az Isten országát. Minden időben ezek a hitetlenség okai: egykedvűség és lustaság; felületesség és gyávaság; a szenvedély és a földi dolgokban való elmerülés. Így ez a hasonlat a tanítványok számára fontos tanítást és figyelmeztetést tartalmazott; észrevehették az Isten országának akadályait mind saját szívükben, mind a híveknél. Azonban Jézus kedvet s örvendező törekvést is akar ébreszteni: Nem feledkezik el a sok szomorú tény mellett az Ő országa fejlődésének vigasztaló oldaláról sem. A terméketlen magvak háromszoros vesztesége után a termékeny magvak három fajtáját is kiemeli. Mert vannak mások is, akik befogadják az Úr tanítását és megőrzik, jó és készséges szívvel követik és gazdag termésre fejlesztik. A kegyelemmel való hűséges közreműködésben kitartanak állhatatosan és

nem hagyják magukat elriasztani az áldozattól és fáradozásoktól, amelyeket a kitartás követel. Ezek után persze örvendetes lesz az eredmény is: 30, 60, 100-szoros lesz az aratás, és pedig a kapott kegyelem minősége és nagysága, valamint az illető saját közreműködése szerint. Az Üdvözítő ezt mintegy vigasztalásul mondhatta a tanítványokról és a nép jóindulatú részéről. Azonban itt is helyénvaló egy komoly figyelmeztetés. Jézus figyelmeztet az Isten országának egyik nagy alaptörvényére: «Állhatatosságban», vagyis csak az akadályok állhatatos legyőzésével és a kötelességek következetes betöltésével fognak követői eljutni a boldog aratási naphoz.

Jézus a hajócska szószékéről nemcsak tanítványainak és a zsidóknak, hanem hasonlataiban minden időknek beszél. Igen, az Isten országáról szóló hasonlatokba az Isten országának titkait valóban belehelyezte, és a hasonlat az a dióhéj, amelyben az értékes gyümölcs megőrizve marad. Bármikor is hirdetik majd az apostolok és követőik Isten igéjét, ugyanezen tapasztalatokat fogják szerezni és prédikációjuk éppen olyan sikerrel fog találkozni. A hasonlatot tehát egész joggal alkalmazhatjuk minden prédikációra és minden keresztény tanítására. A prédikáció a gabonaszem, melyet elvetettek szívünkben. A mi szívünk talajától függ, hogy vajjon hoz-e — és milyen gyümölcsöt? Itt is ugyanaz a három akadály fordul elő.

Azonban sokkal tovább gondolunk: A *mag* az Isten országa, a bennünk lévő Istengyermekség, a magvető *vetése* Istennek bármilyen működése, minden kegyelme. Életünk tartama alatt Isten naponként és óránként elhinti a kegyelem magvait szívünkben; minden buzdító prédikáció, könyv, szenvedés, röviden: minden Istennek kegyelme. Nos, *hogyan reagálunk mi ezekre?* Ettől függ minden, ez a parabola legfőbb tanusága. Isten vet, te vagy a talaj, a te közreműködésedtől függ minden! Isten részéről semmi sem hiányzik, csak te is

tedd meg a magadét. Az élet végén meg fogod mutatni, hogy termékeny vagy terméketlen talaj voltál-e.

A hasonlat azonban megmondja a termékenység *akadályait* is. Megtaláljuk ezeket önmagunkban épúgy, mint másokban. 1. *Egykedvűség és nemtörődömség.* Mily csodálatos a keményre taposott ösvény képe! Igy fest sok ember lelke. Csordák útja; minden át tud vonulni rajta, minden szenvedély, harag, irígység, gyűlölet. A szív nem valami jól megóvott zárka: hanem olyan, mint egy nyitott kapujú galambdúc. Milyen fontos a bensőségesség, ha a szív termékeny talaj akar lenni. 2. Akadály az *állhatatlanság.* Mily gyakran történik, hogy egy prédikációtól egészen meghatva távozunk, azonban csakhamar ismét a régiek leszünk. Végül a 3. akadály: Mennyire igazán a tapasztalatból van merítve: *A világasszony* csábításaival átkarolja az embereket. Itt a földi jólétet értjük és épígy az időleges dolgokért való aggódást a szegényeknél, amelyek elfoglalják a szívet sokszor úgy, hogy az Isten számára nem marad benne hely! Végül gondoljunk a *különböző* termékenységre. Az Isten országában különbségek vannak, azonban ezek a saját közreműködésünktől függnek. Terajtad függ, hogy szívednek szántóföldje 30, 60, 100-szoros gyümölcsöt fog-e hozni! A mennyországban is különböző lesz a jutalom.

A hasonlat tehát röviden arra tanít, hogy a mi közreműködésünktől is függ az, hogy az Isten országa bennünk megvalósuljon.

Liturgikus alkalmazás: Mit akar az Egyház hatvanadvasárnapon e hasonlattal mondani?

Ismét munkába hív minket. Most van a lélek tavasza, most van az ideje, hogy a lelkek szántóföldjét megmunkáljuk. Az isteni Magvető átvonul a földön és el akarja vetni a kegyelem magját a szív szántóföldjébe. Légy befogadására képes jó szántóföld; ne légy kemény út, ne légy köves és tövises talaj!

Egyszerű misemagyarázat.

Hatvanadvasárnap az Egyház második ébresztő kiáltása: Keresztények, közel van a böjt! Készüljetek, hogy a lelki megújulásnak ezt az idejét, amely a lélek számára az egész esztendő legfontosabb időszaka lesz, jól töltsétek el! «Sexagesima» annyit tesz, mint hatvanadik nap Húsvét előtt, tehát ismét közelebb vagyunk egy lépéssel Húsvét ünnepéhez. Kérdezem: Mi-mindent akar az Egyház a mai napon mondani és mire akar tanítani?

Már a legutolsó héten is láttuk, hogy az Egyház örömmel küld prédikátorokat hozzánk, akik nekünk beszélnek. Az Adventben három ilyen szónokunk volt: Izaiás próféta, Keresztelő Szent János és az Isten anyja, Mária. Ma is három szónok áll elénk, akik a böjti időre akarnak előkészíteni. A nevük a következő: Noé ősatyánk, Szent Pál, a népek Apostola és maga az Úr Jézus. Vajjon mit mondanak ezek nekünk?

1. Noé. Keresztények, emlékezzetek arra, amit mult vasárnap mondottam. Hetvenedvasárnap óta az Anyaszentegyház ismét elejéről kezdi olvastatni híveivel a Szentírást. A mult héten a világ teremtését és a bűnbeesést hallottuk a zsolozsmában, de egészen különösképpen szemünk elé akart az Egyház egy embert állítani, ősszülőnket, Ádámot, akitől sokat hallhatunk és tanulhatunk. E héten a nagy ősatyák közül másodiknak Noét állítja elénk, aki az általános erkölcsi romlottság közepett Isten embere maradt. És így fogunk mindegyik következő vasárnapon egy-egy másik régi pátriárkát látni, amint elénk lép: Egymás után következnek a nagy ősatya Ábrahám, Izsák, Jákob, egyiptomi József, Mózes. Az Egyház tehát az ószövetség nagy embereinek egész galériája, képsorozata elé vezeti gyermekeit. Ezek a nagy történelmi alakok valamennyien a Megváltó Krisztus után vágyódtak és most nyomatékosan

arra tanítanak, hogy a magunkbaszállásnak és megtérésnek idejét jól kihasználjuk, hogy az Üdvözítő kiontott véréből semmit se hagyjunk a magunk számára elveszni.

Vajjon mit prédikál ma Noé apánk nekünk? Valamennyien bizonyára emlékszünk még gyermekkorunkból a vízözönre és arra, amit Noé bárkájáról hallottunk. Talán nagyon tetszett is ez a történet, sőt talán volt is játékszereink között egy bárka, sok mindenféle állattal. Azonban e dolognak nagy és szent jelentőségéről a legtöbb mai ember csak nagyon keveset vagy egyáltalán semmit sem tud és ezért előbb egy kissé erről fogok beszélni. E héten az éjszakai zsolozsma-imádság olvasmányai *Noéval és a bárka felépítésével foglalkoznak* és pedig ugyanazon az alapon, mint a mult héten a bűnbeeséssel: Meg akarják mutatni a vízözön képében, hogy a bűn büntetést érdemel, és így *bűnbánati érzületet akarnak ébreszteni bennünk* a böjt közeledtével. A böjti idő végén a nagyszombati olvasmányokban Noé és a bárka történetével mégegyszer találkozunk, azonban akkor már a dolgoknak másik, világosabb oldalát látjuk, t. i. a keresztséggel kapcsolatban hallunk róluk, amelyet a régi időben ekkor, a Húsvétra virradó éjszakán szolgáltattak ki. A régi keresztények a katakombák földalatti síremlékein előszeretettel festették meg a bárka képét, mint a megváltásban való hitüknek beszédes tanuságát. Ugyan mi lehet mindezekkel kapcsolatban az Egyház gondolata? Az Egyház a vízözönt kétfélekép nézi: 1. Benne az isteni *igazságosság* eszközét látja, amellyel a világ megromlott gyermekeit megbünteti, egyúttal azonban előképét is az isteni *irgalmasság* eszközének, amely a keresztvíz leöntésében minket a bűntől megtisztít és Isten gyermekeivé tesz. Érdekes gondolat, hogy mind a két vízáradásban, vízhasználatban a *bűnt temeti el* az Isten. Akkor az elbukott emberiség megmentésére az igaz Noét küldte az Úr, nekünk Krisztust

küldte, a Megváltót! Az Üdvözítő is épített bárkát, t. i. az Anyaszentegyházat, és csak az fog megszabadulni, aki a keresztség által ide belép. Noé bárkája egyetlen családnak adott csak menedéket. Az Újszövetség bárkája a kereszténység egész nagy családját megszabadítja és elviszi és partra szállítja a mennyei hegycsúcson. A Szentírás azt mondja, hogy amikor a vízözön leapadt, Noé egy galambot engedett ki, amely estefelé csőrében zöldelő olajággal tért vissza hozzá. Ez a galamb a megkeresztelt ember jelképe: Mi is viszünk magunkkal egy olajágat, a keresztségi kegyelmet, a felvett szentségnek letörülhetetlen jegyét, és a krizmával való megkenés által (amely növényolajból és balzsamból áll) második Krisztussá lettünk!

2. Szent Pál. Ő is prédikálni akar ma nekünk. Tudjuk jól, hogy kevés vasárnap van az egész esztendő folyamán, amikor nem Szent Pál beszél hozzánk a szentleckében. Ma is tőle van a mise első olvasmánya és pedig kivételesen hosszú szöveggel. Ma azonban Szent Pál másként is tanítónkká lesz. Hallottátok már az utolsó vasárnapon, hogy az Egyház milyen szívesen zarándokol egyes napokon bizonyos szentek sírjához, hogy ott ünnepelje a szentmiseáldozatot. A régi időben ez így történt: Rómában bizonyos meghatározott templomban gyűltek össze a keresztények, idejött a Pápa is és az összes papok és ebből a templomból közösen, körmenetben vonultak egy másik templomba. Útközben a nagy tiszteletben tartott Mindenszentek litániáját énekelték. Azt a templomot, amelybe átvonultak s amelyben azután a Pápa a szentmisét bemutatta, «*stációnak*», «*állomás-templomnak*» nevezték. Igy vonultak ma, Hatvanadvasárnapján Szent Pál híres templomába, ahol sírjában nyugszik, és ott a népek apostolának sírja felett ünnepelték a szentmiseáldozatot. Tudjátok, hogy egy szentnek a sírja mindig nagy tiszteletben tartott hely; ott a Szent titokzatosan lelkével és közbenjárásának

erejével is közel van hozzánk. Igen, a régi keresztények abban az elgondolásban éltek, hogy a szentmisénél az ott nyugvó Szent is megelevenedik, mintegy kiszáll sírjából, ő is velük együtt ünnepli a szentáldozatot és érettük imádkozik, a szentáldozáskor juttat nekik valamit az ő boldogságából is. Ezért nem is azt mondották a régi keresztények, hogy pl. ma Szent Pál «állomás-templomába megyünk», hanem egyenesen így mondották : «ma Szent Pállal tartjuk az állomást», a szentmisét. Kedves Keresztények ! Amit itt most mondottam, reánk is vonatkozik. Az állomás-istentisztelet ma is fennáll még. Üssétek csak fel a mai miseszöveget, a legelejére oda van írva : «Stáció»-állomástemplom Szent Pálnál. Mit jelent ez? Azt, hogy mindez még ma is érvényes ! Természetesen ma már a Pápa sem vonul ezen a napon a Szent Pál sírja fölé épített templomba s mi magunk sem vagyunk Rómában. Azonban ez mind nem tesz semmit. A szentmise minálunk, a mi plébániatemplomunkban, vagy akármelyik kis hegyi kápolnában egészen ugyanaz, mint amit ott, Rómában, a Szent Pál sírja fölé épített templomban mutatnak be. Egyházanyánk lélekben a mai napon mindannyiunkat a népek Apostolának sírjához hív össze és mindannyian a kereszténység Atyjával együtt szent testvéri közösségben ott ünnepeljük a szent áldozatot. Vagy pedig azt is mondhatnám, hogy a mi kis templomunk kitágul ma és maga is átalakul állomástemplommá és *Szent Pállal együtt ünnepeljük mi is Krisztus vérnélküli áldozatát.* Szent Pál most itt áll közöttünk, ő imádkozik értünk, ő szónokol hozzánk, együtt végzi a felajánlást velünk és a szentáldozásnál részt ad nekünk is az ő örök boldogságából. Most már megértettük, mit jelent ez a szó : «A stáció Szent Pálnál». Évközben is gyakran fogtok ilyen felírást találni a misekönyvben.

Most azután már a mai misét is jobban meg tudjuk érteni. Olvassuk csak el a mai «könyörgést», ugyan mit

kér? «*Hogy mi a nemzetek Tanítójának védelme által minden ellenséggel szemben védelmet nyerjünk*». Nem volt igazam, amikor azt mondottam, hogy Szent Pál ma is a mi közbenjárónk? A szentleckénél aztán azt is magunk elé kell képzelnünk, hogy Szent Pál itt áll soraink között és sok mindent elmond munkás, küzdelmes és mégis boldog életéből. Itt aztán oly kicsinynek érezzük magunkat! Mi mindent tett és szenvedett Krisztusért és milyen kevés áldozatot akarunk *mi* meghozni az Üdvözítőért! És úgy érezzük, mintha maga a szent Apostol mondaná: «Legalább most, legalább a böjti időben kellene egy kissé követned engem. Én is ezért fogok ma a te szándékodra imádkozni a szentáldozatnál».

3. Krisztus. Először *Noé*, a régi pátriárka szólt hozzánk, aztán Szent *Pál* állott fel előttünk és most az evangéliumban maga az *Üdvözítő* jelenik meg. És vajjon milyen alakban jött el hozzánk? Keresztények, az Úr Jézus ma *magvető* és *gabonamag* egyszerre! Lássátok, amikor most a szentmisében az evangéliumot meghirdették, mindenki felkelt és figyelmesen hallgatta — ez az a perc, amikor az isteni Magvető végigment szántóföldjének tábláin, a mi sorainkon és elhintette rá a magot. Úgy-e, tudjátok ti is, hogy merre fekszik az Ő szántóföldje? E föld a ti szívetekben van, amelyet most szántanak fel, hogy porhanyósabb talaj legyen és be tudja fogadni a jó vetést. És ha valaki azt kérdezi, hogy hát miféle magvakat vet a ti szívetekbe ez a Magvető? Most a szentmisében *kétféle* vetést hint lelkünkbe: Előbb három prédikátorunk tanítását az Isten igéjéről, ezután pedig egy egész különösen értékes vetést akar a szívünk talajába elrejteni: Saját magát, a legméltóságosabb Oltáriszentségben. Igen, Keresztény Testvéreim, a szentáldozás nyujtja ezt a fönséges magvetést. Most már az evangéliumot is jobban meg fogjátok érteni. Az Úr Jézus a szentmisében egyszerre magvető és gabonaszem.

A három magvető.

Hatvanadvasárnap az Anyaszentegyház második hívó kiáltása mifelénk, hogy a közeli lelki megújulási időt jól használjuk ki. A mult vasárnap a versenyfutás és a szőlőhegy elénk állított példáiban invitált minket az Egyház, ma pedig a magvetőről festett példában teszi ezt. A magvető elszórja a vetést és a talajra hinti. Azonban a talajtól függ az, hogy a vetés felnőjjön.

Az Egyház ma nem is *egy*, hanem *három* magvetőt állít elénk: *Noét, Pál apostolt s az Úr Jézust.*

Csodálatos arányosság és fokozás van a mai nap gondolataiban. Olyan ez, mintha egy pompás bazilikába lépnénk, amely három részre oszlik. Először a sötét előcsarnokban állunk, ott a *testi élet* magvetője: *Noé* lép elénk. Noé a természetes életet testesíti meg, amely előfeltétele, de egyben előképe is a természetfölöttinek; a vízözönről és a bárkáról felvillanó tükörképben mintha már megváltásunkra gondolnánk. Most a bazilika szentélyébe megyünk, ott az *isteni ige* magvetője: Szent Pál áll elénk. Ő a hitet testesíti meg, amely már a természetfölötti dolgok világába tartozik, azonban még nem a legmagasabb értéket jelenti az Isten országában. Végül a szentek szentjébe jövünk s itt *Krisztus* jön elénk, az *örök élet Magvetője.* Krisztus tovább épít a természetre és a hitre egyaránt és kegyelmét adja nekünk.

1. A testi élet magvetője. E héten az Egyház a második pátriárkát: *Noét* állítja elénk, ezt az igaz embert, aki igaz maradt az általános istentelenség közepette is. Hatalmas, imponáló egyéniség. Látjuk, amint Isten utasítására sok esztendőn át építi a bárkát, mialatt kortársai mindenféle bűnnek hódolnak és figyelmeztetései és jövendölései miatt kigúnyolják őt. Egyszer aztán beteljesedik a jövendölés: A vízözön mindent magával ragad a zajló habok felett; csak Noé kicsiny, Istennek tetsző családja úszik Isten oltalma

alatt a törékeny bárkában. Minden más élet megszűnt a földön. Igy lett Noé a természetes élet magvetője, miután ő mentette át önmagában és leszármazóiban az emberi nemet a vízözönből az új világba.

Keresztények, Noé és a bárkája tanítás és figyelmeztetés számunkra: Legyünk mi is Istennek gyermekei, bármilyen általános legyen is körülöttünk az istentelenség. Körülöttünk hitetlen szomszédok, hivatali társak élhetnek, akarjuk mégis tántoríthatatlanul építeni a kereszténység bárkáját, amely át fog menteni minket a világvégi ítélet özönvizén az örök életbe. Sok felebarátunknak is segíthetünk ezáltal, hogy a világ özönvizéből az Egyház bárkájával ők is megmenekülhessenek és így bizonyos tekintetben épúgy új életek magvetői lehetünk, mint Noé volt.

2. Az Ige magvetője. Ma Szent Pál sírjához zarándokolunk. Ott a világegyházzal együtt résztveszünk az állomástemplomban bemutatott istentiszteleten s valóban, az évnek kevés napján találunk ilyen bensőséges kapcsolatot az állomás Szentjével. Nemcsak a sírjánál állunk meg

Szent Pálnak, hanem a liturgia gondolata szerint ő is köztünk áll; ő a mi közbenjárónk (Oratio), de egyúttal ő a mi szónokunk, tanítónk is (lecke). Ő irányít minket ma a szentáldozathoz. Szent Pál ma és egész éven át az igének, az Istenről szóló tanításnak magvetője. Mintegy hűséges gazdasági munkás, úgy hinti csaknem minden vasárnapon az Isten igéjének magvait a keresztények lelkébe. Miről beszél ma? Elmondja Krisztus szolgálatában töltött életét, az ő szavai szerint: Szélességében, magasságában és mélységében. *Szélességében:* mi-mindent dolgozott, szenvedett, áldozott fel Krisztusért; mégis csak szégyenkeznünk kell, hogy mi oly keveset teszünk Krisztus ügyéért. *Magasságában:* Bepillantást enged lelkének Istennel való összekapcsolódásába; ennek bensőségében nem tudjuk őt követni, de mindenesetre sokkal többet tudunk példája nyomán elérni, mint eddig tettük. *Mélységében:* Ő is csak ember volt, aki kísértéseknek volt alávetve. Azonban a kegyelem győzött az Ő gyöngeségén. Így kell kihasználnunk a böjtöt, hogy életünket megreformáljuk szélességében, magasságában és mélységében.

3. Az élet magvetője. Krisztus a tulajdonképpeni igazi magvető. Ő veti el a kegyelmet. Hogyan? Az Oltáriszentségben Krisztus magvető és lelkünkben hulló mag egyszerre. Az Egyház így mutat rá a böjti idő nagy, megújító szerére. Az isteni Magvető most átmegy szántóföldjén; most van a lélek tavasza. Ma saját maga hinti el magvát az emberek szívébe. A mi feladatunk, hogy jóindulatú, a magvakat felvenni tudó *talaj* legyünk. Ne legyünk út, csapás, amelyen az egész világ rajta vándorol, ne legyünk köves talaj (érzéketlenség és állhatatlanság), ne legyünk tövises terület (szenvedély és világiasság), legyünk jó talaj, amelyet Isten be tud vetni; és pedig legyünk ilyenné a testi életben önlegyőzések és szigorú önfegyelmezés által, a szellemi életben tanítás és hit által, a lelki életben pedig a kegyelem által.

QUINQUAGESIMA.

Ez a böjtelő három vasárnapja közül a csúcspont,és pedig többféle viszonylatban. A *stációk:* Szent Lőrinc — Szent Pál — Szent *Péter!* A *Patriarchák* egymásutánjában : Ádám — Noé — *Ábrahám!* A szentírási szakaszok a *szeretet* csodaszép énekei ! Ma kerül elénk az Úr jövendölése szenvedéseiről ! A keresztségi megvilágosodás. Ezzel már megadtam egy egész sor témát, amelyek rendkívül hálásak.

Adhatnánk bevezetést is a böjti időbe a vasárnap liturgiája alapján : A böjt megértéséhez ez a három gondolat szükséges : Kereszténység, — bánat és — Krisztus szenvedése.

A szentlecke is hálás téma : A böjti munka csúcspontja *a szeretet*, sőt az egész életé. Végül *Ábrahám története* egész sor nagyon épületes, sőt megragadó vonást tár elénk, különösen Izsák feláldozása.

Egyszerű misemagyarázat.

Quinquagesima-vasárnap adja felénk a harmadik és egyben utolsó harangozást a böjt kapujánál. A név annyit tesz, mint húsvét előtt «ötvenedik nap». Most hangzik el a *harmadik* csöngetés. Most kell majd a függönynek felszaladnia, a világ legszentebb színjátéka megkezdődik. A mennyország és a pokol szellemi harca a halhatatlan életért. Ehhez a mai vasárnap az *utolsó előkészületet* jelenti.

1. Zarándoklat Szent Péterhez. Ha felütitek a mise szövegét, azonnal látjátok a felírást : «*Stáció Szent Péterhez.*» Megértjük már, hogy ez mit jelent. Ma az egész kereszténység, a Pápával együtt zarándokutat tesz az apostolok fejedelmének, Péternek sírjához és a szentközösség lélekben ott mutatja be a szentáldozatot. Vagy talán azt is mondhatnátok : A mi templomunk

ma kitágul és a nagy Péter-templommá alakul át Rómában; Szent Péter kiszáll sírjából és velünk együtt ünnepli a szentmisét; imádkozik érettünk, hogy jó böjtöt tartsunk; s ő maga adja a bűnök feletti fájdalmas bánkódás legszebb példaképét. Mióta megtagadta az Urat, valahányszor kakas kiáltását hallja, sírnia kell. Úgy, hogy az arcán mély árkokat szántottak a könnyek. Ünnepeljük tehát lélekben ennél a tiszteletreméltó sírhelynél Szent Péterrel együtt a szent áldozatot.

2. A szeretet csodálatos éneke. Most lapozzunk rögtön vissza a szentleckéhez; olvassuk el. A mai lecke nagyon szép és könnyen érthető. Szent Pál a szeretetről beszél. A szeretet isteni erényét érti, mely magába zárja mind az Isten, mind a felebarátunk iránti szeretetet. Keresztények, jól tudjátok, hogy az Üdvözítő nagyon gyakran beszélt a szeretetről; Ő mondotta, hogy ez a legnagyobb dolog a kereszténységben. A tanítványoknak az mondotta: «*Onnét fognak az emberek megismerni titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymáshoz*». És midőn valaki azt kérdezte Tőle, hogy melyik a legnagyobb és legszebb parancsolat, azt felelte: «*Szeresd Uradat Istenedet egész szívedből és egész lelkedből, ez az első és legfőbb parancsolat. A második*

pedig hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat». E két parancsolaton nyugszik tehát az egész törvény és a próféták. Magukról az isteni ajkakról halljuk világosan és határozottan, hogy *mit* jelent a szeretet, s így megérthetjük, hogy a tanítvány, Pál követte mesterét és azt tanította, hogy a szeretet a legnagyobb dolog köztünk, keresztények között. És valóban, amit a mai leckében olvasunk, oly szép, hogy a lelki élet emberei ezt a helyet a Szentírásban a szeretet Énekek-Énekének nevezik. Akarnátok ezt a helyet kissé átolvasni? Három részre oszthatjuk fel. Az első részben azt mondja az Apostol, hogy a szeretet *nagyobb* minden más adománynál és erénynél. Azt mondja: «*Bizonyára, legyenek meg legnagyobb szellemi adományaim, tudjak prófétálni, lenne olyan hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem; de ha emellett hiányoznék a szeretetem, akkor ez mind értéktelen dolog. És ha egész vagyonomat eladnám és a szegények eltartására adnám; sőt ha Krisztusért akár máglya-halállal halnék is meg, de nem volna emellett szeretet bennem, akkor mindez semmit sem használna nekem*». Ez az első rész. Megtanuljuk belőle, hogy az összes erények és kegyelmek között a szeretetet kell legmagasabbra értékelni. A második részben a felebaráti szeretet tulajdonságait sorolja fel. Itt kétfélét hallunk: 1. A szeretetet akkor is meg kell őrizni, amikor az emberek hálátlansággal és szeretetlenséggel felelnek rá. Gondoljunk csak az édesanyák szeretetére. Ha a gyermek még olyan hálátlan és gonosz is, az édesanya mindig kész, hogy megbocsásson. A szeretet «*nem keseredik el, nem gondol rosszat, mindent eltűr, mindent elhisz, mindent elvisel*». 2. Az igazi szeretet nem ismer önös szeretetet, «*nem féltékeny, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó, nem keresi a magáét*». Ez a második dolog. Ime tükörbe nézhetünk, amelyben a saját szeretetünket megvizsgálhatjuk. Jó lesz, ha lelkiismeretet vizsgálunk, hogyan állunk a felebarát-szeretettel!

A harmadik részben Szent Pál azt a gondolatot fejti ki, hogy a szeretet minden erénnyel és kegyelmi ajándékkal szemben azzal a nagy előnnyel rendelkezik, hogy *sohasem szűnik meg*, hanem a mennyországban is megmarad. A profétálások véget érnek, a hit ott a látásba megy át, a remény a beteljesedésbe. Minden, amit itt a földön Istenről megértettünk és gondoltunk, odafönn úgy fog előtűnni, mint egy kis gyermek gondolatai. Tehát ott fenn minden másként lesz; *csak az egyetlen, ami itt és ott ugyanaz marad: a szeretet!* Milyen mély tiszteletet kell tehát ezzel az isteni erénnyel szemben magunkban felkeltenünk és mennyire kell arra törekednünk, hogy felkeltsük a szeretetet szívünkben.

Kedves Keresztények! Most azt kérdezhetnétek, hogy miért éppen *ma* hozza elő az Egyház a szentmisében ezt a szeretetről szóló szép olvasmányt? A böjtelő három vasárnapja a *nagyböjtre* kell hogy készítsen elő minket. Az Egyház az olvasmányokban máris sok mindent mondott nekünk, amelyet majd a most következő kegyelmi időben jól fel kell használnunk. Ma az előkészület legmagasabb lépcsőfokára vezet minket, azt akarja mondani: Ha mégannyira is megsanyargatnád magad az elkövetkező bűnbánati időben, ha mégoly sokat is imádkoznál és ha — amint Szent Pál az első leckében elmondotta — talán a harmadik égig is elragadtatnál, ha böjtölnél, ha alamizsnát adnál, azonban ha szereteted nem volna, akkor mindez *értékét vesztené számodra!* Fogadd be tehát a szeretetet szívedbe, azt a magát elfelejtő, mindent elviselő szeretetet — ez lenne a te nagyböjti munkád legszebb gyümölcse!

3. Az Üdvözítő felmegy Jeruzsálembe szenvedni. Most nyissuk fel az evangéliumot és olvassuk át nyugodtan. Az első dolog, amit az evangélium olvasása után szeretek megtenni, mindig az, hogy beállítom az Úr Jézus életének keretébe. Említettem már egyszer, hogy nem szabadna csak egyes kiszakított részeket adnunk

Jézus életéből, hanem szükséges, hogy a jó keresztény ember a mi Urunk és Üdvözítőnk életéről egy összképet is őrizzen lelkében. Így Krisztus csodái és az egyes események elevenebbek és kifejezőbbek lesznek, ha értünk hozzá hogyan kell azokat az Úr Jézus földi életének megfelelő keretébe illesztenünk. Ezt akarom a mai evangéliumban is megtenni.

A mai dolgok körülbelül egy héttel Krisztus szenvedése előtt történtek. Mindenfelől nagy tömegekben vonult fel már a nép a Húsvét ünnepére Jeruzsálem felé. A szent városba vezető út utolsó zarándokállomása a pálmákkal szegélyezett kis város, *Jerikó* volt. Sok zsidó volt ott együtt, itt szoktak gyülekezni, hogy aztán közös menetekben zarándokoljanak fel Jeruzsálembe. Jézus is idejött tanítványaival. Talán péntek volt, egy héttel Nagypéntek előtt! Mielőtt bementek volna a kis városba, Jézus maga mellé vette tanítványait és komoly arckifejezéssel a most következő szenvedéseiről kezdett szólni nekik: «*Felmegyünk Jeruzsálembe, és beteljesednek mind, amiket megírtak a próféták az Emberfiáról; a pogányok kezébe fogják adni és megcsúfolják, bántalmazzák, megköpdösik, és miután megostorozták, megölik őt, de ő a harmadik napon fel fog támadni*». Keresztények, nemde megjósolta itt minden részletében az Üdvözítő egész szenvedését? A tanítványok azonban nem fogták fel szavait. Ők még mindig azt remélték, hogy Jézus egy földi zsidó-király lesz, s ők majd miniszterei lehetnek! Délután az Üdvözítő bevonul Jeruzsálembe. Mindenki kifut az utcára, hogy a nagy Csodatevőt láthassa. Sűrű sorokban állnak az emberek az utcán, mialatt Jézus a városon keresztül vonul. Ekkor Lukács evangélista egy kis eseményt mond el. Lakott a városban egy Zakeus nevű fővámos, azt mondhatnánk, hogy egy magas pénzügyi tisztviselő vagy finánctiszt; és ez már régóta vágyódott arra, hogy Jézust egyszer közelről láthassa. Azonban kicsi termetű volt, az emberek pedig sűrű rajok-

ban álltak az utcán. Ekkor így gondolkozott: «Előrefutok és felkapaszkodom egy fára s akkor zavartalan kedéllyel és észrevétlenül nézhetem majd a názárethi híres prófétát. S mialatt fenn a fán kuporog és Jézus arra vonul az utcán és a néptömeg hangos hozsánna-kiáltások között tolong nyomában, Jézus hirtelen *feltekint* a fára és megáll és felkiált: «*Zakeus szállj le gyorsan, mert ma nálad akarok maradni.* Zakeus megrázkódik, — nem akar hinni szemének és fülének! Alázatosan leereszkedik és bevezeti az Üdvözítőt házába. Jézus szól: «*Ma az üdvösség tér vissza a te házadba*». A farizeusok természetesen orrukat fintorgatják és elítélőleg mondják: «Egy ilyen *bűnöshöz* tért be!»

Szombaton Jézus a «pálmák városában», Jerikóban maradt és a következő napon az ünnepi karaván élén *Jeruzsálem felé* vonult. A városokból való kivonulás alkalmával ismét egy eseményről hallunk. Az utcán egy vak koldus ült. Egyszer csak hallja, hogy nagy tömeg vonul el előtte, és megkérdezi, hogy mit jelent ez. Mondják neki, hogy Jézus, a csodák nagy embere vonul itt tova. Amint ezt hallja, elkezd hangosan kiáltani: «*Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!*» Az emberek azonban bosszankodnak és intik őt, hogy maradjon csendben és ne tartsa fel a menetet. Ő azonban nem engedi befolyásoltatni magát és minden erejéből kiált: «*Dávidnak fia, könyörülj rajtam*». A jó Üdvözítő hallja ezt és azonnal állva marad, maga elé vezetteti a vakot és megkérdezi: «*Mit akarsz, hogy veled cselekedjem?*» Az feleli: «*Uram, hogy lássak*». És az Üdvözítő mondja: «*Láss!*» És azonnal felnyíltak szemei és meggyógyult vakságából! Kedves keresztények, el tudjátok képzelni hogy most mi történt: hogyan köszöntgetett az a koldus és hogyan lelkesedett a néptömeg Jézus iránt! A koldus pedig azonnal maga is felszedelőzködött és Jézus kíséretéhez csatlakozva velük menetelt Jeruzsálem felé.

Igy kell az evangéliumot szemetek elé állítanotok,

mintha az abban történtek a ti jelenlétetekben játszódnának le!

Itt azonban még azt is kérdezhetnétek, hogy miért veszi éppen ma az Egyház ezt az evangéliumot? Azt válaszolom, hogy kétféle okból: Először Krisztus szenvedéseinek meghirdetésére, másodszor a vak meggyógyítása miatt.

Egy olyan időbe léptünk be, amelyben Krisztus felveszi keresztjét és szenvedéseket vállal. Húsvétot fogunk ünnepelni, az Úr halálának és feltámadásának emlékezetét. És olyan ez, mintha ma az Egyház félrehúzná a jövendő függönyét: Belátunk az egész most következő időbe, egész a nagyhétig, sőt Húsvétig! Az Egyház ezt akarja mondani: *Ezen az úton fog átvonulni most az Úr.* De nemcsak egyedül az Úr: ott ül az élet utcáján egy szegény vak koldus is. Kicsoda az? Te vagy az, Keresztény Testvérem, és én is, mi is az vagyunk. Vakok és szegények vagyunk lelkileg. És most a böjti időben az Üdvözítő elvonul előttem, előttünk megy szenvedésének útján. Egyházanyánk pedig reánk kiált: «*Tégy úgy, mint a vak koldus: Kiáltozz minden erődből: Jézus, könyörülj rajtam! Tégy lelkileg látóvá engem, világosítsd meg értelmemet, szívemet és érzelmeimet! Engedj minket is Veled együtt felhágni a Húsvét hegyére, hogy: «A Te szenvedésed és kereszted által a feltámadás dicsőségébe juthassunk*».

4. A kép. Most aztán nézzük a miseszöveg képét; összefoglalva mindazt megmutatja, amit az Egyház e vasárnapon mondani akar nekünk. Az első részben *Ábrahámot* látjuk fiával, Izsákkal. E héten erről a patriarcháról beszél az Egyház; nemsokára többet is fogunk hallani róla. A képen Izsák feláldozását látjuk. Az ő áldozata *akaratilag* volt meg, a *kivitelt* Isten megakadályozta. Az Isten szeretete emésztette az atyát és a fiút is. Igy látjuk őket meghajolva, az áldozati tűz és az áldozat levegője veszi körül őket. Középen *Krisztus*

megy, a pálmás Jerikó városból Jeruzsálem felé, hogy bemutassa halálos áldozatát! A Kereszt elé vonul. Itt is a szeretet a mozgató ereje ennek az útnak. A *vak* vágyakozással kiált: *Dávid fia, könyörülj rajtam!* Fönt a *Szeretet* megszemélyesítve, mint rózsákkal koszorúzott szűz, szeráf szárnyakkal, hárfapengetéssel kíséri énekét. A Szeretet nagyobb, mint a hit (kereszt) és mint a remény (horgony). Igy mindhárom részben a *szeretetet* ábrázolhatjuk. A földön gyakran fájdalmasan égő *áldozati tüzet* jelent a szeretet (alsó kép), vagy pedig keresztutat (középső kép), odafenn azonban már csupán az örök *öröm* hangjait ismeri.

Egy három részből álló drámai színjáték.

A böjti időre való előkészület harmadik vasárnapján egy három részből álló szent színjátékot nézet végig velünk az Egyház. Mélyedjünk el benne és engedjük hatni magunkra!

Első felvonás: Egy ó-szövetségi passiójáték. *Ábrahám* ősatyánk lép fel, a hit és engedelmesség embere. Életének értelme és alapvonása az Istenben való tökéletes *odaadás* volt. Már ifjúkorában elvitte őt az Úr otthonából és elvezette a távoli Kánaán földjére. Otthonát elhagyva egészen az Úrra kellett, bíznia magát. Az Úr ivadékokat igér neki; Ábrahám százesztendős koráig reménykedett ebben az igéretben, akkor Sára gyermeket ajándékozott neki. A gyermek a szülők örömére szépen növekedett, gyermekből ifjúvá lett. Egy éjszaka azonban Isten odaáll Ábrahám elé: Fel kell áldoznia saját kezével gyermekét! És Ábrahám megteszi! Azon a hegyen, hol később Krisztus előképeiként annyi áldozati bárány vérzett, hol Krisztusnak magának is meg kellett halni, a Moreah-hegyén látjuk állni az ősz patriarchát az oltár előtt, és az oltáron összekötözve

fekszik *Izsák*. Ábrahám áldozatot bemutató pap ; áldozata, amelyet bemutat : a *hit, a legerősebben kifejezett akarat!* Tudjuk : Isten viszonzásul ajándékot adott Ábrahámnak ; visszaadja fiát neki és a saját gyermekében őt teszi Krisztus ősatyjává. — Sokat tanulhatunk ebből az eseményből ; csak egyet akarok hangsúlyozni : A most következő nagyböjti időben semmivel sem hozhatsz szentebb áldozatot Istennek, mint az *akaratod* odaadásával. A böjtnek végső fokon az akaratot kell erősítenie.

Második felvonás: Szent Péter sírjánál. Az Egyház Rómába vezet minket, Szent Péter sírjához ; oda gyülekeznek az összes keresztények az egész világ Isten-tiszteletére. Itt az Apostol sírjánál Szent Péter életéből néhány kép tárul elénk. Nagycsütörtök éjszakája van, Péter Kaifás főpap udvarában áll ; látni akarja a dolgok kimenetelét. Ekkor egy szolgáló felismeri őt. Péter esküdözik és azt kívánja magának, bárcsak sose látta volna azt az Embert ! Aztán reá esik az elfogott Úr tekintete, — a kakas kukorékol ; Péter kimegy és keservesen sír. — Másik kép : Rövid idővel Krisztus feltámadása után a Genezáreti tónál. Az Úr Péter előtt áll és háromszor kérdezi : «*Péter, szeretsz-e engem?*» A felelet : «*Te tudod, hogy szeretlek, Te mindent tudsz, azt is tudod, hogy szeretlek*». — Most felénk fordul Szent Péter és nekünk prédikál : Én tanítlak titeket a nagy Isten szeretetére ; hirdetem nektek Krisztus szeretetét egy bűnös teremtménye iránt, egy ember szeretetét Krisztus iránt ! Most pedig hallgassátok meg az én testvérem, Pál apostol ajkáiról *a szeretet dicsőítő énekét!*

Harmadik felvonás : Szemek megvilágosodása. Mintegy nyolc nappal vagyunk Krisztus halála előtt. Látjuk az Urat utolsó útján Jeruzsálem felé. Jerikó előtt a harmadik jövendölést adja szenvedéseiről az apostoloknak. Azután bevonul a pálmák városába s ott betér a vámos Zakeushoz. A városka kijáratánál térdel egy

vak koldus az utcán. Kiált torkaszakadtából a húsvéti fény után. Jézus meggyógyítja és ő megnyílt szemekkel áll be a Jeruzsálem felé tartó körmenetbe! A vak koldus te vagy, Keresztény Testvérem! Húsvétra neked is látóvá, megvilágosodottá kell lenned!

A szent Áldozatban ezt a három felvonást tudjuk mégegyszer átélni és megvalósítani. Most, mint Ábrahám, a legdrágább áldozatot adjuk oda: A mi *énünket*, és a legdrágább ajándékot kapjuk viszonzásul: *Krisztust!* Most: Mint Péter tudjuk megbánni hűtelenségünket és elnyerjük a legnagyobb szeretet bizonyítékát a megújuló keresztáldozatban. Most: Már látjuk a Kereszt véres drámájának kimenetelét, a kereszthalált és a feltámadást, és mi magunk átvesszük Istentől a megvilágosodás, a lelki szemfelnyílás kegyelmét.

ELŐKÉSZÜLET A NAGYBÖJTRE.

A lelkipásztor nagyböjt előtti utolsó napokban hívja össze híveit, hogy bevezesse őket a nagyjelentőségű böjti időbe. Ez a bevezető oktatás akár egy liturgikus óra keretében, akár esetleg egy triduum formájában tartható meg. Az utóbbi esetben a következő három témát ajánlom. Krisztus szenvedései, a kereszt gondolata és a bűnbánat.

Liturgikus óra.

I. Mit jelent a böjti idő.

A böjtelő háromrészes csarnokán keresztül most a *nagyböjt* szentélyébe lépünk. Mi ennek az értelme? A nagyböjt mindenekelőtt *előkészület* a húsvéti ünnepre. Húsvét ünnepéből értjük meg a böjti idő értelmét és tartalmát. Húsvét a kereszténység tulajdonképpeni megváltási ünnepe. Krisztus Húsvétkor támadt fel és az Egyház Húsvéttal és a Húsvétban ünnepli a feltámadást. Krisztus miértünk halt meg, hogy nekünk adhassa az isteni életet. Húsvét az újjászületés napja számunkra; a régi Egyház számára Húsvét volt az isteni élet ünnepe. Ezért nyerték el ekkor a keresztségre készülők a keresztség szentségében az isteni életet. A bűnbánók visszanyerték, a hívők pedig megújították és megsokszorozták magukban. A Húsvétra való előkészület idejének most is az az egyetlen célja van, hogy *előkészítse bennünk az isteni életet!* azt az életet, amelyet Krisztus szerzett szenvedéseiben a világnak, a sötétség hatalmával való kemény harcok között. *Azt az életet, amely a keresztség keresztségében áradt szét s amely a má-*

sodik keresztségben: a bűnbánatban újul meg bennünk. Ezzel jeleztük a böjti idő legfőbb tartalmát e három szóval: *Krisztus szenvedései, keresztség, bűnbánat.*

1. Már Karácsony után, majd a Vízkereszt utáni vasárnapokban is egyre inkább megcsendítette az Egyház a liturgiában az *Úr Jézus szenvedéseinek* motívumát. A böjtelőben ez azután felerősödött és most uralkodóvá lesz. Krisztus, a böjt isteni főhőse küzdelembe kezd a sötétség fejedelmével. A böjti idő első felében inkább e harc *belső oldalát* látjuk. A második felében a *szenvedés* kerül előtérbe és a nagyhétben éri el tetőpontját. Azonban figyeljük meg jól: épúgy, mint a karácsonyi ünnepkörben, itt is nem csupán résztvevő szemlélői vagyunk e hatalmas küzdelemnek, amely a Világosság és a Sötétség között lefolyt! Nem csak nézői vagyunk a megváltás drámájának; *a harc mindegyikünknek szívében játszódik le:* a lélekben is küzd Krisztus az ördöggel. Húsvétra mi is kell, hogy mint győztesek énekelhessük az Allelúját; azonban ez a győzelem nem érhető el másként, mint *a természetes embernek meghalása és keresztrefeszítése által.* Igy az Úr szenvedésével együtt élünk a böjti időben; Krisztusban meghalunk mint keresztelendő hitújoncok, Krisztusban meghalunk, mint bűnbánók, Krisztusban meghalunk, mint tanítványai és Krisztusban fogunk feltámadni Húsvétkor, mint új emberek. A Krisztus szenvedései tehát az élet megújulásának legfölsőbb motívuma; sőt még sokkal inkább egészen szentpáli értelemben kell a mi életünkbe beépítenünk; a Krisztus halálában való résztvétellé kell fokoznunk.

2. A nagyböjt az egyházi év tavasza; a meghaló isteni Gabonaszemből pompás vetésnek kell kinőnie, ez a vetés, ez az új sarj a *hitújoncok. A böjti idő a keresztségre való közelebbi előkészület ideje.* A régi Egyházban a keresztséget a felnőtteknek szolgáltatták ki. A távolabbi előkészület sokáig, gyakran éveken keresztül tartott s csak ha ezen keresztülmentek, akkor vették fel a kate-

kumeneket nagyböjt elején a *hitjelöltek* sorába és ezután csaknem naponkénti istentisztelet keretében (főleg az előmisében) oktatták őket, azonkívül külön exorcizmusoknak («hiteskű») és más bűnbánati gyakorlatnak voltak alávetve. A nagyböjt miséi ebből az időből származnak és elsősorban *a keresztségben való előkészülést* tartják szemelőtt. Ebből magyarázható ezeknek a miséknek bizakodó, gyakran örvendező tónusa ; a keresztségi motívum sokszor az örvendező húsvéti motívummá emelkedik. A keresztségi előkészületnek bizonyára *komoly oldalai* is voltak ! A régi ember halála ; de épígy *örvendező, bizakodó* szó is : Az Egyház örömteli, anyai büszkesége, a megdicsőülés, a közeledő húsvéti öröm ! Ez nagyon fontos a nagyböjt liturgiájának meglátásához : a liturgia szövegeinek régibb, ősibb vonása nem a komoly bűnbánati gondolat, hanem az örvendező keresztségi gondolatok.

3. Nagyböjt azonban egyúttal a második fájdalmas keresztségnek, a *bűnbánat* keresztségének ideje is, vagyis az élet megújulásának ideje is egyben. Régente e negyven nap alatt a bűnösöknek nyilvánosan kellett vezekelniök. Hamvazószerdán ünnepélyes vezeklési szentelés keretében vezeklő ruhát kaptak és ettől kezdve nagycsütörtökig ki voltak zárva az Egyház közösségéből, csak az előmisén volt szabad résztvenniök. A bánatmotívum a harmadik és legkésőbbi jellege a nagyböjti miséknek (különösen minden csütörtökön), amely csak a katekumenátus megszünése után, lassanként jutott be a liturgiába. Ez a motívum nekünk a leggyakoribb és mi, mai keresztények, akik a keresztény életet többnyire csak a bűnökkel való harc szempontjából nézzük, legkönnyebben is ezt értjük meg. Nos hát érezzük bűnbánóknak magunkat, vegyük fel homlokunkra hamvazószerdán hamuból a kereszt jelét, anélkül azonban, hogy a közösségből ki lennénk zárva (a középkorban a nagyböjtben használni szokott lila lepel egyúttal önkén-

tes excommunikációt is jelentett) és törekedjünk elmélyedni az Egyház igazi bűnbánati szellemében.

4. Mit tegyünk most már mi, *hívő keresztények?* Hogyan használjuk ki a böjti időt? Amíg a földön vagyunk, az isteni élet egyrészt betegségeknek és veszélyeknek van bennünk kitéve, másrészt egyre jobban tökéletesíthető. Ennélfogva, ha a húsvéti ünnepet is úgy tekintjük, mint a hívek számára az újjászületésnek és az élet feltámadásának ünnepét, akkor csak természetes, hogy a böjti időt a bűnbánóknak és a hittanulóknak erre előkészületi időnként használták ki. A híveknek áll egy nagy segédeszköz rendelkezésükre, ami a másik két csoportnak (bűnbánók és hittanulók) még nem állott rendelkezésükre, vagyis az Eucharisztia! Valóban, a naponkénti szentmise az isteni életnek legjobb megújítója és a Húsvétra való legjobb előkészítő.

Igy azt látjuk, hogy a böjt nemcsak a keresztelendők és a bűnbánók számára, hanem a hitet már tartósan elnyertek számára is a *nagy magvetési időt jelentette.* A keresztelendők Húsvét éjszakáján a keresztségben érték el céljukat. A bűnbánók pedig nagycsütörtökön a feloldozásban értek céljukhoz. A böjti idő érlelte meg őket céljuk méltó elérésében. A hívek azonban a naponkénti böjti misékben *emelkedett, beteljesedett isteni életet merítettek maguknak.* Nagycsütörtökre a bűnre való hajlandóság minden salakjától meg kellett szabadulniok és e négy hét alatt a bűnök minden nyomát is ki kellett magukból égetniök, hiszen Húsvét éjszakáján az isteni életben megnövekedve és megérve kell majd odaállniok.

5. A mai nap liturgiájának megértéséhez tisztában kell lennünk az *állomás-istentisztelet* értelmével. A keresztények római egyházközsége bizonyos meghatározott napokon meghatározott templomban gyűlt össze (gyülekező templom, ecclesia collecta) és a pápával együtt körmenetben vonultak egy másik templomba, amelyet «*stáció-templomnak*» *(állomás-templom)* neveztek

és amely többnyire egy szentnek a temetkezési temploma volt ; itt tartották azután az Eucharisztia ünneplését. Az «állomás-templomban» eltemetett Szent alakja oly élénken lebegett az egyházközösség szeme előtt, mintha egyúttal megszemélyesítve és megjelenítve körükben megjelent volna. Ezért mondja még ma is a misekönyv «*statió ad Sanctum Paulum*» vagyis az istentisztelet ma nem Szent Pál *templomában*, hanem *magánál* «*Szent Pálnál*» lesz. Úgy gondolták, mintha Szent Pál ezen állomás-istentiszteletnél jelen volna, hiszen ő a feje és ő a mintaképe a közösségnek. Sőt azt vélték, hogy az összesereglett egyházközösség az illető szenttel bensőséges összeköttetésbe jut és résztvesz a Szent mennyei dicséségében.

Kérdés már most, milyen jelentősége van ennek a stáció-ünneplésnek a *nagyböjtben?* A régi római Egyház naponkénti Eucharisztikus istentisztelettel akarta megszentelni az egyházközösség életének e fontos időszakát. Ennek az istentiszteletnek hatását erősíteni akarta az egész közösségnek összegyüjtésével és a közös processzióval. Keresztség, bűnbánat, megújulás : az egész közösség számára való alkalmak voltak ; közösen kellett az utcákon vonulniok e keresztelendőknek, bűnbánóknak és híveknek, hogy az egyesek buzgósága az énekkel és imával bátorítsa a többit. A keresztelendők szűzi lelkesülésén épüljenek valamennyien — ez a régi Egyház térítő eljárása ! Mindkét tényező segített : *Az Oltáriszentség belső hatékonysága* azzal a hatalmas lélektani benyomással, amelyet az *állomás-ünnep* rejtett magában. Legyünk csak tisztában azzal, hogy a régi Egyház nem ismerte a naponkénti szentmisét, most pedig, a nagyböjtben csaknem naponként tartottak szentmisét ; jelen volt a Dominus Apostolicus, a Pápa, ott voltak a keresztelendők és a bűnbánók. Mintegy eleven prédikáció hatnak a közös felvonulás, a sokféle hívőnek egy cél felé hömpölygése, a tiszteletreméltó

templom, valamelyik különösen tisztelt Szentnek sírja, a prédikáció, amely mindezekhez fűződött, — nem szabad elfelejtkeznünk e sokféle eszköz lélektani hatásáról!

A stáció-ünneplés, a szentírási szakaszok és a mise változó énekeinek megválasztására gyakran olyan nagy befolyást gyakorol, hogy ezek csakis a stáció-ünnep külön szempontjából nézve érthetők meg.

II. Mivel töltsük el a böjti időt.

Vallási életünk számára tehát igen nagyjelentőségű a *böjt.* Az Egyháznak negyvennapos lelkigyakorlati ideje ez, belső életünk szellemi reformjának és megújulásának ideje. Krisztussal együtt akarunk a küzdőtérre lépni, mintha mi is keresztelendők és bűnbánók lennénk és Vele együtt akarjuk Húsvétkor a feltámadást ünnepelni. A böjti idő azonkívül a liturgia leggazdagabb időszaka, egész esztendőn át semmi más időben sem találunk annyi liturgikus szöveget, mint éppen most; ha tehát a liturgiát buzgóságunk vezetőjévé akarjuk tenni, akkor épp most, böjti időben az Egyház szellemében *felfokozott vallási életet* fogunk élni. Néhány gyakorlati tanácsot adok, miként lehet ezt a praktikus életben megvalósítanunk.

1. *Előkészület:* A böjtelő értelme, hogy a böjt helyes ünneplésére előkészítsen minket. Hiszen minden komoly munka *előkészületet* igényel. E néhány nap alatt, amely még elválaszt Hamvazószerdától, kérdezze meg mindegyikünk a nap egyik vagy másik órájában magától: *Hogyan fogok én az idén böjtölni?* Sőt egyszer a liturgikus közösség is összeülhetne vezetőjével ennek megtanácskozására: «*Mi mindent tegyünk ebben az évben a böjt helyes megülésére?* Itt azonnal egy figyelmeztetést szeretnék tenni: Ne tűzzünk ki túl sokat, nehogy rövid és lelkes kezdés után panaszkodva kelljen abbahagynunk; máskülönben ahhoz az evan-

géliumi emberhez fogunk hasonlítani, aki tornyot kezdett építeni és valamennyi szomszédjának gúnyolódására nem tudta befejezni. Tehát ne túl sokat, hanem mégis valami olyasmit válasszunk, ami által a böjti idő minden mástól különbözni fog. Nézzünk csak meg például egy bencéskolostort, ahol a böjti időben teljesen megváltoztatott életmódot találunk; szent komolyságban van a ház valamennyi lakója; a külvilággal való írásbeli és szóbeli érintkezést korlátozzák, szent hallgatás, nagy összeszedettség, bánatgyakorlat, fokozott imaélet, — mind azt hirdetik, hogy most a *lélek ideje* érkezett el. Legyenek ezek az ideális liturgikus közösségek *példaképek* számunkra, természetesen a *mi viszonyaink* mértéke szerint. Mindenekelőtt tehát néhány személyi feltétel: *Hogyan is állok konkréten magával a böjttel?* Ne becsüljük le a böjtöt, a liturgia a böjtölésről a legteljesebb tisztelettel beszél. Gondoljunk csak a nagyböjti prefációra, amely azt mondja: «*A testi böjtölés által a bűnt megfékezed, a lelket felemeled, az erényt és jutalmakat bőségesen osztogatod*». Határozzuk el tehát pontosan, hogy mennyit és mit fogunk enni *reggelire és vacsorára*, hogy vajjon az *uzsonnát* el tudjuk-e hagyni, hányszor fogunk egy héten *húsnélkül* étkezni stb. Azonban gondoljunk szélesebb értelemben is a böjtre, t. i. «böjtölhetünk» a mi kedvenc szokásainktól való tartózkodással is — egyik ember a dohányzásban, másik az édességekben, harmadik az alkoholban, negyedik az ebédutáni alvásban, ismét másik korlátozza a látogatásokat, szórakozásokat stb. Természetesen a külső, vidám alkalmakat, színházat stb. ebben az időben kerülni fogjuk. A nagyböjti himnusz egész röviden praktikus böjti feltételeket ajánl: «*Legyünk takarékosabbak a szóban, ételben, italban, alvásban, a tréfában, de legyünk annál buzgóbbak az éberségben*». Majdnem minden böjti mise Orációjában felajánljuk Istennek a testi böjtölést, hát hogyan kell majd szégyenkeznünk, ha a való-

ságban egyáltalán nem sokat tennénk ez irányban! A böjttel bensőleg összefüggésben áll az *alamizsnálkodás is*, amelyet szentmise felajánlásakor Krisztus szegény testvérei részére az oltárra akarunk tenni; erről is tegyünk jófeltételeket. Mi legyen az imádsággal ebben az időben?! Természetesen ismét gyakrabban fogunk az Egyház Imakönyve után nyúlni, t. i. a Breviárium népnyelvű fordításaihoz. Német nyelven nagyszerű kis népbreviáriumok jelentek meg, amelyek a papi zsolozsma fontosabb részeit tartalmazzák, sőt van már teljes fordítás is. Nálunk, magyaroknál is készül már a népbreviárium, addig is, míg megjelenik, elővehetnénk gyakrabban a *Szentírást*, esetleg a Zsoltáros Könyvet (katolikus kiadást: Sík Sándor mesteri fordítása!). Aki pedig hozzájuthat az Egyház hivatalos imakönyvéhez, esetleg meghatározott órák elvégzését tűzi ki magának a böjti időre. Pl.: Laudes, prima, vesperás., completorium. A három nappali imaórát (d. e. 9-kor, 12-kor és d. u. 3-kor) legalább a szándék felindításával és kis röpimákkal helyettesítsük.

2. A böjti misék: Legfőbb gondunk legyen mindenekelőtt a böjti misék megünneplése. A legideálisabb az volna, hogy közös istentiszteletként tartsuk meg őket. A régi Egyház legyen példaképünk: Klérus és nép a Püspökével együtt csaknem naponként ünnepelte az Eucharisztia böjti Liturgiáját, amely a keresztelendőket előkészítette Húsvétra, a bűnbánókat térítgette, a hívő népet pedig lelkileg megújította. *Nem lehetne ezt ma is felújítani?* A liturgia barátai meg vannak győződve, hogy a szentmise az egész vallási életnek központja, ahonnét minden kegyelem forrása szökell. Az Eucharisztia az isteni élet tápláléka és orvossága. Tehát a nagyböjtben is a legfontosabb a böjti misék méltó megülése. Egész különösképpen emlékezünk az állomásünnepekre, amelyeket La Fontaine kardinális püspöki székhelyén, Velencében meghonosított: Egy gyülekező templomból

(ecclesia collecta) ünnepi menetben vonulnak mind annyian a stáció-templomba. A kardinális maga az egész ünnep vezetője. Nem tudjuk, hogy ilyen lépés történik-e valahol hazánkban; azonban — jóllehet nincsen kimondva, hogy a böjti miséket közösségben ünnepeljük, mégis — nagyon kifejlesztené az egész kereszténység *szellemi közösségét*, amely oly pompásan kifejezést talál a stáció-ünneplésben. A liturgia barátja az egész idő alatt, naponként ünnepelni fogja a szentmisét, jól előkészül rá és tanításait és gondolatait magával viszi napi munkájába; sőt külsőleg is utánozhatná az állomásistentiszteletet, ha pl. egy nagyobb városban naponként egy nagyobb templomot felkeresne, amely a stáció-templommal valamilyen hasonlóságba hozható, hogy a szentmisén ott vegyen részt. Ez a magános odamenetel pótolná számára a stációs körmenetet és sok jó felbátorodásra és elhatározásra buzdítaná. *Ünnepeljük tehát naponként a lehető legtökéletesebben a nagyböjti misét és adjuk át magunkat teljesen a meggyőződésnek, hogy a szentmisében folynak életünk megújításának legfőbb forrásai.*

A bánat szerepe a nagyböjt liturgiájában.

Hamvazószerdán a liturgia bűnbánatra-intő komoly felhivással és a bűnbánat hamujának szentelményi használatával nyitja meg a Nagyböjtöt. Ettől a reggeltől kezdve nagy bűnbánati komolyság kísérjen minket. S hogy ebbe mennél jobban beletaláljuk magunkat, két dolgot tegyünk: Vizsgáljuk meg a *régi Egyház* bűnbánati szellemét s azután hallgassuk meg, hogy mit mond maga a mai liturgia.

1. A régi Egyház. Amit ma Hamvazószerdán még átélhetünk, az már csak maradványa annak az ünnepélyes eljárásnak, amelyet egykor a püspök a nyilvános bűnbánókkal gyakorolt. Aki bizonyos meghatározott,

súlyos és nyilvános bűnökbe esett, annak nagyböjt kezdetével a saját nyilvános vezeklését is meg kellett kezdenie ; ez így volt szokásban a IV. századtól a X. századig bezárólag. A nyilvános vezeklés mindenekelőtt a liturgikus és Eucharisztikus életközösségből való kirekesztésben állott, a szentáldozástól távolmaradtak, azonkívül bizonyos elégtételi cselekedeteket végeztek, imádkoztak, önmegtagadást gyakoroltak és böjtöltek.

Állítsuk elevenen szemünk elé azt a képet, amikor a liturgikus bánattartás, vezeklés kezdődött. A Pontifikale (püspöki szertartáskönyv), amelynek szövegei erre vonatkozólag egészen régi könyvekre vezethetők vissza, a «Bűnösök kitaszításában» a következő liturgikus egymásutánt említi : A tertia idején (9 óra) Hamvazószerda reggelén összegyülekeznek a bűnösök a templomban és átveszik a Püspök penitenciáriusától a részükre kiszabott penitenciát. Azután el kell hagyniok a templomot és kint a templomajtó előtt várnak, amíg a püspök a sexta elmondása után violaruhákba öltözik. A Püspök a templom hajójának közepén karfa nélküli széken foglal helyet, mialatt a jelenlévő papság két oldalt a templomajtóig sorfalat alkot. Most belépnek a bűnösök és a Püspök előtt a földreborulnak, aki erre hamut hint a fejükre. Eközben azokat a szavakat mondja, amelyeket ma az egyes hívek meghamvazásakor mondanak: «*Memento homo . . . Emlékezzél meg ember, hogy por vagy és ismét porrá leszel*». Azután a Püspök szenteltvízzel meghinti őket és bűnbánati ruhákat ad rájuk, amelyeket előbb megáld. Magukra véve e ruhákat, a bűnbánatot tartók földre vetik ismét magukat és ott maradnak sokáig, mialatt a jelenlévők a hét bűnbánati zsoltárt és a Mindenszentek litániáját elimádkozzák, termékeny bűnbánatért imádkozva számukra. Most a Püspök még egy beszédben emlékezteti a nyilvános penitenciatartókat : «*Ahogy egykor Ádám kiűzetett a paradicsomból és bűnei miatt sokféle átok szakadt rá, úgy ők is most elkövetett*

bűneik büntetéséül egy időre (nagycsütörtökig!) kiutasíttatnak a templomból...» E beszéd után a Püspök megragadja az egyik bűnösnek jobbkezét, ez megragadja a melletteálló jobbját és így tovább egészen a legutolsóig: mialatt másik kezükben égő gyertyát visznek, kivezeti őket a Püspök a templomajtón. Eközben a Püspök ezt mondja: «*Ecce eicimini vos...*» «*Ime ma kiutasíttattok az Anyaszentegyház küszöbén-kívülre bűneitek miatt, mint egykor Ádám, az első ember a törvényszegés miatt kiutasíttatott a paradicsomból*». Mialatt a bűnösöket kivezetik, a kórus egy antifonát énekel, amely azt az átkot tartalmazza, amelyet Ádámnak a paradicsomból való kiűzetéskor el kellett szenvednie. A templomajtónál a Püspök még néhány intő szót intéz a bűnösökhöz és inti őket, hogy ne essenek kétségbe Isten irgalmassága felől, hanem szenteljék magukat bűnbánatuk ideje alatt jócselekedeteknek, böjtnek, imádságnak és alamizsnálkodásnak, hogy Nagycsütörtökön az újból való kiengesztelődésben megújultan jelenhessenek meg a templomban. Aztán becsukták a templomajtókat szemeik előtt. Tehát a nyilvános vezeklők nagycsütörtökön az egész liturgikus közösség előtt nyilvános kiengesztelődésnek néztek elébe. Régi időben Nagycsütörtökön a Püspök ismét ünnepélyesen és örvendezve fogadta őket a templomajtóban: *Venite...* «*Jöjjetek, jöjjetek, jöjjetek, gyermekeim az Úr félelmére akarlak titeket tanítani.*» Aztán a kórus is más antifonát énekel, mint Hamvazószerdán, t. i.: «*Örömük van Isten angyalainak az égben egyetlen bűnös felett, aki megtér*» és azokat az örvendező szavakat, amelyeket a hazatérő «tékozló fiú» atyja mondott gyermekének ünnepélyes, szívből fakadó fogadtatásánál.

A vezeklőknek e most vázolt kirekesztése gazdag anyagot nyujt, hogy a hamvazkodáskor helyesen fogjuk fel és használjuk ki a mi önkéntes beállásunkat a bűnbánatot tartók seregébe. Királyok és császárok, pl. Nagy

Károly, mezítláb más hívekkel együtt fogadták nagyböjt elején egykor a megszentelt hamut, valamint sokáig a középkorban az egész egyházi liturgikus közösség tagjai is. Habár a második évezredben a vezeklés-tartás cselekedetei átalakultak és megszelidültek : mégis csak csatlakoznunk kellene a régi időkhöz, legalább az azok alapját képező *bűnbánati szellemhez* és *az igazi vezeklés érzéséhez*, ha már a régi idők szigorúságára sem képesek, sem kötelesek nem is vagyunk !

A keleti Egyház egy ideig *külön osztályokba sorozta* a vezeklőket és ezeknek rendje és magatartása szintén nagyon tanulságos. Kelet sok Egyházában, főleg Kis-Ázsiában a bűnök súlyossága szerint *négy ilyen osztály volt*. A legelső osztály a «*síróké*» volt, akik a templom bejáratánál álltak és a belépő híveket sírva kérték közbenjárásra. Ez az imádság «könnyek között» a liturgikus életben különben is nagyon gyakran fordult elő, amit még a mai szövegek is eléggé bizonyítanak. A vezeklők második osztálya a «*hallgatók*» voltak, ezeknek már szabad volt a szentmise tanító részét, az előmisét «meghallgatni», azonban a hívők miséje előtt, tehát a fölajánlási körmenet előtt el kellett távozniok. Épígy jelen lehetett az előmisén a vezeklők harmadik osztálya, a «*térdeplők*» is, miután azonban a hallgatók eltávoztak, nekik még szabad volt «térdelve» a Püspök áldását fogadniok ; ez a sajátos szokás is a teljesebb liturgikus életközösségbe tartozás ismertetőjelét és nagyraértékelését igazolja : a Püspöknek, mint Krisztus helyettesének áldása, még mindig *békét és barátságot* jelentett a keresztény léleknek, a régi időben ezen áldásból való kizárást nagy keserűséggel, fájdalmas érzéssel fogadták. A negyedik osztály, a «*körben állók*» a szentáldozat egész ünneplése alatt jelen lehettek, tehát a hívők miséjénél is, de nem volt szabad az Eucharisztia fogadására odalépniök. Igy a négy osztályban a következő korlátozásokat találjuk, amelyek úgy hatottak és tekinthetők,

mint lépcsőzetesen érvényesülő liturgikus értékcsökkenés, illetve penitenciális büntetés: *kizárás* a liturgikus *helyközösségből*, kizárás a liturgikus *áldásközösségből*, kizárás a liturgikus *áldozatközösség ünnepléséből*, kizárás a liturgikus áldozati *lakoma közösségéből*. Ezek a kizárási fokozatok nemcsak érzékeny és megalázkodó lélekre vallók voltak, hanem mindenekelőtt *a teljes liturgikus életközösség* kegyelmeiből és méltóságából való kizárást jelentették.

2. *A mai liturgia.* Amit mostan itt hallottunk, a multhoz tartozik; ebből csak kis maradványok vannak gyakorlatban; lássuk most, milyen vezeklési gondolatokat találunk *a mai liturgiában.*

A nagyböjtön három motívum húzódik keresztül, *a Krisztus szenvedésének, a keresztelkedésnek, és a bűnbánatnak motívuma.* Az utóbbi kettőnél egy időbeli különbséget állapíthatunk meg: A keresztelkedési motívum az idősebbik és ősibb jellegű, a vezeklési motívum az újabb jellegű. Ez azzal függ össze, hogy az ősi Anyaszentegyház, amely még a létért harcolt és első kifejlődését élte az első évszázadokban, nagyböjt tartama alatt egész figyelmét *új sarjadékaira* irányozta, természetesen később, amikor már Róma keresztény volt és a katekumenátus veszített jelentőségéből, előtérbe lépett a *vezeklés* gondolata, és a nagyböjt, amely korábban a keresztségi előkészület idejét jelentette, most a *bűnösök megtérésének* idejévé lett. A böjti liturgia megértése céljából állandóan szem előtt kell tartanunk, hogy ez az idő eredetileg *nem vezeklési* idő volt és hogy a liturgikus szövegek jó része abba az időbe nyúlik vissza, amidőn még a *katekumenátus teljes virágzásában* fennállott. Ez az oka annak is, hogy a böjti misékben *ritkán hallunk olyan mélyen bánkódó hangokat*, amint ezt kívánnók és elvárhatnók. Sőt, hogy szinte *örvendező hangok csendülnek fel* bennük. Azonban van egy sokkal *fiatalabb* rétegezés a misekönyvben és a Berviáriumban, amely

a régi Egyház vezeklési lelkületét leheli, tehát hozzánk is mint vezeklőkhöz szól. Nekünk, a XX-ik század gyermekei számára ezek a helyek érthetőbbek és közvetlenebbül praktikusak, miután mi éppen azt szoktuk meg, hogy a böjti időt, mint *vezeklési* időt, mint a lelkigyakorlatok idejét, mint a magunkbaszállás idejét használjuk fel.

Üssük fel először az *első böjti vasárnap* zsolozsmáját, ahol sok szép más hely mellett egy egész sor pompás vezeklési «responzoriumot» találunk. A «responzoriumok» szünetközi énekek, amelyek az előbb elhangzott olvasmányra mintegy a visszhangot jelentik ; és miután ezek az énekek az egész első böjti hét alatt fel-felcsendülnek a zsolozsmában, úgy tekintjük őket, mint az Egyháznak buzdítását arra, hogy vonultassuk át a böjti idő alatt a kis szünetközi énekeket szívünk és kedélyünk világán, mintegy liturgikus röpimákat és énekfohászokat. Néhányat felsorolunk :

«*Szaggassátok meg szíveteket és ne ruháitokat, és térjetek az Úrhoz, a ti Istenetekhez*».

«*Mert Ő jóságos és irgalmas szívű*».

«*Hagyja el a gonosztevő bűneinek útját, az igazságtalan gonosz terveit, térjen haza Urához és Isten kegyelmes lesz hozzá*».

«*Mert jóságos Ő és irgalmasszívű*».

«*A böjt a Paradicsom kapuit nyitotta meg előttünk, imádsággal és sírással fogjunk tehát hozzá*».

«*Hogy a feltámadás napján ujjongani tudjunk az Úrral*».

«*Mindenekelőtt, mint Istennek szolgái, nagy türelemmel viselkedjünk, hogy a feltámadás napján az Úrral együtt örvendezni tudjunk.*»

«*Ime, most van a kegyelemmel teljes idő, most vannak az üdvösség napjai, viseljük el ügyünket türelemmel kitartó böjtölésben;*

Isten erejének fegyvereivel.
Mindenben viselkedjünk, mint Istennek szolgái, nagy türelemmel és kitartó böjtöléssel
Isten erejének fegyvereivel».

Ezekután kezdjük vizsgálni a *mise liturgiáját!* A mise olvasmányai az Egyház hozzánk intézett lelkigyakorlatos előadásai. Hangsúlyozni kell, hogy különösen az *újabb misékben,* és pedig az első négyben (Hamvazószerdától szombatig), valamint a csütörtöki misékben, amelyek csak a nyolcadik században találtak utat a misekönyvbe, a *vezeklő gondolatok az uralkodók.* Hatalmasan hatnak ránk a képek és szavak, amelyeket az Egyház liturgiája ad elénk. 1. Először meg kell néznünk a böjti idő monumentális kapuzatát: *Hamvazószerdát.* Vegyük a misekönyvet kezünkbe és gondoljuk végig nyugodtan a hamuszentelés imáit, a változó részeket és azután a komoly bűnbánati misét. Micsoda megragadó bánat-motívumok, mennyire megható a szentmise leckéje; és nyomban az első vezeklési misében mennyire világosan elénk tárul a liturgikus bánattartás helyes módja: a *bánat,* amelyet a megbocsátás reménysége, sőt bizonyossága sugároz át!

2. Nézzük tovább a szentmisék *leckéit* kb. az első tíz böjti napon. Hatalmas bűnbánati gondolatokat hallunk az ószövetség nagy bűnbánat-hirdetőinek, Izaiás, Ezekiel, Dániel és Jeremiás prófétának ajkáról.

3. A böjti idő első felében *hatalmas szellemek* harcát mutatja nekünk az Egyház: ott áll egymással szemben a két Fejedelem, *Krisztus* és az *ördög.* Ez a harc bennünk is tombol. Az Isten országának királya és ennek a világnak fejedelme Krisztus misztikus testének tagjaiban is vívják harcukat, és valóban *ez* a böjti idő legmélyebb értelme. Vagy: Nagyböjt csúcspontján (a harmadik böjti vasárnapon) látjuk «az erőst» az «Erősebbel» harcolni. Az «erősnek» el kell vesztenie

trónját a mi lelkünkben is, a győztes az erősebb, Krisztus kell hogy legyen! Ez volna az Egyház lelkigyakorlatos idejének első eredménye: a választás e Szellemek között.

4. Az elénk kerülő képek másik csoportja *a beteggyógyítások és a halottfeltámasztások:* a megtérésnek képei. Ott van a Betszaida-tó partján a köszvényes, akit Jézus meggyógyít: Ne vétkezzél, nehogy még rosszabb történjék veled. Itt van a szíriai Námán, tele kiütésekkel, de megmosakszik hétszer a Jordánban és meggyógyul. A bűn a kiütések, amelytől a bűnbánatot tartó megtisztul! — Itt látjuk Ezekiás királyt, halljuk halálos betegségében bensőségesen könyörögni segítségért, és Izaiás hírül viszi neki a gyógyulást. Így könyörgök és küzdök én is imádságaimban Istenhez lelkem egészségéért! Különösen megragadók a *halottfeltámasztások*, amelyek a bűnben való lelki halál képei, de egyúttal a húsvéti *lelki feltámadást* is jelentik. Az ifjú a ravatalon fekszik, az édesanyja sír. Az ifjú a bűnöst jelenti és az Egyház sír érte, mint saját egyetlen gyermekéért. A bűnök és a hibák a halottvívók, akik a bűnöst sietve el akarják a pokolba temetni. Krisztus azonban felkiált Húsvétkor: *Ifjú, kelj fel!* — Lázár négy napja sírban fekszik, Krisztus megborzad. De ezt teszi a bűn miatt is. Azonban Krisztus «a feltámadás és az élet» — felhívja a bűnöst a bűn és a lelki rothadás sírjából. Nem hatalmas bűnbánati prédikációt jelentenek ezek a képek?

5. Egy további csoportot mutatnak a *megbocsátásról szóló képek.* Mennyire vigasztalók ezek a töredelmes szívű vezeklők számára! Látjuk a jó Pásztort, aki megszabadítja báránykáját a tövisektől. Csak három képet emeljünk ki: *Az elveszett fiúról* szóló hasonlatot. — az atya már kitárt karokkal vár, — nem is hagyja fiát beszélni, — örömlakomát tart, — minden meg van bocsátva! A *házasságtörő nő:* «Én nem ítéllek el téged — többé ne vétkezzél! A *bűnbánó nő* az evangéliumban:

«*Sok bűne megbocsáttatik, mert nagy az ő szeretete...*» E megbocsátási képsorozatot még könnyen bővíthetnők. Mit mondanak ezek? Isten szívesen megbocsát — csak ne vétkezzél többé.

6. Az Egyház még egy megragadó *ellentétes képet* is mutat mindannyiunknak, egy hatalmas figyelmeztetést. Az egész böjti időn keresztülvonul a *sötétség harca a Világosság ellen.* Rettenetes tragédia a «választott nép» elvettetésében, hogy a zsidók eltakarják szemüket a világosság elől, saját ellenségükként harcolnak a feléjük jövő világosság ellen. A böjti idő második felében János naponként elénk vázolja ezt a harcot, amely végül is a Golgota drámájával fejeződik be. A böjti evangéliumok ezen oldalait nem olvashatjuk benső meghatottság nélkül; azt hirdetik: Jaj neked, ha Isten atyai és baráti kezét visszataszítod, a bíró borzalmas öklét kell majd elviselned! Aki kiválasztottnak tudja magát, lehet még elvettetett is!

7. Az Egyház végül a legerősebb bánatmotívumot veszi elő: a *szenvedő Üdvözítőt.* Nagyböjt első felében a szenvedés gondolata egész könnyedén vonul csak végig, azután egyre jobban erősödik, míg a szenvedés idején egyeduralkodóvá lesz. A szenvedés motívuma elsődlegesen bizonyára nincs alárendelve a vezeklési gondolatnak, mintha az Egyház a szenvedő Üdvözítőt csupán mintegy bánatra való indítóokot akarná elénk állítani; a középkortól fogva már a nép ájtatossága így tesz. *A szenvedés gondolata önmagáért, mint sajátlagos érték áll a liturgiában.* Mindazonáltal ezt is mint legerősebb bánatmotívumot használhatnók fel, és a liturgia sűrű utalást ad erre: «*Én népem, én népem, ellened mit vétettem?*»

Amikor a nagyhéten a «panaszénekeket», a lamentációkat énekelni fogják, mindig ez a keretvers tér vissza: «*Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez!*» És a gyászzsolozsma végén majd letérde-

lünk és bánkódva imádkozzuk végig az Egyház legbánatosabb zsoltárát: a Miserere-t.

Ez az Egyház bűnbánati prédikációja a böjti időben. Nem akar letörni, kétségbeejteni, de azt akarja hogy kicsinyekké tegyük, hogy alázzuk meg magunkat, hogy haljunk meg Krisztussal és Húsvétkor Vele együtt támadjunk fel új emberként.

Éljen bennetek a megkereszteltek öntudata.

Régi időben a Húsvét a keresztség ünnepe volt és így a nagyböjt a hitújoncoknak a keresztség szentségére való előkészülést jelentette. A már megkeresztelt hívek számára pedig a keresztség megújításának ideje volt. Számunkra se jelentse a böjti idő csupán a bűnbánat idejét, amikor bűneinket megsiratjuk, hanem legyen egyúttal a keresztség megújításának és azon öntudatunk fellobbantásának ideje, hogy mi *megkeresztelt emberek vagyunk*. Ezért elmélkedjünk arról, hogy milyen jelentősége volt a keresztségnek a régi időben és milyen eszközök állnak rendelkezésünkre ma, hogy ezt a keresztségi öntudatot átéljük.

A keresztelés a régi időben. A régi Egyházban a keresztség szentségét sokszor a keresztények gyermekeinél is nem azonnal a születés után, hanem érettebb korukban szolgáltatták ki, miután erre az ifjakat hosszasan előkészítették. Biztosan tudjuk pl., hogy Szent Ágoston, Nazianzi Szent Gergely, Aranyszájú Szent János és más neves férfiak így vették fel a keresztséget. Ugyan mi volt az alapja annak, hogy oly soká elhalasztották a keresztséget? A régi Egyházban igen nagy megbecsülés élt a keresztség kegyelmével szemben és csak akkor akarták azt kiszolgáltatni, midőn előzetesen már egy belső megtérés végbement az emberekben, és semmitől sem féltek jobban, mint hogy az ifjúság

könnyelműsége folytán esetleg a keresztségi kegyelem elveszhetnék. Régen a keresztségi ártatlanságban meghalni oly nagyon kívánatos cél volt, hogy sok hitjelölt a keresztséget egész halálos ágyáig halogatta, hogy akkor teljesen sértetlen keresztségi kegyelemmel tudjon átlépni az Örök hazába. Ez természetesen helytelen szokás volt, amelyet az Egyház állandóan korholt, de amely mégis csak a keresztség iránti végtelen nagyrabecsülést és értékelést mutatja. Igyekezzünk megérteni, milyen óriási hatást kellett gyakorolnia akkoriban a keresztségnek a felvevőre. E hatás röviden abban fejezhető ki, hogy a megkeresztelkedés valóságos *megtérése* volt az illetőnek. Előbb néhány esztendeig katekumen, hitújonc volt, mialatt távolabbi előkészületet nyert a keresztény életre. De már ezen időben a legfőbb súlyt az illető erkölcsi megtérésére vetették; ezen idő alatt *erkölcsileg jó emberré kellett lennie.* Amikor ebben már annyira megerősödött, hogy életét Krisztus és az Egyház törvénye szerint tudta irányítani, szabad volt a keresztség szentségét kérnie és belépnie a keresztséget igénylők táborának következő fokozatába. Felvették az «electi» (kiválasztottak) vagy «illetékesek» számába. Szabály szerint ez a felvétel a böjtelőben vagy a nagyböjt elején történt. Most már a keresztségre készülők az egész egyházközség érdeklődésének központjába kerültek, miután az Egyház szent éberséggel őrködött, hogy csak méltó tagok vétessenek fel kebelébe. A keresztséget-kérők most naponkint körmenetben vonultak az állomás-templomba, résztvettek a katekumenek miséjének olvasmányain és előadásain (előmise), azonkívül bizonyos külön oktatást is kaptak. (Igen tiszteletreméltó emlékeink vannak erről Jeruzsálemi szent Cirill híres «keresztségi katekizmusá»-ban.) A nagyböjt második felében a keresztséget igénylőknek *vizsgákat* kellett tenniök, amelyekre a hívőket is meghívták, hogy ítéljenek a jelöltek méltó készültségéről. Eközben

egyre mélyebben vezették be a keresztelendőket az Isten Országának szentélyébe, szent titkaiba. Akkor még fennállott az úgynevezett «*disciplina arcani*», vagyis a «szent titok fegyelme», hogy t. i. a hit titkai elrejtve maradtak a nemkeresztények előtt. A tízparancsolatot, a Miatyánkot, a Hiszekegyet élőszóval tanították meg a jelölteknek. Azután eljött a nagy nap, vagy helyesebben mondva a legszentebb éjtszaka, a Húsvét éjtszakája, amikor újjászülettek vízből és Szentlélekből, amikor megbérmálták őket és hófehér ruhákba felöltöztetve részvettek életük első szentmiseáldozatán és először vették magukhoz az Úr Testét. Ez volt életük csúcspontja, amely mellé alig lehetett bármilyen más alkalmat is állítani. A keresztség hatását a húsvéti éjtszakán túl is kiemelték azáltal, hogy a megkereszteltek hét napon keresztül az egyházközség díszei, legkedveltebb gyermekei, szemefényei voltak. Naponként hófehér ruhában látogatták a húsvéti istentiszteletet, végül aztán a püspök templomában tették le a fehér ruhákat, mint a keresztségi kegyelem tanuját és emlékét. És minden évben, amikor ismét közeledett a Húsvét, ott állott lelkük előtt ez a nagy idő ; az új megkeresztelendőkben újra átélték saját megtérésüket és megújították a megtérés emlékét magukban. A Húsvétnak nagyobb tartalma volt számukra, mint nekünk. Húsvét a keresztségük emlékezetét jelentette és egyben a keresztségi kegyelem évről-évre való megújulása volt.

Ezekután lépjünk a mai korba. Ma a keresztséget azonnal a születés után szolgáltatják ki, a keresztség kegyelme tehát mintegy az ölünkbe hull. Isten gyermekei, a mennyország polgárai leszünk, mielőtt még csak tudatában lennénk is e kegyelem nagyságának. Egy idő múlva kapunk ugyan pontos oktatást és a hittanórák és a lelkipásztorok mindent elkövetnek, hogy öntudatos keresztényekké neveljenek minket. Azonban kérdezem : Gyakorol-e a keresztség kiszolgáltatása ma

csak távolról is olyan eredményes hatást a mi életünkben, mint amilyen hatása egykor a régi Egyházban volt? Ó, nem! A mai kereszténveknek nincs többé *keresztény öntudatuk*, a legtöbb embernél az első öntudatlan megtérés után kell egy második napnak következnie, a valóságos, *tudatos megtérés napjának*, történjék e megtérés akár egy lagymatag keresztény életből, vagy talán egyenesen hosszabb tévedések után, és öntudatos keresztény életünk esztendei tulajdonképpen ettől a naptól számítanak és lelkigyakorlatainkban és elmélkedéseinkben mindig ehhez a megtéréshez kapcsolódunk. A «keresztségnek» azonban csak egész csekély nevelői hatása van reánk, mai keresztényekre. Ezáltal pedig egy kimondhatatlan értékű lélektani és pedagógiai üdvösségi eszköz esett ki a mai életből.

Miért mondottam el mindezt? Talán kritizálni akartam az Egyház azon mai gyakorlatát, hogy gyermekeket kereszteltet meg? Távol álljon tőlem! Az Anyaszentegyháznak mélységes okai vannak a mai szokás fentartására, mely lényegében különben is a legősibb időkre vezethető vissza. Csupán azt akartam mindezzel mondani, hogy nekünk, a liturgia barátainak *ismét jobban vallási életünk középpontjába kellene állítani a Keresztség Szentségét.* Az természetes, hogy nem szabad a keresztséget felnőtt korunkban mégegyszer felvennünk, *azonban a keresztség kegyelmét mindig újból és újból felélesztheti jük magunkban;* ha már mint gyermekek öntudat nélkül vettük a keresztséget, akkor most mint felnőtteknek szabad és szükséges is, hogy a teljes keresztségi öntudatot *elevenné tegyük és ápoljuk magunkban.* Arra kell tehát törekednünk, hogy keressük az utakat és módokat, amelyek által keresztségi öntudatunkat ápolhatjuk.

II. Az utak és módok. *1. A liturgikus jámborság;* mindenekelőtt figyelmeztessük magunkat arra, hogy jámborságunk csirája és iránya eleve az *Istengyermekség kegyelme*, vagy amint a katekizmus mondja: a meg-

szentelő kegyelem, és hogy ezt a keresztény ember a *keresztség* által kapja meg. Az Istengyermekség kegyelme azonban nemcsak kezdete, hanem állandó *célja* is vallási életünknek, tehát állandóan *a keresztség kegyelméhez* kell mindent kapcsolnunk és ezen kell mindent tovább építenünk. Ez volt a régi Egyház vallásossága is; amely vonalvezetésében egyszerű és tiszta volt és a következő egyszerű formulákra vezethető vissza: «*A Keresztségtől — az Eucharisztia által — a Megdicsőüléshez (Parusia)*». Az isteni élet, amely a keresztségben alapozódott meg bennünk, az Oltáriszentségben kibontakozik és érettségre jut, hogy az Úr visszatérésekor (a halálban) «Krisztus nagykorúságában» jelenhessen meg. Ebből világosan következik, hogy milyen nagy jelentősége van a keresztségi kegyelemnek az egész keresztény életre. Tehát a liturgikusan beállított keresztény ember gondolkodásmódjában a keresztségi kegyelem a jámborság középpontjába fog kerülni.

2. A böjti idő. A keresztségi kegyelemnek a keresztény életben való óriási jelentősége érthetővé teszi számunkra, hogy az egyházi évnek legnagyobb és legelőkelőbb idejét az Egyház erre a keresztségi kegyelemre és annak megújítására fordítja. A böjti időben helyezkedjünk bele a keresztségre készülők helyzetébe és érzésvilágába; engedjük, hogy az Egyház minket is tanítson és előkészítsen arra a nagy napra, amelyen mi is mintegy újból eltemettetünk Krisztussal a keresztkút mélységeibe és együtt támadunk fel a megkeresztelteklel új életre. A komoly böjti időt ezzel az Istengyermekség megújulásának szenteltük. Azonban az ezután következő, egész Pünkösdig tartó, ú. n. «húsvéti időben» ki kell alakítanunk és bontakoztatnunk magunkban ezt az Istengyermekséget. Tulajdonképen a Pünkösd utáni vasárnapok is még a húsvéti élményhez kapcsolódnak. Azt mondhatnók, hogy pedagógiailag és lelkipásztori szemmel nézve az egész egyházi év nem más, mint

a keresztségi kegyelem megújításának évenkénti kurzusa. Ebből saját böjti életünk számára gyakorlati következtetések vonhatók le. Nézzük csak e böjti időt, amelyben épp vagyunk: jóllehet, a katekumenátus régen eltűnt és a keresztséget többé nem Húsvétkor szolgáltatják ki, azért még ma is Húsvét a keresztelések ideális ideje, és az is fog maradni mindenkor, és a böjti idők sem csupán *vezeklési idők*, hanem egyúttal *előkészítési idők a keresztségre*, vagy világosabban kifejezve, a böjt *az a nagy időszak, amikor újra át kell élnünk a keresztségi kegyelmet.* Ez a böjti idő pozitív és gyümölcsöző oldala, amelyet kiegészítésül hozzá kell kapcsolnunk a többnyire negatív «vezeklési» gondolathoz. Ez által lelki életünk számára nagy hasznot szereztünk, így ezek az idők szép liturgiájukkal többet fognak mondani nekünk, praktikusan fognak belenyúlni életünkbe. Tegyük tehát a nagyböjtöt, a sok szép böjti misével együtt, nagy *húsvéti előkészületté*, amikor a keresztségi kegyelmet újra meg akarjuk kapni. Az Eucharisztia naponkénti vétele megújítja a *keresztségi kegyelmet*, a naponkénti tanítás és olvasmányok felélesztik a *keresztségi öntudatot.* A liturgia sok szép képe és szava a keresztség szentségének *fontosságára* tanít. Ezáltal a böjti időnek egy új oldalát lestük el. És mennyire jelentőségteljesebb lesz így *Nagyszombat* is számunkra, olvasmányaival és szertartásaival! Az lenne jó, ha a húsvéti misével egyidejűleg, a keresztkút-szentelés után feléledne bennünk a keresztség évről-évre való megújításának nagy pillanata. Minthogy Nagyszombaton épp a keresztelés hiányzik, a nagyszombati szertartások *elveszítik tulajdonképeni csúcspontjukat*, én tehát azt ajánlom, hogy e helyen a közösség ünnepélyesen megújíthatná keresztségi fogadalmát. Nagyszombaton, a keresztkút-szentelés után gyülekezzenek a hívek a keresztkút köré, esetleg keresztségi gyertyával kezükben, a gyertyát meggyujtják az épp most megszentelt húsvéti gyertyánál és közösen felel-

nek a keresztségi fogadalom szokásos kérdéseire. Igy azután a most következő nagyszombati szentmise is az egész esztendő keresztségi megújításának miséje volna. Tartsuk magunkat erősen ahhoz, hogy *a mi számunkra a Húsvét a keresztség megújításának napja.*

3. A vasárnap. Vannak még más eszközeink is, amelyekkel öntudatunkat ápolhatjuk. Egy ilyen fontos eszköz a *vasárnap* is. «Az Úr napja» azonban még jámborabb kereszténveknél is sokat veszített manapság értékeltetéséből. De a húsvéti titok és keresztségi kegyelem révén a vasárnap nagy jelentősége ismét érthető lesz, és ennek nyomán fellendülést várhatunk a vasárnap helyes megülésében. A vasárnap a Húsvét ünnepének kis mása, a hetenként megújuló húsvéti ünnep és egyúttal keresztségi ünnep is. Minden egyes vasárnap a Húsvétkor kapott keresztségi kegyelemhez kapcsolódik, amely bűnbánattal újul meg és az Oltáriszentség vételével teljesedik be. A liturgikus vonal a keresztségtől Húsvét ünnepéig és onnét tovább, minden vasárnapon át vezet. A vasárnap tehát legmélyebb értelme szerint feltámadási nap, *a keresztségre való emlékezés napja.* A keresztény ember gondjainak hétköznapjából, a bűnös élet sírjából feltámadást ünnepel. Vasárnapi ruhája lelke ünnepi fénybe öltözöttségének szimbóluma, jelképe a keresztségi fehér köntösnek. Van egy szertartásunk, amelyet különösen nem szabadna elfelejtenünk. Nagymise előtt, minden plébánia-templomban *szentelt vízzel hintik meg* az egybegyűlt egyházközséget. Ez megint nem más, mint a keresztségre való emlékezés. Az «*Asperges*» annyit jelent: Emlékezzetek rá, hogy a keresztség vize tisztára mosott titeket, ha azonban ruhátokat ismét beszennyeztétek volna, akkor mossátok meg a Bárány vérében! Igy nézve a vasárnap ismét jelentőségteljes nap lesz a keresztény életben, amely napnak, kell, hogy külsőleg is húsvéti hangulata legyen. *A vasárnap húsvéti és keresztségi nap egyszerre.*

4. A lépcsőima. Az Egyház minden szentmisében is emlékeztet a keresztségre. Természetes is ez, hiszen az Eucharisztia a keresztséggel oly benső kapcsolatban áll, hogy a liturgia is összekapcsolja e kettőt. *Lépcsőima egyben keresztség-megújítás is.* Régi időben, amikor az újonnan kereszteltek a keresztségi kápolnából fehér ruhában a templomba vonultak, hogy első ízben vegyék magukhoz az Oltáriszentséget, a 42-ik zsoltárt énekelték, ezzel a keretverssel: «*Odalépek az Úr oltárához, az Istenhez, aki megvidámítja ifjúságomat*». Mily szépen illik ez az ének az újonnan megkereszteltek szájába! Épp most születtek meg az új élet számára, és most lépnek oda Isten oltárához, aki lelkük kegyelmi ifjúságát, az Élet Kenyerével örvendezteti meg. Ugyanezt a zsoltárt és ugyanezt a keretverset imádkoztatja most velünk az Anyaszentegyház a szentmise elején, és a rákövetkező Confiteorban meggyógyítja frisseségünk sebeit. Szigorúan véve a lépcsőimádság még nem tartozik a szentmiséhez. A pap nem is az oltárnál végzi el, hanem csak a lépcsők előtt, mintegy a szentély előudvarában; a szentmise még ma is, mint a régi időkben, az Introitussal kezdődik. Húzzuk alá azonban témánk számára azt a tényt, hogy a *lépcsőimádság keresztségi megújulás* is. Ez a gondolat a lépcsőimának bizonyára új értékelését fogja nyujtani.

5. A keresztségi szertartások. Milyen más eszközünk van még, hogy általa a keresztség öntudatát ápoljuk? Kedves Testvérem, megfigyelted-e már egyszer is pontosan a keresztség *szertartását?* Talán már voltál keresztszülő is, de a liturgikus szöveget mégis alig értetted meg. Ez bizony ismét hiányt jelent, a keresztelési szertartás szövegének minden egyes ember liturgikus könyvei között ott kellene lenni. A keresztségi szertartás imái a régi katekumenátusi időbe nyúlnak vissza, és nagyon szépen megvilágítják e szentség méltóságát.

6. A keresztelés évfordulója. Most még egy tanácsot

adok. Ne annyira születésnapunkat ünnepeljük — ez pogány eredetű szokás — ünnepeljük inkább *keresztelésünk évfordulóját és névnapunkat!* Mindkettő tulajdonképen keresztségi ünnep : A mi liturgikus közösségünkben főleg felfektettünk egy könyvet a közösség számára, amelybe bevezetjük tagjainknak emléknapjait és szentmise előtt a vértanuk martyrologiumának felolvasása után ezt is felolvassuk. E könyvben tagjaink keresztelési és névnapjai, valamint legközelebbi rokonainknak elhalálozási napjai vannak. Tegyük lelkünk ünnepévé a keresztelés évfordulóját. Ezen az ünnepen, ha az könnyen megvalósítható, zarándokoljunk el abba a templomba, ahol megkereszteltek és a keresztkút elé lépve, újítsuk meg keresztségi fogadásunkat. Nagy Szent Gertrúd lelkigyakorlatában van először meg a keresztségi kegyelem megújításának gyakorlata. Ez a gyakorlat mint magánájtatosság is nagyon ajánlható.

Bezárom veronai Szent Zénó szép szavaival : «*Mindig boldog az, aki arra gondol, hogy újjászületett, még boldogabb, aki többé nem is tudja, hogy ezen újjászületés előtt mi volt, a legboldogabb az, aki az idők haladásában nem változtatja meg Istengyermekségét! Amen.*»

NAGYBÖJT ELSŐ VASÁRNAPJA.

Három témaanyag kínálkozik a hitszónoknak, aki az ünnep liturgiájából akar meríteni: Az *Evangélium*, amely a böjtről és Krisztus megkísértéséről szól, a *Szentlecke* a böjt megkezdéséről és a *90-ik zsoltár*, amely a böjti idők csatadala. Ezt a három pontot akár összekötve, akár mindegyiket külön is tárgyalhatjuk, vagy egyiket főgondolattá tesszük és a többieket röviden érintjük.

Az *evangélium* bő magyarázatot igényel; ha homiliát akarnánk tartani róla, akkor előbb Jézus életének megfelelő távlatába állítanám be. Ha így tennénk a legtöbb evangéliumi szakasszal, akkor hallgatóinkban csakhamar Jézus egész életének összefüggő képét felépíthetnők, azonban fontos az is, hogy a homiletikus megvilágítás után a liturgikus beillesztést és alkalmazást is megtegyük: *Mit akar az Egyház ezzel mondani?* Krisztus, a mi bűnöket levezeklő és bűnök ellen harcoló példaképünk vezet be minket a 40 napos böjtbe.

Különösen ünnepélyesen hangzik ma a *szentlecke*, amely klasszikus meghivás a «kegyelemmel teljes időre», egyúttal igazi liturgikus programm: Minden böjtölésnél, imádságnál és alamizsnálkodásnál fontosabb a helyes keresztény *élet*, amely felül tud emelkedni minden nehézségen. Ez szintén szép szentbeszéd téma.

És valóban, egyszer nem tudnánk *zsoltármagyarázó homiliát is tartani?!* A nagy egyházatyák, Ágoston, Ambrus stb. gyakran tartottak ilyeneket! A 90. zsoltár nagyon sokat igér e szempontból. Természetesen a zsoltárszövegeket kis röpcédulákra nyomva, kézbe kellene adni a híveknek. A 90. zsoltár, mint az első böjti vasárnap uralkodó zsoltára ismeretes, átvonul a szentmise minden változó énekén; egyik versét az egész nagyböjt alatt naponként imádkozzuk.

Felhívás a küzdelemre.

Már a böjtelő három vasárnapján előkészítette az Egyház a böjtre, hamvazószerda óta pedig immár itt állunk a böjti időben. Igazán azonban csak ma, az első

böjti vasárnapon vezet be egészen az Egyház a szent időbe és csak ma tanít meg arra, hogy mit is jelent a *böjt*. Mindezt legszívesebben a szentmisében mondja el nekünk az Egyház, mert ott nemcsak tanítást kapunk, hanem szent áldozatban kegyelmet is, hogy a hallottakat életünkben követni tudjuk. Lássátok, Keresztények, éppen ez a szentmise különös áldozati gyümölcse. Igen, a mai szentáldozástok hozza majd meg azt az eredményt, hogy ami mag az Isten igéjéből az előmisében szívetek jó talajára hullott, az fel is nő majd és gazdag termést fog hozni az örök életre.

Mire tanít az első nagyböjti vasárnap?

1. Az Egyház meghívása. Talán friss emlékükben őrzik egyesek a farsangi éjtszakák képét, báljaival és virágdíszeivel! Most is ragasztanak még ki a falakra és kerítésekre plakátokat, melyek az ilyenféle szórakozásokra invitálnak. Talán ti is kaptatok sok meghívót, amelyek bálba invitálnak. Ezen a vasárnapon Egyházanyánk is meghívót bocsát ki minden egyes gyermekéhez, csakhogy nem *bálra*, hanem *böjtre*, nem táncra, hanem *bűnbánatra*, magábatérésre és életmegjobbításra! Ez a meghívó a mai *szentlecke*. Olvassátok csak át pontosan, benne van az egész böjti idő programmja. Az Egyház most egyszerre nagyon komoly és ünnepélyes lesz és így szól hozzánk: «*Testvéreim, Katolikus Férfiak és Nők! Figyelmeztetlek titeket, hogy hiába ne vettétek légyen az Isten malasztját! Mert Isten azt mondja: Nekem tetsző időben meghallgatlak téged, és az Üdvösség napján megsegítlek téged! Ime most van a kellő idő, most van az Üdvösség napja.*» Keresztények, megértitek, miről beszél a mi gondokkal terhelt Egyházanyánk? Mit jelent az, hogy «*hiába ne vettük légyen az Isten malasztját?*» Azt jelenti, hogy ne hagyjuk kihasználatlanul Isten kegyelmét, ne játszuk el és ne éljünk vissza vele! Emlékezzetek csak vissza a magvetőről szóló szép hasonlatra. Az Üdvözítő most a nagyböjtben elveti magjait

szívünkbe. Ha azonban a szántóföld olyan keményre van taposva, mint a szérü, akkor egyetlen magocska sem tud behatolni a földbe. Épígy a kegyelem vetése sem tud a szívbe behatolni, ha a szívet megkeményítette a világ és az ördög, vagy ha az kövecses talajjá lett és ha tövisek, bojtorjánok vannak benne. Ime, ezt jelenti az, hogy Isten malasztját hiába ne vegyük!

Szíved ajtaján Isten kopogtat, sokáig kopog és éppen most zörget megint, ebben a «kegyelmi időben». Azt nem tudhatjuk, hogy fog-e még egyszer is zörgetni nálad, ha te most nem nyitsz ajtót Neki, ha hiába veszed az Isten malasztját! — Ez volt az Egyház meghívója.

Most pedig a *programm* következik. Eredetileg Szent Pál saját maga számára írta. Az ő egész élete hosszú böjti idő volt és most azt mondja el nekünk, hogy miként vitte azt végbe. Ne ijedjetek meg, amikor ezt olvassátok, tőletek Isten nem követel ilyen sokat. Azt mondja: «*Viselkedjünk mindenben Isten szolgáiként: sok tűrésben, nyomorúságban, szükségben, szorongatásban, verésben, tömlöcben, zendülésben, fáradságban, virrasztásban, böjtölésben; tisztaságban, tudásban, béketűrésben, nyájasságban, nem színlelt szeretetben; az élet minden körülményei között: dicsőségben és hecstelenségben. Akkor is, ha úgy kezelnek minket, mint csábítókat, akkor is, ha tiszteletreméltó embereknek tartanak . . . Mint szomorkodók és mégis mindig örvendezők, mint szűkölködők és mégis sokakat gazdagítók, mint akik nincstelenek és mégis mindig mindenük megvan.*» **Ez az Egyház böjti programmja!** Természetesen, mi nem tudjuk oly erősen megvalósítani, amilyen erősen Szent Pál ezt az életböjtjét megülte. Istennek legyen hála, nekünk nem kell tömlöcbe jutnunk hitünk miatt és nem kell attól sem félnünk, hogy meg fognak korbácsolni minket. Néhány pontot azonban ebből a programmból mi is alkalmazni tudunk a saját nagyböjtünk számára. Tudjátok, hogy mi ebből

a *legfontosabb?* Az Egyház megmondja : Bizonyára szép dolog, amikor böjtölsz, amikor sokféle önmegtagadást gyakorolsz, korábban kelsz fel, többet elmélkedel, naponként elmégy szentmisére, alamizsnát adsz, mindez nagyon szép és nagyon helyes ! A *fő* dolog azonban *nem ez!* Hiszen mindezek ellenére lehet valaki nagyon is nem-szent, nagyon is szeretetlen lélek. Ezért mondja az Egyház programmjában : «*Viselkedjünk mindenben Isten szolgáiként*». Azt akarja ezzel mondani, hogy leghelyesebben akkor töltjük a böjti időt, ha igazi keresztény életet élünk, ha az élet nehézségeit türelmesen elviseljük. Ha nem zúgolódsz szegénységed és betegséged miatt, ha feleberátod gyöngeségét türelmesen elviseled, ha te magad is tiszta életet élsz, ha baráttal és ellenséggel egyaránt jó és barátságos vagy, ha az élet esetleges mindenféle változásai között mindig ugyanaz tudsz maradni : akár szegény vagy, akár gazdag, akár vidám vagy, akár szomorúság ért. Keresztények, lássátok, az a legnehezebb, hogy az életet az ember ennyire az alaptól kezdve ismét egyszer megújítsa a Krisztus parancsai szerint.

Most aztán kövessük Egyházanyánk *meghívását* és csináljuk meg csakugyan magunknak a nagyböjti programmot.

2. Krisztus harcolni tanít minket. Üssük csak fel a szentmise evangéliumát és olvassuk. Az Úr böjtjéről és megkísértéséről szól. Vessünk itt ismét egy pillantást az Üdvözítő életébe ; bizonyos ismereteket feltételezhetek erről mindenkinél. Emlékezzetek arra, hogyan vett búcsút az Úr édesanyjától és hogyan ment édesanyja házától a Jordánhoz, hogy ott János megkeresztelje, a keresztségnél pedig a Szentlélek galamb képében leszállt Rá és feje felett lebegett. Az Úr innét a Szentlélek ösztönzésére a pusztába vonult és ott maradt 40 nap és 40 éjjel. Ugyan mit csinált ott? Az evangélium kifejezetten mondja, hogy az egész időn át böjtölt, de

emellett imádkozott is, egyszóval: *Előkészült tanitói hivatására.* Ez a negyven nap az Üdvözítő nagy «lelkigyakorlata», amelyet megváltói működése megkezdése előtt végzett. Egy másik evangélista, Szent Márk azt mondja, hogy a vadállatok között élt. Tehát a puszta elhagyatott területein, egy barlangban lakhatott. Többet persze nem tudunk erről.

Amikor a 40 napi böjt elmúlt, az Urat nagy éhség lepte meg. Most jött az ördög az Üdvözítőhöz és meg akarta kísérteni. Azonnal Krisztus éhségét akarja kihasználni és így szól hozzá: Te éhes vagy, Isten tiszteletére már olyan sokáig böjtöltél, most aztán igazán tehetnél egy csodát, hisz elvégre Isten Fia vagy! Parancsold csak egyetlen szavaddal, hogy ezek a kövek itt a pusztában kenyérré váljanak! Akkor azután jóllakhatsz, ismét erőre fogsz kapni és sokat tehetsz országodért, amelyet meg akarsz alapítani. — Az Üdvözítő azonban azt feleli: A Szentírásban az van megírva, hogy nemcsak a földi kenyérből él az ember, van még magasabb élet is, a lélek élete és azt más eledel táplálja, amely az Isten igéje.

Keresztények, azt kérdezhetnétek, hogy hol van itt tulajdonképpen a kísértés? Hát valóban nem tehetett volna az Üdvözítő egy csodát azért, hogy jóllakhasson? Ő, aki minden esztendőben a földből a kenyeret előteremteti, ne változtathatott volna át néhány követ kenyérré? Ebből azonnal tanulhatunk valamit: Az ördög roppant *ügyes*, úgy szokott kísérteni — különösen az Isten gyermekeivel szemben —, hogy fortélyos módot választ; a dolgokat olyan ártatlannak, sőt mondhatnám egyenesen jámboraknak állítja be, hogy az ember egyáltalán nem veszi észre alattomosságát. Nem történt-e már nálunk is így? Ha pl. valakin meg akarjuk boszulni magunkat, akkor az ördög bebeszéli nekünk: Hogy ez egész jogos eljárás, nem kell magaddal szemben mindent megengedned. Vigyázzunk, az ördög nagyon

ravasz! — De tudjátok, hogy miben áll itt tulajdonképpen a *kísértés?* Az ördög az Üdvözítőt rögtön tanítói működése kezdetén a lelki dolgokról a *földiek felé* akarja lerántani, azt akarja, hogy Krisztus országát *földi eszközökkel* építse fel, azt akarja, hogy csodatevő erejét a *saját egyéni előnyeire* használja ki. Az Úr azonban Pilátus előtt megmondotta: «*Az én országom nem e világból való*». — Az Üdvözítő nem azért jött a földre, hogy a testi élet szükségletein segítsen, hanem hogy a *lelkekben megalapítsa Isten országát.* — Ugyanez áll a *másik két kísértésre is.* Az ördög elvitte az Urat Jeruzsálem városába és felállította a templom tornyára. Talán épp a zsidók egyik ünnepe volt, amikor minden törzsből összegyűltek az emberek a templomba. Akkor azt mondotta az ördög Jézusnak: Íme, *most* vesd alá magad a mélybe, az összegyülekezett sokaság közé, az emberek azt fogják gondolni, hogy Te az égből jössz alá és azonnal Messiásuknak, «Szabadítójuknak» fognak elismerni és üdvözölni! — Az ördög még az egyik zsoltár egy versére is hivatkozik, hol ez áll: «*Angyalaidnak parancsolt felőled, hogy kezeikben hordozzanak, hogy kőbe ne üssed lábadat*».

Hol van itt a kísértés? Az ördög csodatevői szenvedélyre akarja csábítani az Üdvözítőt, szerinte *feltűnéssel és külső pompával* kellene hatást gyakorolni az emberekre. Az Úr azonban nem akart ilyen eszközöket igénybe venni az Ő istenországa számára! Csendben és feltűnés nélkül akarta meghódítani az emberi szíveket.

Az ördög most utolsó és legerősebb kártyáját játsza ki. Felvezeti Jézust egy magas hegyre; a világ minden királyságának és pompájának képét varázsolja itt szeme elé és azt mondja: Ezt mind neked adom, ha leborulva imádasz engem.

Hogyan lehet az ördög ilyen ostoba és hogyan gondolhatja, hogy az Úr, aki mégis csak Isten Fia, le fog borulni előtte? Az ördög másként gondolkozik. Az ördög

itt azt akarja mondani: Ha az Isten országát földi eszközökkel, gazdagsággal és hatalmi eszközökkel akarod felépíteni, akkor máris lábaim előtt borultál le, akkor máris az én alattvalóm vagy!

Emberileg szólva: ezek a kísértések az Úr számára nagyon csábítók lehettek. Hiszen semmit sem kívánt nagyobb vágyódással, mint hogy az egész világot kereszténnyé, krisztusivá tegye. Ime, most az ördög három eszközt ad a kezébe, amelyek által minden embert könnyűszerrel megnyerhetne a maga számára: *Kenyér — látványosság* — (modernül azt mondhatnám: szenzáció) és *gazdagság* — meg *erőhatalom* —, ezekkel az egész világot könnyen meghódíthatná! Azonban akkor nem Isten-országot alapítana, hanem e világi birodalmat. Keresztények, ez érvényes az Egyházra is! Az Egyház bizony nem a földi bajok elleni gondorvosló intézmény! Aki a keresztény hitből *csak* kenyeret, tisztességet, gazdagságot és jólétet akar magának biztosítani, annak másutt kell kereskednie! Krisztus az *Isten-Országot* alapította meg az Egyházban, a *lelkek* birodalmát, nem a földi Paradicsomot! A keresztény embernek épúgy, sőt talán még jobban is kell nélkülözni, éhezni, szenvedni, mint a többinek. Ne ígérgessetek magatoknak földi csodákat!

Értitek már kissé jobban Krisztus megkísértését? Van itt még sok titokzatos dolog, amit nem tudunk megindokolni és megérteni, de az az egy világos előttünk, hogy *az ördög ennek a világnak fejedelme, aki le akar rántani minket a földiek közé: Krisztus pedig az Isten Országának királya, Ő a lelkiek felé vezet minket és Istenhez emeli fel lelkünket.*

Keresztények, még egy hasonlatot akarok elmondani. Három héttel ezelőtt lélekben a Paradicsomban álltunk, és láttuk, hogyan kísértette meg az ördög ősszüleinket: «Ha ebből esztek, olyanok lesztek, mint az Isten». És ősszüleink ettek és Istennek átkát vették

magukra és utódaikra. Ma ismét az ördög áll az emberi nem egy másik Ősatyja előtt, a Krisztus előtt, aki a második Ádám és éppen így *étellel* kísérti meg őt: Ha Isten fia vagy, tedd, hogy a kövek kenyérré váljanak! És ez a második Ádám legyőzte az ördögöt. És ezáltal Isten valamennyi gyermeke részére áldást és üdvösséget szerzett.

Keresztények, azt kérdezhetné még valaki, hogy miért éppen a böjti idő kezdetére tette az Egyház ezt az Evangéliumot? A felelet röviden így hangzik: *Az Üdvözítő jó példával akar a nagyböjtben előttünk járni, mint vezéklő és mint harcos.* Jézussal akarunk most a lemondás pusztájába elvonulni és ott vele 40 napot átböjtölni. E hosszú és nehéz időt elviselni sokkal könnyebb lesz számunkra, ha mindig azt mondhatjuk magunknak: az Üdvözítő is így tett és mi Vele együtt böjtölünk most. De az Úr, mint harcos, mint Isten országának katonája is előttünk jár s ebben is követjük. A nagyböjt az alacsonyabb természetünk elleni harcnak, az ördög elleni küzdelemnek az ideje. Amikor, Keresztény Testvérem, megkereszteltek téged, azt kérdezte tőled a pap: «*Ellene mondasz-e az ördögnek?*» Te azt felelted: «*Ellene mondok*». «*És minden cselekedeteinek?*» — «*Ellene mondok!*» — *És minden pompájának?*» — «*Ellene mondok!*» — Most van épp a keresztség megújításának ideje. Az Egyház ma az evangéliumban ugyanezeket a kérdéseket teszi fel. Akarsz szívből válaszolni: Ellene mondok? Akkor állj egész szíveddel a vezeklő, harcoló és győző Jézus Krisztus oldala mellé!

És ha így követed Őt az egész böjti időn keresztül, akkor Húsvétkor hozzád is angyalok fognak odalépni és szolgálni fognak neked.

Böjtöljünk és harcoljunk Krisztussal.

Hetvenedvasárnapon Szent Lukács sírjához zarándokoltunk, hatvanadvasárnapon Szent Páléhoz, ötvenedvasárnapon Szent Péteréhez. Ma «a legszentebb Üdvözítő» szentélyébe vezet minket az Egyház, amely a római keresztények első temploma volt. Ez már azt akarja mutatni, hogy a mai nap különösen jelentőségteljes. Igen, ez valóban így van: ebből a templomból kísérjük ma az Urat 40-napos pusztai böjtre, amely templom egyúttal a puszták emberének, Keresztelő Szent Jánosnak tiszteletére is volt szentelve; és ugyanebben a keresztségi templomban, melyben 40 nap mulva, Húsvét éjszakáján a legszentebb húsvéti misztériumot fogjuk ünnepelni, szenteljük magunkat a húsvéti előkészületi időre. Igy a stációtemplom a mai nap méltó keretét adja a nagyböjt kezdetére.

A mai nap liturgiája rendkívül tiszteletreméltó és nagyon régi. Csak kevés ilyen régi és klasszikus misét találunk a misekönyvben. Az Egyház három dolgot ad ma elénk: 1. *Meghívót és programmot* a nagyböjtre; 2. egy *előképet* és 3. egy *harci éneket.*

a) Rendkívül ünnepélyesen hangzik az Egyház «meghívása». Hasonlítsuk össze az első adventi vasárnap meghívásával. A liturgia az egész karácsonyi ünnepkört mint *egy napot* nézte, amelynek első hajnali órája az első adventi vasárnap volt, míg Karácsony a napfelkeltét, Vízkereszt a déli fényözönt ábrázolta. Némileg ehhez hasonló az eset a húsvéti ünnepkörben is; az egész idő az «üdvösség napja», amely felé ma hajnalodni kezd. Húsvétkor felkel a Nap, Pünkösdkor a zenithre jut. Az Egyház figyelmeztet felelősségünkre, «*hogy Istennek malasztját ne vegyük hiába*». Most már kezünkben van a nagyböjti programm is. Tulajdonképpen már böjtelőben is sokat hallottunk a reánk váró böjti munkáról:

meghívás a szőlőbe, hallottunk a versenypályán való küzdelemről, a talaj előkészítéséről, a szeretet a legnagyobb dolog. Ma az Egyház még egy böjti programmot ad: minden böjtölésnél, imádkozásnál és alamizsnálkodásnál fontosabb a jó keresztény élet, amellyel minden nehézségnek fölébe emelkedünk: Ezt a programmot az Egyház naplementekor a Magnificat keretversében így formulázza: «*Ime most van a neked tetsző idő, ime most az üdvösség napja. Viselkedjünk tehát ezeken az ünnepeken, mint Istennek szolgái, sok türelemben, böjtölésben, virrasztásokban és nem színlelt szeretetben*». Ez a főmunkánk: Igazi jó keresztényi élet, megszentelt, bűnöktől és önszeretettől megtisztított szív! — Szent Pál mily csodálatosan állítja elénk életét és mutatja be mint egy példaképet: «*Még akkor is, ha csábítónak néznek minket és ha mint becsületet vesztett embereket, mint gyalázatba és ismeretlenségbe taszítottakat, mint halálraváltakat néznek is minket, jóllehet mégis élünk; mi olyanok vagyunk, mint megverettek, de meg nem öltek, mint szomorkodók és mégis örvendezők, mint szegények és mégis sokakat gazdagítók, mint akiknek semmijük sincs és mégis mindenük megvan*». Ez a keresztény élet: külső szegénységével és belső gazdagságával. Ehhez a kettőhöz kell, hogy segítsen minket újból a böjti idő. Éljünk úgy, mint akiknek semmijük sincsen (t. i. a szent böjti lemondások között) és mégis mindenük megvan (mert annál gazdagabbak lettek lélekben).

b) Az evangélium kétféle alakban tárja elénk Krisztust, mint vezeklőt és mint harcost. A vezeklőt most kezdjük követni a lemondások pusztájába, hogy 40 napig vele böjtöljünk. Ezáltal a mi böjtünk megszentelődik, mert vele együtt tartjuk. Legyen a mi böjtünk az Úr Jézus böjtjében való részvétel. Ez a gondolat még nagyobb tiszteletet vált ki bennünk a böjti idővel szemben: a tagok egyesülnek a Fővel. Krisztus böjtje beletartozik megváltási művébe, e 40 nap a Krisztus szigorú lelki-

gyakorlata volt, amelyet nyilvános működése kezdetén végzett; szenteljük mi is e negyven napi böjti időt az Isten országának földi felépítése munkájára. Ez talán az egész esztendő legfontosabb időszaka! Most a Fő és a tagok együtt lépnek be a vezeklés nagy idejébe. — *Az Úr mint harcos*, mint bajvívó is előttünk jár. És itt isteni Hősünket három menetben látjuk győzni. Két fejedelem áll egymással szemben, a világ fejedelme és az Isten Országának Királya. Küzdelembe csapnak össze; a világ fejedelme egész hadseregét felvonultatja, a világot minden pompájával, a poklot, az emberi Ént kielégíthetetlen kívánságaival. Krisztus győz. A csatatér azonban nincs messze tőlünk, a saját lelkünkben van: A magasabbrendű és az alsóbb ember állnak haragban, Krisztusnak győzni kell bennünk! Itt is erőt és vigasztalást érzünk; nem hagytak egyedül harcbaállni minket: Fő és tagok együtt küzdenek. Fő és tagok együtt is győznek! Így tehát az evangélium Krisztus harci iskolájába vezet minket; ma még csak «regruták», újoncok vagyunk, de Húsvétra már *győztesekké* kell kiképeznünk magunkat!

Korábban talán magunkban végeztük nagyböjti munkánkat, elszakítva a nagy közösségtől; most azonban tanuljuk azt mindig mélyebben felfogni, hogy ezt a munkát, mint az Egyház tagjai és mint Krisztus tagjai kell, hogy végbevigyük. Az Oratio hangsúlyozottan mondja, hogy Isten az Ő «Egyházát *a 40 napi böjtnek gyakorlása által megtisztítja*». Minden bűn, amelyet elkövetünk, az Egyházat is szeplősíti: minden erény, amely minket díszít, az Egyház köntösének is új szépséget ad. Sőt még többet mondok: Az Egyház a misztikus Krisztus; mi vagyunk az Ő tagjai. Mindenben Krisztushoz hasonlókká kell lennünk: Itt a földön a megalázásban, odafenn a megdicsőülésben. A böjti munka az Úrhoz tesz minket hasonlóvá.

c) Most már megértjük a harmadik gondolatot is,

a nap vezérzsoltárát, a 90. zsoltárt; ez az egész böjt alatt harci énekünk. A zsoltár ecseteli a borzalmas csatateret: Jobbról és balról ezrek esnek el, nyilak zúgnak, rémek és sárkányok felett kell járnunk ... A hívek serege azonban mit sem fél; Isten szárnyai veszik körül és angyalok oltalmazzák őket utaikon. Kardjuk a mélységes bizalom Isten iránt.

A legerősebb fegyver azonban maga a legszentebb Üdvözítő. Templomába, amelybe ma összegyülekeznek («stáció») megismerjük oltalmát. Már a bevonulásnál mint a ház Ura jelenik meg és felbátorít minket, mondván: «*Hozzám kiált és meghallom szavát, megóvom és dicsőségessé teszem, hosszú évekkel és bőséggel megáldom*». (Intr.) Már a húsvéti győzelmet állítja elénk. Amikor a felajánlási körmenetben és áldozási menetben az oltárhoz közeledünk (az oltár maga Krisztus), akkor megvilágosodik előttünk, hogy Krisztus a mi védőpajzsunk a szentáldozatban s Ő a minket betakaró szárny. (Off. és Comm.) Igy vonulunk be a böjt kapuján lelkesedéssel és elszántsággal, és amikor most a felajánlás következik, odavisszük az oltárra adományunkként az Isten akarata szerint való böjti elhatározásaink felajánlását.

NAGYBÖJT MÁSODIK VASÁRNAPJA.

E vasárnap két anyagterületet nyujt: az Úr és Jákob patriárka megdicsőülését. Ezzel a két gondolattal foglalkozik ma a breviárium. A megdicsőüléssel éppen úgy járok el, mint a kísértéssel. Először a *Krisztus életébe* belehelyezni; ekkor szükséges lenne áttekintést adni Krisztus működéséről és ismertetni az apostolokkal szemben követett nevelési módszerét. Mindebben az lenne központi szándékom, hogy a hallgatókat *mélyebben és egészségesebben vezessem be az Úr életébe.*

Azután e kérdésre kellene felelni: *Mit akar az Egyház ezzel a szentírási szakasszal mondani?* A feleletet megadja a három eredeti böjti mise egymásmellé állítása: 1. Böjtvasárnap, a kántorböjt szerdája és a kántorböjt szombatja, Krisztus, Mózes, Illés negyven napig *böjtölnek*, mind a hárman a *megdicsőülésben* magasztalódnak fel. A megdicsőülés tehát előlegezése a husvéti felmagasztosulásnak és a keresztségi kegyelemnek, amelyet az Egyház vigasztalásul és bátorításul már most megmutat. Éppen ez a gondolat érteti meg velünk a mise többi részét is, különösen a *szentleckét:* A keresztségi kegyelem a lélek megdicsőülése, megszentelése. Ez a gondolat átcseng negatív és pozitív feldolgozásban az egész miseszövegen.

Vajjon nem lenne lehetséges ma bemutatnunk híveinknek a Jákob pátriárka életéből vett nagyon épületes események egész sorát? (Pl. Az *elsőszülöttségi áldás, Jákob létrája,* Jákob és Lábán. Jákob életéből megtanultuk, hogy minden vétek már a földön megbosszulja magát.)

Szentbeszéd a megdicsőülésről.

Az elmult vasárnapon rámutatott az Egyház, hogy van ördög, aki még az Urat is meg akarja kísérteni. Ma az Egyház rámutat *örök célunkra, a megdicsőülésre,* és pedig az Úr megdicsőülésén keresztül mutatja be.

1. **Krisztus iskolája.** Hogy Krisztus megdicsőülését megértsétek, kell, hogy ismét lelkileg bekapcsoljalak az Üdvözítő életébe. Az Úr tanítói működésének már több,

mint fele elmult. Jézus főképen Galileában, Zsidóország északi tartományában prédikált és tett csodákat. Az emberek örömmel futottak mindenfelől össze, hogy Őt lássák ; a legtöbben azonban nem a tanítása, hanem a *csodái* miatt jöttek. Igen, ha az Úr a betegeiket meggyógyította, ha halottaikat feltámasztotta, ha a pusztában a sereget csodálatosan táplálta, akkor tele voltak lelkesedéssel érte ; de tanítását nem értették meg. Látjátok, az ördögnek az Üdvözítő kísértésénél igaza volt. Ha Jézus mindig csak csodákat művelt volna, ha Ő az embereket földi szükségleteikben segítette volna, akkor az egész világ utánaszaladt volna. De mert az Úr a lelkek országát akarta megalapítani, azért értették meg őt oly kevesen. Igy történt azután, hogy Jézus mindinkább visszavonult az emberek tömegétől. Egy kis csapatot választott magának, amelyet tanaiban oktatott. Ezek voltak az *apostolok*. Ámbár ezek is még igen földi érzelműek voltak, de jóakarat volt bennük és engedték vezettetni magukat az Úrtól. Ezeket vonta be az Úr az Ő iskolájába ; két dolgot akart nekik amúgy igazán a szívükbe vésni. Először is : *erősen és megingathatatlanul kell hinniök, hogy Ő Istennek Fia.* Ezt csodái által érte el. Emlékezzetek, már az első csodánál, a kánai mennyegzőnél hangzik a végén : «*Ezzel kezdte meg Jézus csodajeleit a galileai Kánában, és hivének őbenne tanítványai*». Ez annyit jelent, hogy a Jézus istenségébe vetett hitükben megerősödtek. Igy művelte Jézus a csodák egész sorát, főképen az *apostolokért*, hogy azok erősen megbizonyosodjanak abban, hogy Ő valóban Istennek Fia. Főleg *három* olyan *csodát* sorolok ide, melyek egymásután történtek. Egy éjjel Jézus egyetlen szavával csendesítette le a vihart a Genezáret taván. Képzeljétek el, milyen hatással volt ez az apostolokra. Ők maguk is jártas hajósok voltak és már jó néhány vihart átéltek. És ha most ők elcsüggedtek és az Urat keltették : «Uram, ments meg minket, mert elveszünk», akkor már igazán komoly

lehetett a veszély. És az Úr egy szavára elült a vihar és nagy csend lett. Ezért kiáltottak az apostolok: «*Ki ez, hogy még a vihar és a hullámok is engedelmeskednek neki!*» — Alig szállt ki az Üdvözítő a szárazföldre, egy embert talált ott, akit sok ördög szállt meg; az Úr kiűzte az ördögöket a férfiből és egy sertéscsordába engedte őket. A sertések elfutnak, belerohannak a tóba és megfulladnak. A község lakosai (akik pogányok voltak, mert a zsidóknak nem volt szabad sertéseket tartani; a sertés a mózesi törvény szerint tisztátalan állat volt) természetesen megkárosodtak a sertések elpusztulásával, az Üdvözítő mégis megmutatta apostolainak, hogy Ő Úr a pokol hatalmai felett. Nyomban azután hajóra szállt Jézus és visszament *Kafarnaumba*, ahol a legszívesebben tartózkodott (ezért is nevezik e helyet az evangéliumban «az Ő városának»). Ott már ismét vártak rá az emberek, hogy meggyógyítsa betegeiket. Ekkor sietve egy előljáró jön oda és kéri az Urat, hogy jöjjön gyorsan, mert tizenkétéves leánykája halálán van. Az Úr az előljáró házába megy, a gyermeket már holtan találja. Megfogja a kezét és — felkelti a halálból.

Keresztények, nézzétek ezt a három csodát, amelyet az Úr majdnem csak az *apostolok* szeme előtt művelt. Lecsendesíti a vihart a tengeren, kiűzi az ördögöt, feltámasztja a holtat. Lépésről-lépésre akarta megmutatni, hogy úr minden felett, ami nekünk, embereknek legyőzhetetlennek és nagynak látszik. Úr a *természet erői* felett, Úr a *pokol* felett és Úr a *halál* felett. Lehet ez «*ember*»? — «Nem», — kellett mondaniok az apostoloknak, — «*Ő Istennek Fia, Ő a Megváltó!*» — És így mondta Péter is az apostolok nevében: «*Az örök élet igéi nálad vannak, mi hisszük, hogy te vagy a Krisztus, az Isten Fia!*» Ez volt az első tantárgy Krisztus iskolájában; és az apostolok a vizsgát jól kiállották: mindegyikük (Júdás kivételével) erősen hitte, hogy Jézus Isten Fia.

Most azonban a második, sokkal nehezebb tantárgy következett. Az Üdvözítőnek meg kellett értetnie az apostolokkal, hogy Ő *szenvedni fog és meg fog halni a kereszten.* A tanítványok még mindig nagyon is földi érzelműek voltak ; ők még mindig azt remélték, hogy az Üdvözítő *földi király* lesz, nagy Zsidóországot fog alapítani, melyben majd ők lehetnek a miniszterek. Az azonban már nem akart a fejükbe férni, hogy az Úrnak keserű kereszthalált kell elviselnie az emberek megváltásáért. Látjátok, ez volt a *második tantárgy*, amelyre Krisztus az apostolokat meg akarta tanítani. Újból és újból próbálja most már a *szenvedésére* előkészíteni őket. Háromszor olvassuk az evangéliumban, hogyan jövendöl előttük egész pontosan szenvedéséről (ötvenedvasárnapon beszél erről az evangélium). Egyszer egy «kereszt-prédikációt» tartott nekik, amelyben azt követeli, hogy mindenki kövesse Őt keresztjével.

Figyeljetek csak: Még a *megdicsőüléssel* is megvan ez a célja, hogy a tanítványokat, főképpen kedves apostolait a *szenvedésére* akarja előkészíteni. Mert háromnak (Péter, Jakab, János) kellett Őt később a legnagyobb halálfélelmében az *Olajfák hegyén* is látni ; azért akarta előttük magát most *égi megdicsőülésében* is megmutatni. Most már tudjátok, hogy mit jelent az Úr életében a megdicsőülés.

2. Krisztus megdicsőülése. Hogyan történt? Egy napon Jézus elhagyta tanítványainak seregét, csak három kedvenc tanítványát vitte magával és felment egy magas hegyre ; a Galileában fekvő *Tábor hegyére.* Jézus e cselekedete az apostolok számára egyáltalán nem lehetett feltűnő, mert az Úr többször visszavonult imádkozni. Különösen szívesen használta fel az *éjszakákat* az imádkozásra. Igy most is estefelé ment fel a három apostollal a Tábor hegyére. Amikor felérkezett, már sötét volt. Az apostolok elálmosodtak és elaludtak. Az Úr azonban ébren maradt és imádkozott ; forró benső-

séggel imádkozott és mélyértelmű párbeszédet folytatott az Atyával. Akarjátok tudni, mi indította meg olyan nagyon az Üdvözítőt? A két megjelent próféta beszédéből következtethetünk erre. *Az emberek megváltása az Ő halála által,* — erről beszélt az Atyával! És amikor így imádkozik, egész extázisba jön. Az isteni természet, amely a földi életével, mint egy köpennyel volt beburkolva, keresztültör és isteni fényben sugárzik. El tudjátok ezt képzelni? Ez ahhoz hasonlít, mint mikor a felhőrétegbe burkolt nap fénye hirtelen keresztültör és a földre ontja sugarait. Az evangélium mondja: «*Arca ragyogott, mint a nap, ruhája fehér volt, mint a hó!*» Két férfi jött most Jézushoz, Mózes és Illés; ők is dicsőségben jelentek meg és beszéltek Jézussal. Hogy miről beszélgettek, elárulja Lukács evangélista: «*Szólának az Ő haláláról, melyet beteljesíteni készült Jeruzsálemben*». Tehát az Ő megváltói haláláról beszéltek.

Képzeljétek el, éjszaka volt, az apostolok elaludtak, de a sötétség közepett, hirtelen fény sugárzik fel, mint a nap. Ekkor a három apostol felébred és látják az Urat dicsőségében, látják a két prófétát s hallanak egyet és mást a beszédből. Most a két férfi ismét elmenőben van. Ekkor Péter odaszól az Úrnak: «*Mester, oly szép itt, maradjunk hát itt! Mi majd csinálunk három sátrat, Neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet.* A Lukács-evangélium hozzáfűzi: «*Nem tudván, mit mond*». Péter úgy megijedt a jelenéstől, hogy zavarodottan beszélt. De ti kérdezni fogjátok, mit akart Péter a három sátorral? Én úgy gondolom, hogy Péter azt vélte, hogy a várt megváltó-birodalom megérkezett; Krisztus megjelenik az összes szentekkel és itt marad a földön, ilyen dicsőségesen.

És jött egy világos felhő, amely a három férfit, Krisztust, Mózest és Illést beburkolta és a felhőből az égi Atya hangja hallatszott: «*Ez az én igen kedves fiam, őt hallgassátok*». Aztán megint sötét lett. Jézus egyedül

állt tanítványai előtt, megnyugtatta őket, hogy ne féljenek. Az Üdvözítő lelkükre kötötte, hogy senkinek sem szabad a jelenésről beszélni, amíg halottaiból fel nem támad.

3. Amit a megdicsőülés tanít. Kérdezni fogjátok, miért tette a liturgiába az Egyház a megdicsőülést éppen most, a böjti időben? Emlékezzünk az előző vasárnapra. Akkor a negyvennapi böjtről és az Üdvözítő megkísértéséről hallottunk. Mondtam, hogy az Úr jó példával jár mindegyikünk előtt a böjti időben, 40 napig akarunk mi is Vele együtt vezekelni és küzdeni; Vele akarunk böjtölni és Jézussal akarjuk az ördögöt legyőzni. A rákövetkező szerdán hallottuk a két szentleckében, hogy a «törvényadó» Mózes és Illés próféta is 40 napig böjtölt és csak ezután tudott Mózes az Istennel beszélni; és csak így tudott Illés az Isten hegyére, a Hórebre felmenni. Mintha ebből kezdenénk egyet-mást megérteni! Jézus, Mózes, Illés, — mind a három *negyven napig* böjtöl, és most az evangéliumban mind a hármat megdicsőült fényben és dicsőségben látjuk viszont. *Mit akar ez nekünk mondani?* Az Egyház ezzel a *böjti munka célját* akarja szemünk elé állítani. Vasárnap és a kántorböjt szerdáján megmutatta, hogy most Jézussal, Mózessel és Illéssel 40 napig *böjtölnünk*, ma pedig világosan azt akarja hirdetni, hogy a böjti idő végén, *Húsvétkor* Krisztussal, Mózessel és Illéssel meg fogunk *dicsőülni*. Hallottátok, hogy mint egykor a keresztelendőknek a keresztségi kegyelemre, úgy kell nekünk a böjti időben a Húsvétra előkészülni. Keresztények, *ez a lélek igazi megdicsőülése!* Amikor az ember a keresztséget megkapja, az éppen olyan, mintha az éjszakába és sötétségbe burkolt lelket fény töltené meg. Megértitek a szép összefüggést? A megdicsőülés a húsvéti felmagasztosodás képe, de a keresztségi kegyelemé is, amelyet újból szívünkbe kell fogadnunk.

Mivel azonban most még nincs Húsvétunk, azért

ismét eltűnik a három megdicsőült férfi jelenése. De a misében, Keresztény Testvéreim, ott látjuk egy pillanatra (de természetesen csak lelki szemeinkkel) a megdicsőült Urat a Legméltóságosabb Oltáriszentségben.

Amíg a földön élünk, addig a kegyelemben megdicsőült lelkünk mintegy köpenybe van burkolva ; külsőleg nem látható. De azután, ha a földi élet böjti ideje véget ért, akkor a kegyelemből lesz a *dicsőség*, akkor a lélek a földiesség sötét kabátját ledobja és akkor megdicsőülünk, mint Jézus, Mózes és Illés a Tábor hegyén.

Mily szép dolgokat tár elénk mindebben az Anyaszentegyház ! Az Egyház mindig újra akar bátorítani és felemelni. Milyen könnyűvé lett így számunkra a böjti idő ; mult vasárnap hallottuk, hogy a 40 nap alatt Krisztussal együtt böjtölünk és küzdünk ; ma már látjuk a böjti idő fenséges célját, a Húsvét ünnepét és a keresztségi kegyelmet is.

Misehomilia.

A mai szentbeszédnek megvan a története. A régi Egyházban az elmúlt héten tartották a kántorböjtöt, azt a negyedévi ünnepet, amelyen a keresztények hálát adtak Istennek az elmúlt negyedév testi és szellemi jótéteményeiért. Az ünnep három napig tartott. Szerda és péntek böjti nap volt és e napokon körmenetben vonultak az állomástemplomba (stáció). A főünnepet pedig szombatról vasárnapra virradó éjjel Rómában, a *Szent Péter-templomban* tartották. Először az éjszakán át vigilia (virrasztás) volt, amely reggel felé ünnepélyes szentmisével záródott ; ez a mise már a vasárnapba nyúlt át és minden kereszténynek kötelező volt. A hívek földjeik terményéből tizedet hoztak a szentmisére. Papszentelés is történt ezen a misén. Tehát *szent és jelentőségteljes ünnep volt.* A mise ugyanaz, amelyet mi a kántor-

böjt szombatján mondunk. Amikor ugyanis a keresztények lanyhábbak lettek és nem akartak egész éjjel kitartani az ünneplésben, akkor az Egyház az évnegyedes hálaünnep e befejezését áthelyezte szombat reggelre. A vasárnap azonban szentmise nélkül maradt; ezért a kántorböjti (szerda, péntek, szombat) misékből egy új miseszöveget állítottak össze a vasárnapra. Igy pl. az evangélium tegnapról, a változó énekek szerdáról valók. Azt mondhatjuk, hogy: a mai mise *megismételt kántorünnep*. Ha a most előttünk lévő miseszöveget vizsgáljuk, abban három gondolatsort találunk: 1. *bensőséges De profundis*-t az emberek részéről; 2. *hangot az égből*, amely csalogat és a magasba hív; 3. könyörgő és egyben örömteljes *igenlést és követést* az emberek részéről.

I. A De profundis. A mise három első részében, az Introitusban, Oratióban, Gradualéban, *erős bűntudat* fejeződik ki. A bevonulás *fellebbezés az irgalmas Istenhez*. Az emberi nem ellensége uralkodik a mi alacsony természetünkben. Nagy bűn a lelki nyomorúság és nagy a megváltás szükségessége is. A Confiteorral jól kapcsolódik ez a bensőséges vezeklő ima a lépcsőimához. A Confiteort éppen most, a böjti időben kell különösen figyelembe vennünk. A vágyódó Kyrie is ugyane gondolatkörhöz tartozik. Az Oratio is ugyanazokat a kéréseket és erős felindulást fejezi ki: Hiányzik minden erőnk; a gyengeség beismerése előfeltétele minden javulásnak. Magunktól semmik vagyunk. Kettős front ellen kell harcolnunk, de még jobban kell Istennek mindkét irányban védelmeznie minket: *Külsőleg* és *belsőleg*. Kettős az ellenség: Benn a várban (az én) és kinn, a szív vára körül (ördög, világ). Egész különösen veszélyes az az ellenség, amely a szívben üt tanyát. Ebbe a gondolatsorba utolsó tagként fűzzük be a Gradualét, amely megindító módon ábrázolja a bűn nyomorúságát.

Igy a három első rész *gondolati és hangulati egységet*

alkot: A megváltás erős igénylését és bűntudatot. Mintha ezek lennének az a mély völgy, amelyből a megdicsőülés és kegyelem Táborhegyére megyünk. De így kellett volna ennek mindig is lennie; ahányszor a misére megyünk, mindig le kellene szállnunk szegénységünk és földiességünk mélységeibe és innen emelkednünk fel a Megdicsőülés szent hegyére. Még inkább kell ezt a böjti időben megtennünk, amelynek különösen fel kell a bűntudatot és a megváltás szükségességének érzetét ébresztenie.

II. Erre a De profundisra **csengő hang felel** az égből: A szentleckében, az evangéliumban. A *szentlecke* (könnyen érthető) a szép thessaloniki levélből való. Thessalonika Szent Pál legkedvesebb egyházközsége volt; a levél majdnem anyai szeretettel van írva. Szavaival most az Anyaszentegyház szól hozzánk ugyanolyan szeretettel. Óv és kér, hogy Istennek tetsző életmódot éljünk és mindig több haladást tegyünk az erényben és tökéletességben. Hiszen ez az Üdvözítő meghagyása is. És Ő mond most nekünk egy szót, amelynek egész héten a lelkünkbe kell csengenie: *Az az Isten akarata, hogy ti szentek legyetek!* Ez a megváltás célja, ez az Egyház feladata; keresztség, Eucharisztia, bérmálás, minden szentség és kegyelemeszköz ezt a célt szolgálja, hogy mi szentek legyünk! Mit jelent szentnek lenni? Azt jelenti, hogy *birtokunkban van az istengyermekségi kegyelem*, részünk van Krisztus isteni életében, át tudunk menni a kegyelemből a megdicsőülésbe. Szentek lettünk a keresztség által és mindig szentek leszünk az Eucharisztia által.

A szentség elsősorban az Isten dolga. Ő egyedül tud minket szentekké tenni és megtartani. De nekünk is kell ehhez az utat egyengetnünk. A szentlecke két ilyen utat mutat: *Tisztaság* és *igazságosság*. A léleknek, melyet Isten meg akar szentelni, tisztán és szemérmesen kell élnie, a tisztátalanság elpusztítja a szentséget.

Isten azonban igazságot és igazságosságot követel a cselekvésben és életváltozásaink között. Ez megint reformprogramm, amelyet az Egyház elénk terjeszt. De vegyük csak észre, hogyan akar minket felemelni, hogyan állítja oda az erényt kívánatosnak és a szenvedélyt megvetendőnek, mikor a végén azt mondja: Az Isten nem hívott minket tisztátalanságra, hanem szentségre a mi Urunk Jézus Krisztusban.

Az Egyháznak ez az intése kettős érzést vált ki bennünk. Először is egy új *panaszt* (Grad.): Ó, milyen messze is vagyok még az Egyház ideáljától, nézd, Uram, az én nyomorúságomat és szenvedésemet! De azután leküzdjük ezt a mélybe való visszaesést és dícsérjük az Urat, mert megadja a kegyelmet, hogy felemelkedhessünk és a szentséget elérhessük.

Ezért következett (a Tractusban) az örvendetes dícsérő ének: «*Boldogok, akik törvényedben állnak és minden időben igazságban járnak . . .*» Persze, a szentséghez csak *egy* Valaki által juthatunk, akit Húsvétkor óhajtunk, Jézus Krisztus által; azért zárul a Tractus e kérelemmel: «*Emlékezzél ránk a Te kegyelmeddel!*» A felelet bekövetkezik az evangéliumban, az Úr megdicsőülésében. Igen, azt akarja az evangéliumban mondani: Én a szentséghez és ahhoz a megdicsőüléshez vezetlek benneteket, amelyben most én magam is előttetek állok. Ez az evangélium értelme. Kettős dolgot mutat: *a) Krisztus megdicsőül:* A mise előlegezett húsvéti ünnep és az Urat már most húsvéti dicsőségében állítja elénk. Ez a megdicsőült Krisztus jön le az oltárra, ez jön a mi lelkünkbe. Vajjon tudatában vagyunk-e mi annak, hogy minden misében valóság lesz előttünk ez a megdicsőülésről szóló evangélium? Hogy szabad nekünk is Péterrel mondanunk: «*Uram, jó nekünk itt lenni, itt akarunk kunyhókat építeni!*»

b) De nekünk is meg kell dicsőülnünk főnkkel, Jézus Krisztussal együtt. Ez ennek a napnak a jó híre:

Meg kell dicsőülnöm ; ez az én életutam : Keresztség — Eucharisztia és világvégi megdicsőülés, a Parusia. A *keresztség* a megdicsőülés magját fekfette a lélekbe, az *Eucharisztia* a kibonatkozás csiráját hozta és kiküszöbölte a halálcsirát és általa kell megérnünk a *világvégi visszatérés* pillanatára, amelyben a mi megdicsőülésünk nyilvánvaló lesz.

III. Az égnek e hívásával szemben nem maradhatok süket ! Ahogyan a sas fiait a naphoz csalogtaja, úgy cselekedett velünk az Egyház. Mit felelek én erre? *Egy örömteljes «igent!»* A felajánlási körmenetben odaviszem az oltárhoz készségemet és Isten törvényei iránti szeretetemet : «*Felemelem kezeimet Isten törvényeihez, amelyeket oly igen szeretek.*» A szentáldozatban jelenik meg a Megdicsőült közöttünk és az áldozati lakomában egyesül az én lelkemmel és *átsugározza* lelkemet az Ő megdicsőülésével és szentségével. Szívem trónján ül, Ő «*az én királyom és Istenem*». Az Eucharisztia megadja nekem azt az erőt és kegyelmet, hogy saját részemet megtehessem arra, hogy szent és megdicsőült lehessek, vagyis, hogy «neki tetsző életmóddal *Istennek* méltóan szolgáljak».

A böjtölés célja.

I. A második böjti vasárnap az elmúlt böjti napok összefoglalása. Az Anyaszentegyház tudja, hogy hétköznap sok keresztény nem tud a templomba jönni, de miután mégsem akarja őket a kántorböjt tiszteltreméltó ünneplésétől megfosztani, azért ma mintegy megismétli a kántorünnepet. (Azért van a mai mise a kántorböjti misékből összeállítva : szerdai énekek és szombati evangélium). A mai áldozatot *hálaadó, vezeklő* és *kérő áldozattá* akarjuk tenni, meg akarjuk köszönni a legutolsó évnegyed jótéteményeit és azt kívánjuk, hogy Krisztus vére mossa le minden hibánkat. Új kegyel-

mekért is akarunk könyörögni, hiszen az elkövetkezendő negyedév az egyházi évnek éppen a legkegyelemteljesebb része. Ettől függ az év eredménye: A böjt utáni legfontosabb idő, a Húsvét, a húsvéti idő Pünkösdig. Ez a lélek nevelésének tanfolyama. Az Egyház a megváltatlanság állapotából a keresztséghez vezet, istengyermekséghez és ezen keresztül tovább a szellemi nagykorúsághoz, érettséghez. Minden okunk megvan, hogy ma bensőségesen könyörögjünk. Egyben meg akarjuk újítani Istennel kötött szövetségünket: «*Ma az Urat a te Istenednek választottad, hogy járj majd az Ő utain . . . És az Úr téged ma az Ő saját tulajdon népévé választott . . ., hogy te az Úrnak szent népe légy*». (A kántorböjt szombatjának 1. olvasmánya.) Gondoljunk ma a *papokra* is, akikért a kántorböjtben imádkoznunk kell. Foglaljuk az elmúlt negyedév *megholtjait* is a szentáldozatba.

Azonban a mai vasárnap gondolati tartalmát is el akarjuk sajátítani. Kérdezzük, mit akar az Egyház a megdicsőülésről az evangéliummal mondani? Első pillanatra úgylátszik, mintha semmikép sem illenék be a böjti időbe. Nehogy téves következtetéseket vonjunk le és nehogy tényleg valami idegen dolgot magyarázzunk be a liturgiába, vizsgáljuk meg a legrégibb böjti misék vezető gondolatát; ezek: Az első böjti vasárnap, kántorböjt szerdája és szombatja. Ez a három nap adja legvilágosabban a régi Egyház gondolatvonalát.

II. *Böjt vasárnap:* Krisztus negyven napig böjtöl, megkísértetik, legyőzi az ördögöt, angyalok szolgálnak neki.

Kántorböjt szerdája: Mózes és Illés 40 napig böjtöl a szent hegyen, a pusztában, az előző átveszi a törvényeket, az utóbbi eljut az Isten hegyéhez.

Kántorböjt szombatja: Krisztus, Mózes, Illés a megdicsőülés hegyén!

Figyeljünk meg még egy belső kapcsolatot:

Nagyböjt 1. vasárnapja: Krisztus azt mondja : «*Csak Istennek szolgálj*».

Kántorböjt szerdája: «*Aki Atyám akaratát cselekszi, ki a mennyekben vagyon, az az én fivérem és anyám*».

Kántorböjt szombatja: «*Ez az én igen kedves Fiam, kiben nekem kedvem telik, Őt hallgassátok*».

Mit tanít nekünk ez az összeállítás? Figyeljünk csak a következő négy szempontra :

a) Krisztus, Mózes, Illés 40 napig *böjtölt.*

b) Ez a böjt *előkészülés* a megkísértésre, érintkezés az Istennel, vándorlás a pusztában.

c) Közös vonás : *Istennek szolgálnak.*

d) A cél a *megdicsőülés.*

Tehát most maga a böjt prédikál nekünk. A böjtölés nagy eszköz, amely előkészít engem a nehéz keresztény életre ! (Ez az élet tele van kísértéssel, valóságos pusztai vándorlás, de egyben kapcsolat az Istennel.) A böjt előkészít az Isten szolgálatára és elvezet legvégső célunkhoz : A megdicsőüléshez. Ezt a böjti prefáció klasszikus szépséggel mondja : «*a testi böjtölés által a bűnt megfékezed, a lelket felemeled, az erényt és jutalmakat bőségesen osztogatod*».

3. Az evangélium elsősorban tanítani akar minket. Arra tanít, hogy a böjti munka célja ez : Amikor a misztikus Krisztus tagjaiban 40 napig most erőt nyer az ördög elleni győzelmes harchoz, akkor éppen e megdicsőülés felé megy. A főt *követik mindenben a tagok.* De nemcsak tanítani akarnak az evangéliumok, hanem jelképezik azt is, ami a szentáldozatban valósággal történik. Mi történik itt? A misében Krisztus jelenik meg, az a megdicsőült Krisztus, «*aki az Atya jobbján ül*». Mi persze most még csak a hit szemével látjuk Őt. A misében megjelenik Mózes és Illés is; vagyis a törvény és a próféták bizonyítják, hogy a miseáldozat mindannak a beteljesülése, amit ők előre jelképeztek és megjövendöltek. A misében nemcsak Mózes és Illés beszélnek az

Úr haláláról, hanem az valóban beteljesedik a szemünk előtt. Mi pedig úgy állunk ott, a megdicsőülés misztikus hegyén, mint Péter apostol és azt mondjuk: *Uram, jó nekünk itt lennünk!* Azonban nemcsak tanui vagyunk a megdicsőülésnek, hanem résztveszünk a megdicsőülésben az áldozati lakoma által mi is. Az Eucharisztia a megdicsőülés nagy eszköze. Az Eucharisztia által veszünk részt ama sátornak, az örökkévalóság templomának építésében, amelyben Krisztussal, Mózessel és Illéssel mi is örökre és boldogan együtt leszünk.

Látjuk, hogy éppen a mai vasárnap különösen jelentőségteljes az eljövendő időre nézve. A böjt kezdetén állunk és márjs látjuk a célt: *A megdicsőülést;* odaállunk az évnegyedes kántorböjt mérföldkövéhez, és íme látjuk az élet célját is: az örök boldogságot!

NAGYBÖJT HARMADIK VASÁRNAPJA.

Mindenekelőtt arra kell rámutatnom, hogy e vasárnap evangéliumi szakasza exegetikusan és még inkább homiletikusan kezelve jelentős nehézségeket nyujt. Ehhez járul, hogy a démonokról szóló részeket a modern ember nem szívesen hallgatja. Azonban e vasárnap megértéséhez nem az evangéliumból kiindulva juthatunk el, hanem a régi Egyház keresztségi előkészületének és a böjti idő fejlődési menetének megmagyarázásával. Ez a vasárnap az ú. n. «Scrutiniumok» vasárnapja; a katechumenek az előkészülés egy további fokára lépnek. Vizsgákat és ördögűzéseket kell kiállaniok; ez volt a főoka a mai evangélium kiválasztásának. Szentbeszéd tekintetében azonban a másik gondolat termékenyebb: Az első böjti vasárnapon Krisztust védekezésben láttuk, ma támadásba megy át. Az egész szentmise magja az erős és erősebbről szóló hasonlat. Az ördög az «erős», aki eddig uralma alatt tartotta a földet, Krisztus az «erősebb», aki most legyőzi őt és elveszi zsákmányát. Ez a «zsákmány» az Isten gyermekei. Krisztus a keresztelendőkben az «erősebb». Az a böjti idő értelme, hogy az «erős» befolyását a lelkekre elpusztítsuk és az «erősebb» uralmát Húsvétkor megpecsételjük magunk felett. Igy megértjük a *szentleckét* is, amelyben az Egyház először a katechumeneknek, azután nekünk is mondja: «*Valamikor sötétség voltatok, most azonban világosság vagytok az Úrban*». *Evangélium:* Az «erős» és az «erősebb». *Szentlecke:* sötétség és világosság. Az áldozási énekben már megnyertük a győzelmet: «*Én királyom, én Istenem!*» Még két gondolat: Az evangéliumban még egy komoly intelmet hallunk a visszaesés ellen. Ezt jelenti a hét visszatért démon parabolája: Ez az intelem egykor a keresztségi előkészületekben már előrehaladott «megvilágosítottaknak» (komplenseknek) szólt, de szól nekünk is. A hívek, a már megkereszteltek közössége pedig, amely ott maradt a szentáldozatnál is, különösen az evangélium utolsó szavain épült, ők részt vehetnek az Istenanya méltóságában «Isten igéjének hallása és megőrzése» és az Eucharisztia ünneplése által.

Ezen a héten ismét megrajzolhatnánk az ószövetségi Szentírásból egy pátriárka alakját: az egyiptomi József alakja hálás beszédanyag.

Homilia.

Bizonyára sokaknak igen nehezen érthető a mai evangélium! Azonfelül annyi beszéd esik benne az ördögökről és a tisztátalan szellemekről, hogy majdnem visszariad tőle az ember. Nos, én meg akarom kísérelni, hogy egy kicsit megmagyarázzam nektek. Az Úr galileai működésének közepén állunk, látjuk, hogyan prédikált a népnek és hogyan művelt csodát. Az egyszerű nép nagy szeretettel csüggött rajta, ahogyan az evangélium végén szereplő asszonyról észrevehetitek. Az Úrnak azonban ellenségei is voltak, a *farizeusok*, akik még csodáit is rosszra magyarázták.

Az Úr éppen egy gonosz lelket űzött ki. Azt kérdezitek, hogyan lakhatik rossz szellem az emberben? Igen, Kedves Keresztények, Krisztus idejében és még később is tényleg gyakran megtörtént, hogy a rossz szellemek egy-egy embert felkerestek. Még ma is a pogány missziókban előfordul ez az eset. A misszionáriusok beszélnek ilyenekről. Hogy pedig Krisztus idejében ilyen esetek gyakran voltak, úgy magyarázom magamnak, hogy az ördög látta, hogy uralma a földön végére jár, ezért fegyverbe állott és még egy ideig meg akarta mutatni erejét, legalább az általa megszállottakon.

Az Üdvözítő tehát most kiűzte az ördögöt az emberből, a nép csodálkozott, de a farizeusok a csoda hatását azonnal gyengíteni akarták és azt mondották, hogy az Úr az ördögök fejedelmével áll kapcsolatban és így űzi ki a gonosz szellemeket. Képzeljétek csak el, milyen nagy volt a farizeusok gonoszsága; azt állították, hogy Jézus, az Isten Fia, az ördöggel szövetkezik! Ez azonban már az Üdvözítőnek is sok volt és ezért megfelel erre a rágalomra.

Az itt következő védekező beszédének gondolatmenete a következő: Az Üdvözítő a farizeusok azon

gyanusítására, *hogy Jézus összeköttetésben áll az ördöggel*, három érvvel, vagy mondjuk három ellentámadással felel. Az *első* még inkább védekezés: A gyanusítás képtelen. A *második* már (pozitív) bizonyíték: Az ördögkiűzés mutatja, hogy Krisztus Isten Fia. A *harmadik* már támadásba megy át. Az Úr leleplezi a zsidók gonoszságát; e küzdelmük, hogy szembeszállnak Vele, a legnagyobb *bűn*, bűn a Szentlélek ellen, ez a megátalkodott szív bűne. A *befejezésben* legyőzi az ellenfelet: Nem Ő (Krisztus) van megszállva, hanem a zsidóságot szállotta meg hétszeresen az ördög; ez annyit jelent, hogy a zsidóság a felkínált kegyelmet megvetette és ezért megváltatlan marad. Ez az Úr éles beszédének gondolatmenete. Most meg fogjátok érteni a következő kifejtést.

Először azt mondja az Úr: Ti úgy vélitek, hogy én az ördög segítségével űzöm ki az ördögöt? Nem olyan buta a sátán. Az emberek ugyan sokszor egyenetlenkednek, ezért esik szét annyi ország, a pokol országa azonban egységes, *egyik ördög sem harcol a másik ellen!*

Azután folytatja az Üdvözítő: A ti fiaitok, akik a farizeusok tanítványai, szintén végeznek ördögűző imákat a megszállottak ellen, hát ti ezekről is azt állítjátok, hogy azt az ördög segítségével teszik? Bizonyára nem!

Az Üdvözítő továbbmegy: Én azonban az igazi magyarázatot akarom nektek adni: *Én Isten segítségével* űzöm ki az ördögöt és ezzel az egész világ előtt világosan megmutatom, hogy az ördög uralma a földön *végére jár* és hogy az Isten országa jött el a földre.

Krisztus ezt egy hasonlattal még érthetőbbé teszi: Képzeljétek el, hogy egy erős férfi, pl. egy arab törzsfő uralkodik egy vidéken. Addig, míg nem lép fel ellenfél, nyugodtan van a birtokában; javai, amelyeket pedig talán zsákmánnyal szerzett, biztonságban vannak. De egyszerre egy nálánál is erősebb ellenfele akad, most aztán minden erővel fegyverkeznie és védekeznie

kell. Ha ez az erősebb törzsfő legyőzi őt, akkor le is fegyverzi és minden zsákmányát elveszi.

Értitek már, mit akar az Üdvözítő ezzel a hasonlattal? Krisztus előtt a földön az ördög volt az «erős», ő volt a világ fejedelme, ahogyan az Üdvözítő maga mondja: Az ördög uralkodott és nem volt ellenfele. Zsákmánya mi voltunk, az emberek. Most azonban jött az «erősebb», aki a Krisztus, az Isten országának Királya! Most az «erősnek» védekezéshez kell fognia; ennek a jele a megszállott emberek is.

Az Úr azonban legyőzi őt; tudjátok, mivel győzi le? A Golgota küzdőterén, *kereszthalála által!* Ez által veszi el az erőstől a *zsákmányt*, vagyis az embereket és bevezeti őket az égbe.

Keresztények, ez a példázat a mai evangélium legfontosabb része. Álljunk erősen a hitben: az *Üdvözítő az erősebb, Ő a győző az erős ördög felett*, Ő a győztes az emberi szívekben: a keresztelendőkben, akiket Húsvétkor keresztelnek, a vezeklőkben, akik lelkükből a vétkeket kiirtják. Ő a győztes bennünk mindannyiunkban, akik most a kegyelmet megújítjuk. Lássátok, ez a hasonlat az egész mise magva; hasonlítsátok csak össze a szentlecke utolsó szavaival: «*Valamikor ti is sötétség voltatok ugyan* (az «erős» volt úr bennetek), *most azonban világosság vagytok az Úrban* (most az «erősebb» uralkodik felettetek).

Az Üdvözítő ezután még egy komoly intelmet ad: Krisztus a győztes, az ördög a legyőzött. Ez így van jól; ennek *így kell maradnia!* Másként még sokkal rosszabbá lehet az állapot! Ha megint odaengeditek az ördögöt lelketek házába, amit Jézus már szépen kisöpört és feldíszített, akkor az a ház még rosszabb állapotba jut az előbbinél. Ez éppen olyan, mintha egy ördög helyett *hét* költöznék be az ember lelkébe. Igen, Keresztények, ha egy jó, kegyelemben élő ember rossz lesz, akkor nagyon mélyet esik! Szomorú példa erre a szerencsétlen Júdás.

Utoljára még valami nagyon szépet hallunk. Egy szegény asszonyka felfogta szívébe az Üdvözítő szavait és ezek a szavak oly nagyon jól estek neki; majd az Úr édesanyjára gondolt: milyen boldog lehet ez az Asszony, hogy ilyen fia van! Az okos farizeusok csak szidták az Urat, ez az egyszerű, együgyű asszonyka azonban megértette szavait és dícsérte Őt. — Az Úr nem gondol most Anyjára, sokkal inkább az emberek lelki üdvössége fekszik a szívén. Ő az ördögöt akarja a lelkekben leküzdeni; ezért sokkal inkább nevezi boldognak az Isten gyermekeit, akik az Isten szavait hallják és az életbe átviszik, röviden: *akik az Isten akaratát teljesítik.*

Keresztények, most valamivel jobban megértitek ezt a nehéz evangéliumot; persze a nyelveteken marad még néhány «ha» és «de». Mégis a fődolog világos előttetek. Tehát *három* tanítást hallunk: egy *vigasztalást:* Krisztus a győztes az ördög felett; egy *figyelmeztetést:* Óvakodjatok a visszaeséstől! És egy *tanítást:* Hallgassátok és kövessétek Isten igéjét!

A vasárnapi mise képe.

Ahogyan ti is jól láttátok, a mai vasárnap miséje nem egykönnyen érthető. Különösen az evangélium jelent számunkra nehézségeket, amelyben oly sok szó

esik az ördögről. Megkísérlem kettős úton megmagyarázni a misét. Most az előkészülési órában az előttünk fekvő képen akarom érthetővé tenni nektek. Ez az egyik út. A másik útra majd szentmise közben, a prédikációban fogunk rátérni.

Nézzük meg jól a képet; egész sereg nézni való van rajta. Három részt különböztethetünk meg rajta: 1. Egy sötét sarkot egy várral: ez a «sötétség országa». 2. Szemben ezzel Krisztust, az isteni Királyt, sugárzó napban az oltár felett: ez jelenti a «világosság országát». 3. A középen az utat a sötétség országából, a világosság országába. A mai mise adja meg ehhez a magyarázatot. Az evangélium ma egy «erős»-ről beszél, aki megőrzi az ő tulajdonát. Ez az ördög, e világ fejedelme. Hogyan néz ki az ördög országa? Hát igen, nézzétek csak meg jól a képet: Sötét van, ijesztő állatok röpködnek, csúszkálnak ide-oda, tövisek burjánzanak és benn, a középen áll egy épület, amely csúcsaival, szöges vonalaival igazi «ördögvárnak» látszik. A három kerek toronyablakocska a szabadkőművesek jelvényére emlékeztet. A padlásablakok a villámhárítóval együtt, egy kis ördögkölyökre hasonlítanak és a kígyó, a sátán megtestesítője uralkodik itt, mint királya ennek az országnak.

Most olvassátok el a szentleckét is: Szent Pál itt mindenféle szenvedélyeket sorol fel; most már meg van ennek az értelme: ilyen ijesztően, ahogy én nektek ábrázoltam, sőt még rosszabban fest egy olyan lélek állapota, amelyben a bűn uralkodik! Ebből a sötétségországból váltott ki minket Krisztus áldozathalála és csinált belőlünk a szent keresztségben «világosság gyermekeit»; és ha szerencsétlenségünkre megint bűnbe estünk volna, a bűnbánat szentsége és a tökéletes bánat ismét helyreállítja bennünk a keresztségi kegyelmet. — Ezt az átalakulást is ábrázolja a mi képünk. Ott áll Szent Lőrinc diákónus, akit már Hetvenedvasárnapról ismerünk és akinek sírjánál ma lélekben ismét össze-

jönnek az egész világ keresztényei a vezeklési ünnepre. Ő a patrónusa a keresztelendőknek, akiknek oktatásával és keresztségi előkészítésével a böjti időben kiváltkép foglalkozott az Egyház. Az állomástemplom védőszentje ma egyben helyettese és küldötte is a győzedelmes Krisztus Királynak; neki kell segítenie minket is a sötétség hatalma elleni harcban és a keresztségi kegyelem megújításában. Ez a keresztségi kegyelem alapítja meg a mi lelkünkben a Krisztus világosság-birodalmát. Itt látjátok, amint egy ifjút vezet ki a sötétség országából. Az ifjú félig még a tövisbozótban áll, a pokol lángralobbantja ellene dühét. A felhőkből fúj a vihar, alul rátámad a sárkány. De a megszabadított egyáltalán nem törődik mindezzel, oly boldog és hálás és már csak előre és felfelé néz az isteni világossághoz. Tegyünk mi is így: ne hallgassunk sem bennünk, sem körülöttünk a világ csalogatásaira és dühkitöréseire, helyezzük egész bizodalmunkat a Megváltóba és Győztesébe, aki a szemben lévő sugárzó képből segítőleg nyujtja felénk kezét. Hiszen olyan szépen hangzik a napi könyörgésben: «*Nyujtsd ki védelmünkre szent fölségednek jobbkezét!*» És a bevonulási énekben: «*Szemeim szüntelen az Úron nyugszanak, Ő vonja ki a tőrből lábamat*». Keresztények, a mi világosság-országunk itt a földi életben a szent Egyház az oltárral, mint középponttal. Ott trónol Krisztus, a Király, ott győzi le, mint «erősebb» az «erőst» (sátánt) és ott újítja meg naponta a keresztségi kegyelmet az áldozatban és az áldozati lakomában és megerősíti a világosság-birodalmat lelkünkben. Itt ragyog a Nap, amely egész életünket átvilágítja, sugarainál gyujtjuk meg lámpásainkat, melyeket mint áldozati adományt, mint önmagunk jelképét átadunk az Istennek (nézzétek csak ezt a felajánlási menetet a képen); az áldozati adomány az Ő akarata szerint végzett munka, a megadással viselt szenvedés, a törekvéssel és szeretettel végzett imádság. Azért énekeljük ma a felajánlási énekben:

«*Egyenesek az Úr parancsai, szívet örvendeztetnek, ítéletei édesebbek a méznél, csorgatott méznél édesebbek. Igen, a Te szolgád meg akarja tartani törvényedet*». Aki így gondolkodik és cselekszik, abban Isten már megnyerte a győzelmet. Ilyen kereszténye ket dícsér az Üdvözítő boldognak a mai evangéliumban. «*Boldogok, akik az Isten igéjét hallgatják és megőrzik azt*». És bevonul az «erősebb» az Ő országába ; Ő az én szívem hazája ! — Talán azt is felfedeztétek már, Kedves Keresztények, hogy az oltár baldachinja felett egy fészkecske és egy galamb van rajzolva, amint éppen a kicsinyeinek táplálékot hoz? Ez az Áldozási Énekre vonatkozik. Olvassátok csak el, milyen szép rész az Egyház zsoltárából : «*Madárnak háza van, Gerlének fészke van, fiókáinak, hol helyet találjon: Az én otthonom oltárodnál van, seregek Ura, én Istenem, Királyom! Boldogok, kik hajlékodban élnek és mindörökké Téged dícsérnek*». Most már azt is fogjátok érteni, mit jelent ez a szentleckében : «*Szeretetben*» és «*mint a világosság gyermekei*» élni. Ez a világosság nemcsak *fölöttetek* van, hanem *bennetek*, úgyhogy ti magatok is világító csillagok lesztek, amilyenek a képen is vannak. Ez annyit jelent, hogy : Adjatok jó példát, legyetek felebarátaitok előtt és a családotok számára világosító ,kis fény, hiszen «*a világosság gyümölcsei: a csupa jóság, az igazságosság és az igazság*». Vagyis : Mint ahogyan a világosság köröskörül sugarakat áraszt szét, úgy legyenek a ti sugaraitok a felebaráti szeretet, az igazságosság és igazság ! Keresztények, a kép az egész misét megmagyarázta nekünk.

Régi időben.

Menjünk vissza lélekben a körülbelül 1500 évvel előtti időbe, Rómába. Egy körmenetet látunk a szent városon át-zarándokolni. Elől a keresztelendők, azután a vezeklők szőrruhában, utánuk a hívők és végül a

klérus a Pápával. A városon kívül fekvő Szent Lőrinc-bazilikába vonulnak. Ez a vértanuk között is hős Szent lesz a példaképük az «erősnek», az ördögnek legyőzésében. Már mind összegyültek Szent Lőrinc sírja körül, ekkor Egyházanyánk felemeli hangját. Itt állnak gyermekei, megőszült férfiak, akik valósággal átküzdötték magukat a hithez, gyenge szűzek, akik gazdag házasságot utasítottak vissza Krisztusért, akiket a szülők az örökségből kitagadtak, mert keresztények akartak lenni... Mindegyikük belső és külső harcokat állt ki, de a győzelmet még nem vívták ki. Ma kell megtörténnie a döntésnek: Krisztusnak mint «Királynak és Istennek» kell uralkodnia bennük. És az Egyház szólni kezd hozzájuk: Először a régebbi időre gondol. «*Milyen ideáloknak éltetek akkor?*» — Ó, nagyravágyás, szenvedély, élvezetvágy volt sokszor egyetlen törekvésetek. Ez a koromfekete sötétség korszaka volt. De most egy más eszmény világosodik meg fölöttetek: Krisztus, az isteni Nap. Most már nagy változás ment bennetek végbe, mint ahogy az éjszaka átváltozik világos nappallá. Most már mint az isteni világosság gyermekei kell hogy járkáljatok. A Nap gyermekei a csillagok! Tehát legyetek. fénythordozó emberek, csillagok a sötét éjszakai égen — ez most már a ti hivatástok! — Az Egyház ezután tovább folytatja a diakonus ajkával: Az «erős», e világ fejedelme volt eddig a ti királyotok. Amíg az ő alattvalói voltatok, nyugodt volt. De hogy a trónról lelöktétek, most zsibong és vihart támaszt. Rokonaitok, az egész környezet, a pokol támadt rátok. Az új úrnak, az «Erősebb» Krisztusnak kell bennetek a trónt elfoglalnia! Krisztus győzelmének valósággá kell válnia bennetek. És még egy komoly intés! Nagy áldozatok állnak előttetek; mindent fel kell adnotok: Világot, tiszteletet, vagyont, élvezetet. Ki fogtok tartani ebben? Jaj nektek, ha ismét visszaestek! «*Lehetetlen, hogy kik már egyszer megvilágosíttattak és megízlelték a mennyei*

ajándékot és részesek lettek a Szentlélekben . . . és mégis elestek (t. i. a hittől), *hogy azok ismét megújuljanak . . .*» (Zsid. 6, 4—6.)

Elhangzottak a Püspök szavai és sokáig visszhangzottak a megvilágosítottak lelkében. Most elbocsátották őket. A már megkeresztelt pedig visszamaradtak és megünneplik az Áldozatot. Ma a kánonban a keresztelendők pártfogóiért, keresztszüleiért is imádkoznak. A híveknek is szívükig hatoltak a szavak. Hiszen ők is harcban állnak még a «koronáért». Vagy talán nincs az ő lelkükben már semmi sötét hely sem többé? Sikerült már az «erőst» megfosztani egészen trónjától? Valóban uralkodik Krisztus a szív minden részletében? A visszaesés veszedelme eltűnt mindegyikük számára? Hogyan viselkednének, ha a hóhér kopogtatna egy nap az ajtójukon? — De van győztes ezekben a harcokban is: Krisztus győz bennük, Krisztus a szent Áldozatban, aki szeretetből adta magát érettük. Ő költözzék be ismét országába; Ő a szív otthona, Ő az emberek «Királya és Ura». Így vitt a szentmise tovább *a böjti harctól a húsvéti győzelemig!*

NAGYBÖJT NEGYEDIK VASÁRNAPJA.

Sajátságos, ahogy a böjti idő vasárnapjai változtatják hangulataikat: Az 1. vasárnap: komoly; a 2. vasárnap: örvendező; 3. vasárnap: komoly; 4. vasárnap: örvendező; s így megy ez tovább Virágvasárnapig. Szükséges, hogy a lelkipásztor kiemelje a mai vasárnapot templomi díszben, ünneplésben és prédikációban, mint a böjti időben az *öröm vasárnapját*. Ahol csak lehet, tegye uralkodóvá a *rózsaszínt;* virágok vagy növények, orgonajáték, a segédlet dalmatikái mutassanak erős különbséget az előző vasárnapoktól. A prédikációban pedig emelje ki a mai öröm okát: Előlegezett húsvéti öröm.

A mise három gondolatot ad: *Egyház, Krisztus, Eucharisztia* (ez is három ok a húsvéti örömre). Az *Egyház*, mint a mi anyánk (Ábrahám fejedelem asszonyában ábrázolva), *Krisztus*, a második Mózes, aki az Újszövetség *mannáját* nyujtja. *Mózes* e hét pátriárkája: Az ő élete gazdag elbeszélési anyagot nyujt.

Fogjunk fel tehát minden vasárnapot *organikusan* és azután törekedjünk a praktikus gondolatokat egyházközségünk számára kiemelni. A böjti időben a *keresztségi kegyelmet* akarjuk egyházközségünkben megújítani: a harmadik böjti vasárnap ezt *negative*, a negyedik *pozitive* akarja elérni. Az ördög uralmát, az alacsony világot benned mindinkább le kell törnöd, a lélek sötétségének engednie kell a világosság előtt (3. vasárnap); a keresztségi kegyelem által Istennek szabad gyermekei vagyunk, az Egyház a te Anyád, Krisztus a táplálód az élet pusztaságában. Az Eucharisztia az isteni élet tápláló ereje (4. vasárnap). Persze mindig meggondoljuk, hogy szek nemcsak tanítások a mise alkalmával, hanem ezek a szavak a ezent Áldozat ereje által *valósággá és kegyelemmé* lesznek.

Egyszerű misemagyarázat.

1. **Előlegezett húsvéti öröm.** A mai vasárnap örvendező vasárnap a böjti időben. Ez ugyan furcsán hangzik, de majd nyomban megértitek. Különben emlékeztetlek benneteket az Advent örvendező vasárnap-

jára, vagyis a 3. adventi vasárnapra: a mai egészen ahhoz hasonló. Akkor azt mondtam nektek, ez a vasárnap előöröme a Karácsonynak; mint ahogyan a gyermekek nem bírják kivárni, míg a Jézuska jön, épúgy mi, az Isten gyermekei sem. A mai vasárnap ugyanúgy előöröm a Húsvétra. A pap ma ismét *rózsaszínű* miseruhát viselhet; az oltár díszítése is rózsaszín kellene, hogy legyen. Az oltáron ma szabad virágdíszt használni, míg az egész böjti időn keresztül egy növénykét, egy virágocskát sem szabadna a templomban elhelyezni. A hangszerek királynője, az orgona is zenghet ismét ma, ma szabad neki is zúgni és énekelni és fuvolázni az Isten dícséretére; egyébként az orgonának a böjti időben hallgatnia kell. Sőt még valami egészen különösen szép dolog történik ma Rómában a Szentatyánál: Ma egy *aranyrózsát* szentel a Pápa, miután illatos balzsammal megkente. A rózsát azután odaajándékozza egy olyan előkelő személyiségnek, aki az Egyház és kereszténység szolgálata körül magának nagy érdemeket szerzett. Ez a szokás, hogy a Pápa egy aranyrózsát szentel, visszamegy kb. 1000 évre.

Mégis, Kedves Keresztények, én ma nektek a mélyebb okait akarom adni annak, hogy miért történt az, hogy az Egyház ma a böjti gyászt megszakítja.

Mindenekelőtt visszavezetlek ismét a régi Egyházba. Akkor minden évben az egyes plébániákon és püspöki székhelyeken is sok keresztségi tanuló volt, akik a húsvéti keresztségre készültek elő. Ez most már nem tartott sokáig, a keresztségi oktatásban már messze előre haladtak. E héten szerdán a négy Evangéliumot, a Hitvallást és a Miatyánkot ünnepélyesen közölték velük. Ezt a két utóbbit a régi keresztények olyan szent dolognak tekintették, hogy nem is írták le őket, hanem csak szóbelileg volt szabad a keresztségi tanulóknak megtanítani. Még csak pár hét van hátra és Egyház-Anyánk ismét sok Isten-gyermek születésének örülhet. Lássá-

tok, Keresztények, ez volt a mai öröm első oka: *Az Egyház anyai öröme.* S régen a mai napon hozták az első rózsákat a templomba és megajándékozták velük a keresztségi tanulókat. Ebből származott azután az a szokás, hogy a Pápa később aranyrózsát szentelt meg.

Azonban a jelenben is nézhetek és itt is találok örömre szolgáló okokat és alkalmakat. Az Egyház a mai misében felsorolja ezeket, ezért tehát mi is közelebbről fogunk a misébe elmerülni. De már most is akarok néhány okot elétek tárni: 1. A következő vasárnapon kezdődik Krisztus kínszenvedésének ideje, hogy az Egyház ezt a szomorú időt jól kiemelje, előtte, az utolsó vasárnapon ellentétül az ünnep örömét zúdítja ránk, szinte szent farsangot tart ma az Egyház. 2. Ez a nap a tavaszünnep is; az Egyház örül a természet feltámadásán, amely számára Krisztus és az emberi lélek feltámadásának képe. Ezért viszik ma Rómában az első rózsákat a templomba és a keresztények kölcsönösen megajándékozzák egymást a rózsákkal. A rózsa a feltámadási és keresztényi öröm jelképe. 3. Végül ez a nap Eucharisztikus vasárnap is: Krisztus hozzáfogott, hogy megalapítsa családját; véres munkával szerzi meg számunkra a mindennapi Kenyeret, az Ő életének a gyümölcsét; erre mutat a kenyérszaporítás evangéliuma. Krisztus az új Mózes (e hét patriarchája), aki nekünk az élet pusztaságában az égi Mannát nyujtja. Tehát az öröm oka: *Husvéti öröm, édesanyai öröm, úrnapi* (eucharisztikus) *öröm.*

2. Mózes. Ma az Egyház a hatodik és utolsó patriarchát állítja elénk, a nagy Mózest. Minden idők egyik legnagyobb embere, az Isten barátja, a zsidónép törvényadója és vezetője a pusztán át. Ő a Krisztus előképe is (az Úr maga mondja: «*Nem Mózes adta nektek a kenyeret, az én Atyám ad nektek igazi mennyei kennyeret*». Ján. 6, 32.): Épp ma, a kenyérszaporítás vasárnapján, Mózes előképe az égi Manna osztogatójának. Az Egyház

azt kívánja, hogy az egész jövő héten lelkünkben hordjuk e nagy patriarchának képét.

Mózes Krisztus előképe; Mózes Istentől kapott hivatást, hogy megmentője, vezetője, táplálója és tanítója legyen a kiválasztott népnek. A fáraóval való kemény harc után, kivezeti népét a szolgaságból azon a húsvéti éjszakán, amelyen a nép a húsvéti bárányt levágta és megette. Száraz lábbal kelt át a Vörös-tengeren, átvezeti a népet a pusztán, táplálja Mannával, itatja vízzel; a Sínai hegyen törvényt és parancsot ad neki; Istennel tárgyal, közvetítő és szószóló a nép üdvére, kimondhatatlan türelemmel kell a nép gyengeségeit elviselnie. Mindebben Mózes Krisztus előképe: Jézus is, Akit az Atya a világra küld, küzd a pokoli fáraóval, azon a húsvéti Éjszakán kivezeti népét «Egyiptomból». Ő maga ugyanakkor a húsvéti Bárány, akit megölnek és megesznek. Átvezeti népét a keresztség Vörös-tengerén, miután Ő maga járt elől szenvedésének Vörös-tengerén. És kísér minket az élet pusztaságán át, táplál Mannával, itat az Eucharisztia életforrásával és kimondhatatlan türelemmel vezet minket a mennyország ígéretföldjére. Keresztények, a húsvéti ünnep közel van, az isteni Mózes kivezet minket Egyiptomból!

3. Zarándokoljunk Jeruzsálembe. A mise elején találjátok a megjegyzést: Stáció Jeruzsálemben a szent kereszthez. Mit jelent ez? Régi időben a keresztények Rómában ma ebbe a kereszt-templomba zarándokoltak, ott a Pápával együtt tartották a mise-ünnepet. Ezt a templomot egykor a jámbor Konstantin császár építette. Erre a helyre a jeruzsálemi Kálvária-hegyről 12 kosár földet öntetett, és az Üdvözítő igazi keresztjének egy darabját is ebben a templomban őriztette. Igy tehát Rómában egy darab Jeruzsálem kellett, hogy legyen; ha a keresztények Rómában e templomba vonultak, akkor azt mondták: Most «*Jeruzsálembe*» megyünk. Keresztények, lelkileg tehát ma mi is Jeruzsálembe ván-

dorlunk; a mi otthoni templomunk ma a Kálvária-hegy, az oltár, a kereszt és a misénél a hit szemével Krisztust látjuk a kereszten. De azt is tudjuk, mit jelent számunkra Jeruzsálem. A régi Jeruzsálem igen tiszteltreméltó előttünk, mert ez az a szent földdarab, ahol Jézus élt, szenvedett és meghalt; ezen a héten meg éppen szívesen zarándokolunk lelkileg ezekhez a szent helyekhez. A keresztút bizonyára szép áhítatgyakorlat. Mégis, az a *régi* Jeruzsálem számunkra be van temetve, erre épült a keresztény Jeruzsálem, vagyis a mi *Anyaszentegyházunk*. Amikor ma az Isten házába vonulunk, benne az Egyház képét látjuk; most a mai misének egyes részeit is mindjárt jobban fogjátok megérteni.

Üssétek fel csak a *Bevonulási Éneket;* olvassátok csak ezt az örvendező dalt: «*Vigadj Jeruzsálem és örvendezzetek benne mind, kik őt szeretitek. Örüljetek vele örömmel mind, kik rajta bánkódtatok, hogy vigadjatok és teljetek be az Ő vigasztalásával.*» Figyeljétek csak, hogyan szólítanak fel minket fényes örömre! Mégis, kire gondolunk Jerùzsálem említésekor? Az Egyház ez a Jeruzsálemünk, őt egyben egy anyához hasonlítjuk, aki gyermekeit táplálja. És tudjátok, hogy mi ennek az Egyháznak feje? A legméltóságosabb Oltáriszentség (szeretjük szent Eucharisztiának nevezni).

Most üssétek fel az Áldozási Éneket: «*Jeruzsálem, te jólépített város..., oda vonulnak mind a nemzetségek...*» Ez ismét a mi Anyaszentegyházunk, amelyről itt énekelünk.

4. Ábrahám két asszonya. Most üssétek fel a mise szentleckéjét; ez ismét nehezen érthető lenne, ha nem tudnánk, hogy ma az Anyaszentegyházról beszélünk. De most még előbb valamit Ábrahám ősatyáról kell beszélnem: Ábrahámnak két asszonya volt (ezt akkoriban eltűrte az Isten, a keresztényeknek már nincs megengedve). Az egyik volt *Sára*, ő volt az egyenrangú

hitves, az ő fia volt *Izsák*, Ábrahám minden jószágának örököse. A másik asszony volt *Hágár*, Ábrahám szolgálója, ennek fia volt *Izmael*, a rabszolgagyermek, aki nem volt öröklésre jogosult. Később, amikor megszületett Izsák, és Izmael, az idősebb bántotta őt, Ábrahám még Hágár szolgálót is elűzte fiával együtt.

Szent Pál itt azt mondja, hogy ez előkép, vagy hasonlat az Ó- és az Újszövetség viszonyáról. Istennek, az Úrnak hasonlóképpen két Asszonya volt: A *szolgálóasszony*, vagyis a Zsinagóga, a *zsidóság*. Ennek az asszonynak a gyermekei voltak a zsidók, Istennek rabszolgái. A másik asszony azonban az Egyház. Ő az egyenrangú fejedelemasszony, a *királynő*; és az ő gyermekei *szabad fejedelmi gyermekek*, ezek vagyunk mi, *keresztények*. Mi vagyunk Isten örökösei, az égi Atya szeretett gyermekei! Nekünk, mint gyermekeknek a családi házban, szabad a családi asztalhoz ülnünk és az égi kenyeret élveznünk. És ezt a szabadságot Krisztus szerezte meg számunkra halálával.

Most meg fogjátok érteni a Szentleckét, de még jobban megértitek ezek alapján magát a vasárnapot is. Ismét egy örömok: Van egy jó anyánk, az Egyház és mi *szabad gyermekei* vagyunk ennek az anyának! Igy most a Bevonulási Éneket és a Szentleckét jól össze tudjuk illeszteni.

5. A kenyérszaporítás. Üssétek fel most az *evangéliumot*. Ez a csodálatos kenyérszaporításról beszél. Ehhez ismét lássunk még egy kis bevezetést a Krisztus életéből. Emlékeztek rá, hogy az Üdvözítő csodákkal akarta az apostolokba belevésni az ő istenségének hitét. Három ilyen egymásután következő csodát művelt szemük előtt: Lecsendesítette a tengeri vihart, kiűzte a megszállottakból a sok ördögöt és feltámasztotta Jairus tanácsnok leánykáját halottaiból. Ezután az Úr párosával kiküldte misszióba a tizenkét apostolt. Próbaút,

tanulóút volt ez számukra, hiszen később ki kell majd menniök a világba, hirdetni a Jézus Krisztusban való hitet. Az Üdvözítő hatalmat adott nekik, hogy csodákat tegyenek és betegeket gyógyítsanak. Az apostolok bevonultak Galilea városaiba és falvaiba, prédikáltak és valóban csodákat is tettek. Mily nagy volt az örömük, mikor látták, hogy még a gonosz lelkek is engedelmeskedtek nekik! Néhány hét telhetett el így, s akkor az apostolok ismét visszajöttek Kafarnaumba és beszámoltak az Üdvözítőnek, hogy hogyan sikerült az útjuk. Utána az Úr elment velük a Genezáreti-tavon át egy lakatlan puszta vidékére, ahol egy kis pihenőt, nyugalmat akart tartani velük. Mégis másképp lett. Mikor az emberek látták, hogy Jézus a tavon átmegy, valamennyien körülgyalogolták a tavat és rövid idő mulva az Urat már ismét sok ember vette körül. A jó Üdvözítő rögtön elkezdett prédikálni nekik és betegeket gyógyítani és ez így tartott késő délutánig. Mi lesz most? A vidék kietlen, üres pusztaság volt, hol csak itt-ott állt egy ház. Az emberek nem hoztak magukkal megfelelő eleségkészletet, mert azt hitték, hogy még este előtt ismét otthon lehetnek. Mindezt azonban az Üdvözítő így rendezte el, mert nagy csodát akart művelni. Kevés kenyérrel és két hallal akarta a nagy embertömeget, mintegy 5000 férfit s hozzá talán éppen annyi asszonyt és gyermeket csodálatosan táplálni. Keresztények, képzeljétek magatok elé, hogyan áll itt az Üdvözítő, veszi a kenyeret, hálaimát mond és odaadja az apostoloknak és a kenyér az Úrnak és apostolainak kezei között megszaporodik; a tanítványok pedig a letelepített emberek sorai között járnak és a kosarukban lévő kenyér nem akar elfogyni, halat is kap mindegyikük amennyit akar, míg végül mind jóllaktak. Végén az apostolok összeszedték a feleslegesen maradt darabkákat és tizenkét olyan ételkosarat, amilyent állandóan magukkal hordtak, raktak meg velük. Keresztények, elképzelhetitek,

milyen örvendezés volt a nép között. Zsidók lévén, azonnal Mózes prófétára emlékeztek, aki egykor atyáikat a pusztában a mannával oly csodálatosan táplálta. És Mózes megjövendölte, hogy jönni fog majd egy próféta, aki hasonló lesz őhozzá s aki a népet szintén csodálatos mannával fogja táplálni. Tehát most azt mondták a zsidók: «Igen, az Üdvözítő valóban az a próféta, akinek a világra kell jönnie, ő a Messiás (Szabadító)», és mert a Messiást csak mint királyt tudták elképzelni, azonnal Jeruzsálembe akarták vezetni az Úr Jézust és királlyá tenni. Az Üdvözítő azonban nem akart földi király lenni; ezért visszavonult egyedül a hegyre és elbocsátotta a népet.

Eddig tart a mai evangélium. De én valamivel tovább is elbeszélem a történetet, mert akkor a kenyérszaporítást jobban megértitek. Az Üdvözítő azonnal leküldte az apostolokat a tóhoz. Nélküle mentek át az éjszakában, a nép szétszóródott és a szabadban aludt, Ő maga azonban felment a hegyre és egész éjjel imádkozott. És miközben imádkozott, lent a tavon az evezőkkel küzködtek az apostolok és nem tudtak a tavon egy helyről tovább mozdulni, mert ellenszelük volt. (Keresztények, ez kép a mi életünkből is: Evezünk az éjszakában a szél ellen s eközben az Üdvözítő a mennyország hegyén érettünk imádkozik!) És hajnal felé elindult az Üdvözítő a tó hullámain és a hajócska felé jött; az apostolok nagyot kiáltottak, mert azt hitték, hogy kísértet. De az Úr megnyugtatta őket, beszállt a hajóba és — most már könnyen ment az utazás a másik partig. A következő napon szombat volt, a zsidók ünnepnapja; az Üdvözítő az apostolokkal együtt a zsidók imaházába, a zsinagógába ment. Az embertömeg, amely a tegnapi kenyérszaporításnál jelen volt, azonnal a csodálatos kenyér után kiáltott. Igen, jólesett volna az embereknek, ha Jézus naponként adott volna enni nekik. De az Üdvözítőnek egész más volt a szándéka,

egy másik Kenyeret igért nekik, amely még csodálatosabb, mint a manna, olyan Kenyeret, amely az égből jön és amely az örök életet táplálja. Azután kereken kimondja, hogy ez a kenyér az *ő teste és vére* lesz a világ életéért. Keresztények, most világosodik előttetek! Tudjátok, mért táplált az Üdvözítő olyan sok embert? Nem azért tette, hogy az emberek előtt csodát műveljen, sokkal inkább a legméltóságosabb Oltáriszentséget akarta megjövendölni és előre meghirdetni. Először a kenyérszaporítás csodájával, majd a zsinagógában való prédikációjával. Ehhez egészen hasonlóan hirdette meg annak idején a kánai menyegzőn is a víznek borrá átváltoztatásával a bornak az Ő szentséges vérévé való átváltoztatását.

Most tudjátok, Kedves Keresztények, mit akar az Egyház ezzel az evangéliummal tanítani. Új örömforrást állít elénk: A szent *Eucharisztiát* (ez a szó a legméltóságosabb Oltáriszentséget jelenti, ezt meg kell jegyeznünk, már párszor mondtam e szót). Ez az a manna, amelyet az isteni Mózes naponta ad, hogy elérhessük a mennyország igéretföldjét. Ez az anyateje az Egyháznak, amellyel bennünket, Isten gyermekeit az örök életre táplál.

Most még olvassátok el az Áldozási Könyörgést; itt azért könyörgünk «*hogy az Oltáriszentséget, amely minket szüntelenül táplál, őszinte odaadással szolgáljuk és mindig hívő lélekkel fogadjuk.*»

Most már megértitek az egész misét. Mondjátok, nem öröm ilyen sok szép gondolatot a miséből kibányászni? Milyen másképpen fogjátok most a misét ünnepelni! De még valamire gondoljatok. Az evangélium most a misében *valóság* lesz: Mi tényleg itt ülünk és az Üdvözítő valóságban táplál minket a csodálatos Égi Kenyérrel.

6. A kép. A képen összeállítva csaknem mindazt megtaláljátok, amit nektek mondottam.

Emlékeztek még az Advent III. vasárnapjára. Az eljövendő karácsonyi ünnep miatti öröm vasárnapja volt az, ott beszéltem nektek az örvendező gyermekek menetéről. Ma a húsvéti előöröm napja van és ismét gyermekeket láttok a képen. Azt jelenti ez talán, hogy a felnőtteknek nem szabad örvendeniök és vidámnak lenniök? Semmi esetre sem. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy minden keresztény bizonyos értelemben gyermek marad ; Isten gyermeke, az Egyház gyermeke és hogy a gyermek ártatlanságát, egyszerűségét és jókedvét állandóan őrizzük meg és ápoljuk. Ez tulajdonképpen a keresztségi kegyelem kisugárzása, amelynek megújításához a böjti idő, a Húsvét, a léleknek igazi, feltámadási és tavaszi öröme vezet. Hogy a képen a rózsák mit jelentenek, azt magatok is megértitek most már.

De mit jelentsen ez a «*Jeruzsálem*», ez a város öreg falaival, kupoláival és párkányaival és ez a női alak, aki papi ruhákban, mint egy királynő a középen ül? Mind a kettő ugyanazt jelenti : az *Anyaszentegyházat.* Hogy jól megértethesse velünk a dolgokat, a liturgia majd ezt, majd azt a képet használja s így az Egyházat is majd mint *várost,* majd mint *édesanyát* mutatja be, aki tele van szeretettel és fenséges méltósággal. A mai énekben, mint várost — a szentleckében mint anyát. Azonban mi

gyermekei vagyunk ennek az Anyának, a «*szabad Asszony gyermekei*», vagyis: Krisztus, a mi Megváltónk megszabadított a bűn és a megromlott természet rabszolgaságából.

E jóságos Anya ma *örömünnepet* rendez: Nézd, mint tolonganak körülötte gyermekei, örömük jeléül rózsát hoznak Neki és kezeiket Feléje tárják! De az Édesanya is akar adni valamit gyermekeinek: Keblén, mint egy sugárzó Napban szentséges Jelkép ragyog: *Két hal és kosárban Kenyerek!* Ha elolvassátok a mai evangéliumot, rögtön megértitek, mit jelent ez! A nép csodálatos táplálása az öt kenyérrel és két hallal *előképe* a Legméltóságosabb Oltáriszentségnek. Az Üdvözítő pedig *ezt* nyujtja Egyháza kezével naponta a szentmisében! Valóban, olyan ez a szentséges Áldozat a legszentebb Lakomával, mint a *napsugár*, amely az Egyház szívén ragyog s egyben mint az *édes anyatej*, amellyel kicsinyeit táplálja.

A vasárnapi szentmise tehát négy gondolathoz visz közel: 1. Nagy öröm; 2. az igazi Jeruzsálem, a szent Egyház a mi Édesanyánk; 3. Ő köré gyűlünk mindannyian mint édes gyermekei; 4. Ez az Egyház Krisztus helyett az Élet Kenyerével táplál minket.

A rózsa jelképes értelme.

(1926.)

Mennyire ellentmondónak látszik s mégis mily finoman a természettől leste el az Anyaszentegyház, hogy néha a gyász és vezeklés idején *örömharangokat* csendít, míg máskor a szent vidámság napjaiban *komoly, bánatos dallamokat* is énekel! Advent bűnbánati hangulatában ünnepeljük a *Gaudete* örvendező vasárnapját, most pedig a komoly vezeklés idején, sőt egyenesen a nagyböjt szívében a *Laetare* ujjongó vasárnapjához

jutottunk! Karácsonykor odaállítja az Egyház a Jászol elé az első vértanut, Szent Istvánt, sőt Aprószentek ünnepére még a bánat és gyász violaszínét is felölti! Az ujjongó Húsvét időben Keresztet és halált említ nagypénteken, de a Húsvét után következő harmadik vasárnapon a földi élet fájdalmas vajudásairól beszél. Ellentmondásnak, és mégis oly természetesnek látszik mindez: Hiszen így élnek az emberi szívben is egészen egymás közelében a fájdalom és az öröm! Mennyire kölcsönösen feltételezik ezek egymást! Mily gyakran születik a fájdalomból öröm és von maga után keserű szenvedést a vigasság! Gondoljunk csak a földi élet forrásaira: az anyaság szenvedéseire és örömeire, az édesanya boldogságára és gondjaira! A fájdalomnak és örömnek ezt az összefolyását oly igazán állítja elénk a mai nap liturgiája, a *Laetare vasárnap, a böjti idő örömnapja!* Egy egész különös jelképben, a *rózsaszimbolumban* hozza ezt elénk az Egyház. A régi Egyházban a keresztények egymást kölcsönösen rózsával ajándékozták meg e napon, a Pápa ilyenkor arany rózsát szentelt és beszédet mondott a rózsa-szimbolumról. Erről a rózsa-jelképről szeretnék én is a következőkben néhány gondolatot Önök elé tárni.

1. Mindenekelőtt oly szépen megvalósítva látom a rózsában az *öröm és a fájdalom jeleit:* a rózsavirág mellett ott vannak a *tövisek is!* Nemde, csodálatosan szép játéka a természetnek, hogy egyedül a legszebb virágot, a virágok királynőjét veszi körül tövisekkel? Egyenesen mélyértelmű szimbolumot látok ebben.

2. Találóan jelképezi a rózsabokor magát a *húsvéti ünnepkört is*, amely szintén e két ellentétes érzületet táplálja: A bűnbánat legmélyebb *fájdalmát* s a legmagasabbrendű húsvéti *örömöt!* És pedig: először a tövisek nőnek, azután a rózsavirág. A tövises böjtön kell előbb keresztüljutnunk, először azt kell hallanunk, hogy a bűn a tövisttermő földre száműzött minket s csak

azután, Húsvétkor nyitja ránk az Egyház a Paradicsom rózsákkal teleültetett Isten-országát. És gondolkozzunk csak: *a böjt szenvedései NEM öncél;* csupán csak *ESZKÖZ és ÁTMENET!* A végcél az igazi, húsvéti *ÖRÖM*, ehhez azonban csak a komoly böjtidőn át juthatunk.

3. Így volt ez az Üdvözítő életében is; az Ő életét igazán rózsához lehet hasonlítani! Nyilvános élete tövisbokor volt, és szenvedéseiben az átkozott föld töviskoronáját viselte homlokán; keresztfájára rátekergődzött ez a tövis-ág — és csak feltámadásakor nyíltak ki rajta a rózsák! Tanítói tevékenységének egész második felében folyton lelki szemei előtt állt a *kereszt*, s Ő állandóan emlegeti eljövendő szenvedéseit. De Őnála sem öncél a szenvedés, csupán a megváltás eszköze, olyan, mint egy *átmeneti állapot*, mint egy sötét kapu, amely a Feltámadáshoz vezet, igen, az Isten minden gyermekének feltámadásához! S így beszél nekünk a rózsabokor az Üdvözítő szenvedéseiről és örömeiről is egyaránt!

4. Kedves Keresztények! Amint ez Jézusnál így volt, így van nálunk is! Amikor Jézus először beszélt Fülöp Cezareajában szenvedéseiről, egy «keresztprédikációt» tartott tanítványainak és azt mondotta: «*Aki tanítványom akar lenni, tagadja meg magát és kövessen engem*». Az Üdvözítő Egyházának jövőjébe néz és ott is a keresztutat járók nagy seregét látja. Élükön Krisztus halad, mögötte a keresztények. Olyannak látszik így az ember élete, mint egy tövises bokor, amelynek ágai a keresztfára kúsznak fel. Önmagunk megtagadása az első hegyes tövis, hogy ne kövessük érzéki természetünket, ne teljesítsük, amit követel! Krisztus azonban még egy másik dologról is beszél: *magunkra kell vennünk keresztjét;* a kereszted életed fájdalma, kötelességei, terhei. Vinned kell ezeket és így megterhelten követni a Krisztust. Így azonban rózsákat is ígér:

«*Aki elveszíti itt földi életét, az igazi isteni életet talál. Az Emberfia el fog jönni angyalaival és akkor megfizet kinek-kinek munkája szerint.*» Ezek a mi életünk rózsái!

Mennyit tanulhatunk egy kis rózsaágtól! Képe lehet a húsvéti időnek, a Krisztus életének és a keresztények életének egyaránt.

5. Azonban az Egyház azt akarja, hogy ma a rózsát *önmagáért* is megfigyeljük. *Mit mond egy ilyen rózsavirág?* Ó, Keresztények — sokat! Beszél a közelgő *tavaszról*, Isten e csodaművéről, amely megvidámítja minden ember szívét. Pedig a földi tavasz csak halvány képe a lélek tavaszának, amely az Üdvözítő feltámadásával köszöntött be. Azonkívül a rózsa az ismét visszanyert Paradicsomról is beszél, az Isten Országáról, a szent Jeruzsálem-Városról, vagyis az Egyházról, amelyet szívünkben úgy szeretünk, mint Krisztus Menyasszonyát s a mi Édesanyánkat! Sőt az Istengyermekségről is mond valamit: hiszen ennek az Anyának szabad és örvendező gyermekei vagyunk. Végül a rózsa titokzatosan az eucharisztikus Úr Jézusnak is jelképe. Mennyi szépség és szerencse van a rózsa szimbolumába zárva: *Krisztus feltámadása, Húsvéti öröm, Isten Országa, Istengyermekségünk, Eucharisztia!* És mindezt a *töviseknek* köszönhetjük, vagyis a mi Urunk Jézus Krisztus szenvedéseinek, akinek dícséret legyen mindörökké! Amen.

Isten családja.

(1930.)

Keresztények, ma *örömünnepet ülünk* a komoly böjti időben. Nekünk, modern embereknek, nehezünkre esik beleélni magunkat az érzelmek e váltakozásába. A böjti időben komolyak akarnánk lenni, csak komoly gondolatokkal foglalkozni. A régi Egyház azonban a böjti időben csak átmenetet látott az öröm felé, és mód-

ját ejtette annak, hogy örülni tudjon a nagyböjt közepén is. Sokkal mélyebb motívumai is voltak a régi kornak a keresztény örömre: *Mélyebb hite* volt és *erősebb reménysége* — mint nekünk. A *hitujoncok is* előttük állottak, akik a húsvéti öröm képét sugározták. A mai napon elhozták az *első rózsákat* a templomba és megajándékozták egymást velük, sőt a hitujoncoknak is rózsát adtak, mint a küszöbön álló húsvéti öröm jelképét. Ezért nevezték el a mai vasárnapot a «*rózsák vasárnapjának*». Ebből fejlődött ki az a régi szokás is, hogy ezen a napon a Pápa egy arany rózsát szentelt és ajándékozott az öröm szimbolumaként.

Kedves Keresztények! E szép szokások és a húsvéti öröm-okok a *multból* valók. Azonban azt kérdem: nincs nekünk, mai kereszténveknek is elég okunk az örömre? Van, és örömünket a mai evangélium egy kifejezésébe tömöríthetjük: *A HÚSVÉT KÖZEL VAGYON!* A mai nap Húsvét ünnepének előlegezett öröme. És mi lesz a Húsvét tartalma? A Húsvét hozza meg mindannak beteljesedését, amit mi keresztények csak remélhetünk és várhatunk!

Miközben azon dolgoztam, hogy összefoglaljam örömünk okait, egy *zsoltár* jutott az eszembe; úgy gondoltam, e zsoltár segítségével a mai nap minden örömmotívumát összefoglalhatjuk. A *127. zsoltárról* beszélek, amely egy boldog család «házi áldása»: Az atya szerzi a kenyeret a családnak, az anya mint egy termékeny szőlőtő, a gyermekek pedig mint az olajfa ágai virulnak a család asztala körül. Felolvasom a zsoltárt:

Boldog ember, ki féli az Urat,
Aki az Úrnak ösvényén halad.
— «Kezed munkáját élvezni fogod,
boldog leszel és jól leszen sorod.
Feleséged házadnak belsejében,
mint dús szőlőtő fog virágzani,

És gyermekeid asztalod körül,
mint az olajfák gyenge sarjai».

Aki az Urat féli,
Im így megáldatik.
— «Áldjon meg téged Sionból az Úr
és lássad Jeruzsálem javait
Minden napjain életednek,
És lássad fiaidnak fiait —

Békesség Izraelnek!»

(Ford. *Sík Sándor.*)

Keresztények, ha a mai misét megfigyeljük, ugyanezen gondolatokat találjuk benne. Az Egyház szemünk előtt építi fel Isten családját és rámutat a boldogságra, amely benne lakik.

1. Az atya Krisztus. Épp most készül, hogy véres munkával megszerezze családjának az isteni Kenyeret. Krisztus családjáért most a halálba indul, az Eucharisztia a halálának gyümölcse. Örvendezzünk, hogy van az Isten családjának Kenyere, amely táplálja lelkünket! Keresztények, *közel már a Húsvét*, és Húsvétra érdemli ki számunkra isteni Atyánk, a Krisztus, az angyalok Kenyerét! A mai evangélium a pusztában mutatja az Urat, amint néhány kenyérrel jóllakatja az éhező sokaságot. Ez csak *előképe* volt az égi Kenyérnek, amelyet Ő, az úr, az istencsalád Atyja az élet pusztaságában nekünk nyujtani akar. Itt Ő a mi isteni Mózesünk, aki mannával táplálja népét. A mai vasárnap tehát eucharisztikus nap, szemünk elé állítja az égi Kenyér szerencséjét.

2. A családanya az Egyház. Ma sokat hallunk erről az Anyáról. «Anyánk-napja» van ma! A szentmisében az Egyházat két alakban látjuk: mint *fejedelmi asszonyt*, mint *királynőt*, másrészt mint *Jeruzsálem városát*. A Szentleckében Szent Pál mint Isten menyasszonyát,

mint méltóságteljes királynőt állítja elénk. A mise többi része mint Jeruzsálemet, az Isten városát énekli. Ezért a mai stáció-templom is: «*jeruzsálemi Szent Kereszt templom*» Rómában. Régi időben csak úgy hívták: a «*Jeruzsálem-templom*». Majdnem minden miseének Jeruzsálemről beszél: Nyomban a Bevonulási Énekben halljuk: «*Vigadjatok Jeruzsálemmel és örvendezzetek benne mind, kik őt szeretitek. Örüljetek vala örömmel mind, kik rajta bánkódtatok . . .*», «*Jeruzsálem, te jól épített város . . .*», «*Ide vonulnak mind a nemzetségek, az Isten nemzetségei*». Örüljünk tehát, hogy ilyen jó Anyánk van, örüljünk, hogy Jeruzsálem polgárai lehetünk. A zsoltár a szőlőtő szimbólumában rajzolja e jóságos Anyát, ez új, szép gondolatot jelent: Az Egyház egyúttal a titokzatos (misztikus) Krisztus, a Szőlőtő, aki az Eucharisztia borát nyujtja számunkra.

3. A gyermekek, akik mint olajfa-sarjak állnak a családi asztal körül: *mi vagyunk*, keresztények! Mily szerencse, hogy Isten családjának és Krisztus Családjának tagjai, szabad Isten-gyermekek lehetünk! A szentleckében olvassuk, hogy Ábrahámnak két asszonya volt, Sára fejedelemasszony és Hágár szolgáló. Sára gyermeke volt Izsák, ő lett az örökös, aki szabad fejedelmi sarj volt. Hágár fia pedig csak rabszolgagyermek maradt és Ábrahám elűzte őt anyjával együtt. Szent Pál szerint ennek jelképes értelme van. Istennek szintén két «asszonya» volt: A zsidóság, a «*zsinagóga*» és az *Egyház.* Az első a rabszolganő, a második a királynő. A zsinagóga gyermekei Isten rabszolgái, az Egyház gyermekei, vagyis mi, Isten szabad gyermekei vagyunk és így az Atyánk örökösei. Óh Keresztények, értsük meg, *mily nagy szerencse, hogy Istent atyánknak és Krisztust testvérünknek nevezhetjük!* A mennyország az örökségünk! Mondjátok, nincs minden okunk meg arra, hogy szívből örüljünk? A zsoltár oly kifejezően mondja: *A gyermekek olyanok, mint az olajfák zsenge sarjai.* Krisztus annyit

tesz, mint : *Olajjal-felkent;* ha tehát az olajfa Krisztus jelképe, akkor mi az olajfa zsenge sarjai, a Krisztus hasonmásai, kis Krisztusok vagyunk !

Ily szép képben foglalja össze e zsoltár a mai nap örömét : *Krisztus az Atya, az Egyház az Anya, mi pedig a boldog gyermekek.* Krisztus halálával szerzi a lélek Kenyerét, Egyház Anyánk egyben a szőlőtő is, amely az isteni Boritalt nyujtja felénk, az Istengyermekek pedig olajfasarjadékok, Krisztus hasonmásai. Most már igazán felkiálthatunk : *Mily boldogok a keresztények!* Nemde szent kötelességünk tehát, hogy biztosítsuk magunknak ezt a szerencsét, hogy eltávolítsunk a lélekből mindent, ami bűnös, hogy a komoly böjti idő után Húsvétra ismét Istennek igaz gyermekei legyünk, és egykor a földi élet böjtje után szerencsés istengyermekként a mennyországba érjünk ! Amen.

FEKETE VASÁRNAP.

A «passió-idő», vagyis a szenvedés ideje a harmadik fok a húsvéti készülődésben (böjtelő — böjt — passio). A most következő tizennégy nap a liturgikus élet «nagy» ideje. A liturgia gazdag és sokáig tart, a szent jelek és szimbólumok nyelvét beszéli és ennélfogva a liturgikus prédikáció, vagyis e szent ünnepi időben tartandó szentbeszéd vonuljon inkább a háttérbe és most csak ritkábban tartsunk prédikációkat. Azért azt nem mondanám, hogy ezekben a napokban a prédikációt teljesen elhagyjuk. A mise liturgiájába beletartozik egyszer a prédikáció, mint a szentmise kiegészítő alkatrésze ; persze nem félórás előadás, hanem *rövid ünnepi beszéd*, amely hidat épít az előmise gondolataitól az áldozati cselekményig és hidat ver egyben az *értelemtől a szívhez is*. És ha csak néhány mondat hangzik majd el, az is roppant sokat tehet a helyes megértésért és a hívek lelkében történő igazi együttünneplésért. Ezért én szokásommá tettem, hogy naponta prédikálok a mindennapi «kórusmisében» (amelyben a hívek közös imáikkal és énekükkel belekapcsolódnak a liturgiába), de nem beszélek tovább, mint *öt percig*. Ez az állandó csepp is vájja a követ. Mégis, ahogy mondottam, az eljövendő napokban, különösen a nagyhéten, a hitszónok törekedjék a legnagyobb mértékben rövidségre, ha a liturgia keretén belül beszél.

Máskép áll a kérdés a liturgián *kívüli* szentbeszédeknél. A nagyhét imádságaival és szokásaival sokkal mélyebb jelentőségű, semhogy oktatás, bevezetés és magyarázat nélkül a nép számára megérthető lenne. Sürgős teendője a lelkipásztornak, hogy egyházközségében a nagyhét igaz megülésének elősegítésére két dolgot nyujtson okvetlenül híveinek: *szövegeket és magyarázatot hozzá*. E szövegekkel[1] a kezében kell a lelkipásztornak egyházközségét Feketevasárnaptól kezdve az esti órákban bevezetni a nagyhétbe. Talán legjobb lenne *naponta félórás tanítás*, mely után *rövid* liturgikus ájtatosság jön. Ezt a *nagyheti katekézist* elengedhetetlennek tartom. A következőben hét vagy négy ilyen katekézist ajánlok, aszerint, hogy a gyászzsolozsmákat is bevonjuk-e vagy sem: 1. Virágvasárnapra; 2—4-ig egyet-egyet a három gyászzsolozsmából; 5. Nagycsütörtökről; 6. Nagypéntekről. 7. Nagyszombatról.

[1] Kaphatók: Virágvasárnap, Lamentációk, Nagycsütörtök, Nagypéntek, Nagyszombat. I.—II.

Bevezetés a szenvedés idejébe.

1. Először is minden keresztet lilaszínű kendővel beburkolunk, így kellene a templomban valamennyi képet eltakarni. Ennek értelme a következő: Az Egyház a lilaszínű kendőkkel mindenekelőtt a gyászát akarja kifejezni, ezek az Egyház gyászfátyolai. Különösen érvényesek a keresztekre. A régi időben a keresztet nem ábrázolták az Úr holttestét, hanem a keresztek csillogó ércből voltak, nemes kövekkel kirakva, mint Krisztus győzelmének jelei. Ezekben a napokban azonban a kereszteknek el kellett takarniok csillogó fényüket a szenvedő Üdvözítő iránti gyászukban. A szentképeket pedig azért burkoljuk be, hogy a szentekre irányuló gondolatok ne térítsenek el az Úr iránti részvétünktől. Azonban a keresztek beburkolásának még más oka is van, a régi idők nagy vezekléseinek maradványa. Tudjuk, hogy a régi Egyház igen szigorú volt; aki nagy bűnt követett el, annak hosszú ideig templomi vezeklést kellett gyakorolnia, nem volt szabad az istentiszteleten (különösen a szentmiseáldozaton) résztvennie és egyáltalán nem vehette magához a szentáldozást. Rendszerint Hamvazószerdán zárták ki az egyházi közösségből a vezeklőket, megszórták őket hamuval, vezeklő ruhába öltöztették és a templomból kizárták. Később, amikor az Egyház vezeklési gyakorlatai enyhébbek lettek és az egyházi vezeklés ilyen szigorúságában abbanmaradt, minden hívő átvette a vezeklési gyakorlatok egy részét. Mindegyikük meghintette magát hamuval, mint ahogyan ez történik ma is Hamvazószerdán. Most aztán figyeljetek csak, a középkorban azért, hogy kifejezésre juttassák, hogy most *mindenki* vezeklő és tulajdonképen *mindenkit* ki kellene zárni a templomból, *kendőt* függesztettek fel a főoltár és a hívek helye között, úgyhogy a hívek helyéről nem lehetett az oltár-

hoz látni. Ezt a kendőt «*böjti*» vagy «*éhség-kendőnek*» nevezték. Néhány templomban még ma is van ilyen kendő. Ennek a kendőnek a maradványa az, hogy a mi vidékünkön a főoltárképet is ilyen kendővel burkolják be, amelyre gyakran egy kereszt, vagy egy Olajfák-hegyi kép van festve és ebből maradt fenn végül az a szokás, hogy a kereszteket és a képeket azóta kendővel burkoljuk be a szenvedés idején. Ha tehát egy ilyen beburkolt keresztet láttok, mondjátok: Én is ilyen vezeklő vagyok, és bizony bűneim miatt engem is ki kellene az Egyház közösségéből taszítani! De én jó húsvéti gyónás és böjti vezeklés által méltóvá akarom tenni magam arra, hogy az egyházi közösségben újra tag lehessek.

2. A misében is egy kis változást találtok, nézzétek csak meg a miseszöveget, a misében az utolsó örömhangoknak is el kell némulniok. A lépcsőimában mindjárt a keretvers után hiányzik a zsoltár, hanem (akárcsak a halotti misékben): «Bemegyek az Úr oltárához, mert Ő nekem ujjongó örömem» után rögtön következik a *bűnvallomás* («Confiteor»). A *Bevonulási Énekben* nem imádkozzuk a Dicsőséget. Mindez a szenvedő Üdvözítő iránti gyászunk kifejezésére van így. Látjátok, hogy ezeket a kis dolgokat sem szabad figyelmen kívül hagyni. Ezek annak felismerésére is tanítanak, hogy az Egyház milyen szerető aggodalommal rendezett el minden imát és minden szent cselekményt, és mindenbe mély értelmet helyezett. Tudjátok, miért marad el most a «Dicsőség»? Ebben a dicsőítésben a három isteni Személyt imádjuk, tehát a Fiút is; de az eljövendő szenvedési időben tekintetünket inkább az Úr szent *emberségére* kell irányítanunk, amely átengedi magát a keserű szenvedéseknek, hogy bennünket megváltson.

3. Még sokkal inkább, mint ezekben a külső jelekben, beszél az Egyház az *énekekben* és *olvasmányokban* a Krisztus szenvedéseiről. A zsolozsma a Szentírás olva-

sásában elhagyja most Mózes könyveit a patriarchákkal, és felüt egy próféta-könyvet, a *Jeremiás próféta könyvét.* Tudjátok miért? Mert Jeremiás a szenvedő Üdvözítő legjelentősebb előképe. — Az evangéliumban a gonosz zsidókkal való harcban látjuk a Krisztust. Meg akarják gyilkolni őt, de az Ő ideje még nem jött el; ezért elrejtőzik előlük az Úr. Az Egyház zsolozsmáiban is szenvedési énekeket énekel. Különösen megragadóak a megváltás magasztos jeléről, a szent keresztről szóló egyházi énekek. Ezeket hallgatva különbséget fogunk találni ezen ősi énekek és a mai jámborság között. Ma a keresztben inkább a kínzófát, a vérpadot látjuk és rajta a legnagyobb elhagyatottságban és keserű szenvedésben az Üdvözítőt. Az Egyház *régi* énekei pedig a keresztet inkább mint a megváltás győzelmi és diadalmi jelvényét dicsőítik. A keresztet a «király zászlójának» ábrázolják.

«Királyi zászlók lobognak,
Fénylik titka keresztfának,
Min az élet megöletett,
S halálával nyert életet!»

A keresztet a *dicsőség* fájának festik:

«Szent keresztfa, fák királya,
Nemes tőből származott,
Nincs fa erdőn, melynek ága
Ily gyümölcsöket hozott.»

A keresztfát szívesen állítják ellentétbe és párhuzamba a paradicsomban levő «jó és gonosz tudás» fájával; ezt találjuk a keresztről szóló szép prefációban is, amelyet most naponta hallunk: «*Isten, te az emberi nem üdvösségét a Kereszt Fáján megalapítottad, hogy ahonnan a halál származott, onnan származzék az élet is; és hogy az ördög,*

aki a (paradicsomi) *fán győzedelmeskedett, az ugyancsak a fán* (a keresztfán) *szenvedjen vereséget . . .*» A paradicsomban levő fa hozta az emberiség számára a halált, a keresztfa a misének vérnélküli keresztáldozatával hozza az életet. A paradicsomi fán az ördög győzött, a keresztfán az Erősebbtől (Krisztustól) legyőzetett.

4. Itt még lehetne mondani valamit a legközelebbi pénteken elkövetkező «*Mária 7 fájdalmának ünnepéről*». — Lépjünk be tehát szent tisztelettel ebbe az időbe, amely a Krisztus szenvedésének, de diadalmának is van szentelve ; és legyen a kereszt diadaljellé a mi számunkra is.

Három feketevasárnapi kép.

Az Anyaszentegyház ma három képet göngyölít elénk, amelyek Krisztus szenvedéseit festik szemünk elé : egy *előkép* az Ószövetségből, egy *történelmi* kép az Úr életéből, és végül egy *jelkép*.

1. *Az első kép.* Az Egyház 600 évvel Kr. e. vezet minket a zsidók történetében. Dávid királyi trónján méltatlan és istentelen királyok ültek. Az igéret földjén bálványokat imádnak és állatokat, amelyeknek nincs értelmük és amelyek a füvet eszik. A zsidó nép elfelejtette Istenét, akitől oly sok jótettet élvezett. Senki sem járt már a jeruzsálemi templomba : Igazságtalanság, kegyetlenség és erkölcstelenség uralkodott az országban. Isten, az Úr mindig újból kísérletet tett, hogy a népet visszatérítse. Prófétákat támasztott, a próféták Istentől küldött szent férfiak voltak, akiknek a népet és a vezetőket figyelmeztetni kellett. Főtevékenységük nem a jövő események megjövendölésében állott, hanem elsősorban *bűnbánatra intő szónokok voltak.* Már megismertünk egynéhányat a próféták közül. Emlékezzetek *Izaiás* prófétára, aki az egész Adventen keresztül velünk

volt a liturgiában. Bizonyára hallottatok *Illésről* és *Elizeusról* is. A legnagyobb próféták egyike volt *Jeremiás*, egy tisztaérzésű férfiú, tele Isten iránti szeretettel. Éppen abban az időben élt, amikor Izraelben a legszomorúbb állapotok voltak. Az Isten már rámérte a büntetést népére. Jeremiás látta közeledni a szerencsétlenséget, a város és templom elpusztulását és a babyloni száműzetést. Ekkor lép fel, mint bűnbánatot hirdető szónok, — talán még lenne idő Isten haragját megenyhíteni! De a zsidók nem hallgatnak szavaira ; ellenkezőleg : el akarják távolítani a terhes figyelmeztetőt, elfogják és megkínozzák. És mert minden intés hiábavaló, bekövetkezik a szerencsétlenség. A város és templom romhalmaz lesz, a királyt megvakítják ; vakon és megláncolva vándorol a számkivetésbe, a nép pedig sanyargatóinak ostorcsapásai alatt vonul fogságba. Jeremiás azonban ott marad Jeruzsálem város romjain és énekli panaszdalait :

«Miként ül magában a város, mely néppel volt tele!
Özveggyé lett a népek asszonya;
A tartományok Fejedelme adófizetővé lett . . .
«Ó, ti mindnyájan, kik átmentek az úton, figyelmezzetek és lássátok,

Hogy vagyon-e fájdalom, mint az én fájdalmam...
Kihez hasonlítsalak, vagy kivel mondjalak egyenlőnek, Jeruzsálem leánya?
Kivel vesselek össze téged, hogy vigasztaljalak hon Szűz leánya?
Mert, nagy mint a tenger, a te keserűséged!»

Keresztények, más próféták is megjósolták az Üdvözítő szenvedéseit, mint pl. Dávid és Izaiás próféták. De Jeremiás *maga is előképe* a szenvedő Úrnak, nem annyira szóban, mint inkább *saját személyében.* Ezért, mint a szenvedő Krisztus előképe, ez a próféta fog mától kezdve nagyszombatig kísérni minket a liturgiában az egész szenvedési idő alatt. Éppen a három utolsó nagyheti napon, az ú. n. gyászzsolozsmában éneklik Jeremiás próféta panaszdalait, mint a szenvedő Üdvözítő saját panaszait.

2. A második kép. Most vezet be az Egyház Jézus életébe, még nem szenvedésének történetét hirdeti, ezt elteszi a nagyhétre, de megmutatja az Üdvözítőt az ellenséges zsidók között, akik mint ebfalka csaholnak körülötte.

A városünnepen történt. Ez az ünnep októberben van, tehát körülbelül hat hónappal Krisztus halála előtt. A jeruzsálemi zsidók már elhatározták Jézus halálát, már az úton rá akartak lesni és meg akarták ölni. Ezért az Üdvözítő nem az ünnepi zarándokmenettel jött fel az ünnepléshez, hanem egyedül, és pedig kissé később, már ünnepnapok közben érkezett. És mégis felállt a templomban és mindezek ellenére is prédikálni kezdett. A farizeusok és írástudók magukon kívül voltak az elképedéstől, de nem tudtak semmit sem ártani neki, mert a nép szerette. Jézus isteni felségében áll közöttük és szól hozzájuk: «*Ki vádolhat engem közületek bűnről?*» És azok nem tudnak egy bűnt sem felhozni ellene. Keresztények, melyik ember beszélhet így? Melyik ember

lehet ily merész és állíthatja magáról, hogy ő bűn nélkül való? Az Üdvözítő azonban így beszélt a zsidók előtt. Vagy csak maga Isten lehet Ő, vagy — bocsássatok meg a kifejezésért — egy őrült! Ez utóbbinak senki sem nevezte Őt, még ellenségei sem. Az Üdvözítő Isten Fia, aki mindenben hasonló akart lenni hozzánk, kivéve a bűnt. Jézus bűn nélkül való, de magára vette az egész világ bűnösségét és elviselte az értük járó büntetést a kereszten! Sőt az Úr ott, a zsidók előtt még egy második nagy szót mondott akkor, amelyet hasonlóképen nem mondhat senki közönséges emberfia: «*Mielőtt Ábrahám lett, én vagyok!*» Tudjátok, mit jelent ez a szó? Azt mondja talán: Mielőtt Ábrahám volt, Jézusnak már régen élete volt? Nem, az Üdvözítő még többet mond: Mielőtt Ábrahám volt, *én vagyok!* vagyis: Istennél nincs mult, nincs jövő, hanem folytonos *jelen.* Az Üdvözítő tehát azt akarja mondani: Nemzetek lesznek és mulnak el, én azonban az örök, mindig ugyanaz maradó Isten vagyok. A zsidók jól megértették, hogy mit akar mondani és ezért köveket kaptak fel, hogy megkövezzék Őt. Az Üdvözítő számára azonban még nem jött el a halál órája, melyet Atyja határozott meg számára, ezért elrejtőzött és máshová ment.

Keresztények, nézzétek csak meg jól ezt a második szenvedési képet: *Isten bűnnélküli és örök Fia* áll az ellenséges zsidók között, akik Őt most már feltétlenül meg akarják ölni. Tudjátok, hogyan rajzolták le ezt a képet az első keresztények a katakombákban? Szerették úgy ábrázolni az Üdvözítőt, mint *Dánielt az oroszlán-veremben,* két oroszlántól körülvéve, amelyek épp most rátörnek; — ez volt az első keresztények első keresztrefeszítési képe.

3. A harmadik kép. Mutat azonban az Egyház még egy harmadik képet is a szenvedő Úrról, ez azonban egészen más formájú. A mai szentleckében megtaláljuk ezt. Itt kell valamit mondanom a Jeruzsálemi zsidó

papságról és templomról is. Az ószövetségi templomnak több része volt, ebből három volt lényeges: legelőször az *Előudvar*, ahol az égőáldozatok oltára és egy nagy vízmedence állt. Az «égőáldozati» oltáron ölték le és égették el az állatokat. Ez az Előudvar szabad ég alatt volt. Ezután jutott az ember a Szentélybe, amely már fedett helyiség volt s amelyben minden eszköz *aranyból* volt: A jóillatú áldozatok oltára, az áldozati kenyerek asztala és a hétágú gyertyatartó. — Leghátul következett egy egész kis helyiség, a Szentek-Szentje, ebben nem volt más, csak a Frigyláda, Áron vesszeje és a Mózesi törvénytáblák. A Frigyláda teteje felett két angyal-alak volt aranyból, és e felett lebegett az Isten szent jelenlétét magábazáró szent felhő. A templom szolgálatára három embercsoport állott; a *leviták*, vagyis Lévi törzsének utódai, ők voltak az alacsonyabbrangú templomszolgák; a *papok*, Áron főpap utódai, akik a magasabb templomszolgálatot látták el, ők mutatták be az áldozatot; és a fejük volt a *főpap*. A leviták leginkább az Előudvarban látták el a szolgálatot; a papoknak szabad volt a Szentélybe lépni, pl. hogy esténként és reggelenként a jóillatú füstáldozatot bemutassák, s a lámpákat meggyujtsák. De a Szentek-Szentjébe csak a *főpapnak* volt szabad belépnie és pedig rendesen csak egyszer egy évben, a kiengesztelődés napján. Ekkor a bakoknak és bikáknak vérét vitte magával a Szentek-Szentjébe és meghintette a vérrel a Frigyládát a nép bűneinek engesztelésére.

Szent Pál a mai szentleckében mondja: Ez kép és hasonlat az örök főpapról, Jézus Krisztusról. Ő is az engesztelődés nagy napján, nagypénteken lépett be a Szentek-Szentjébe, de nem a zsidó templom, hanem a nem-emberek-által-készített Szentélybe, a mennyországba. És nem is állatok vérével jött, hanem a saját vérét ontotta ki a kereszten. És ennek a vérnek nagyobb ereje van, mint a bakok és bikák vérének, ez a vér

bűneiktől tisztítja meg az embereket. Míg tehát a zsidó főpap az Ószövetség közvetítője volt, addig Jézus Krisztus az *új és örök szövetség közvetítője.*

Keresztények, most már megértitek a szentleckét. Fessétek most le magatoknak e harmadik képet is. Képzeljetek el egy magasztos istentiszteletet és lássátok az Üdvözítőt, amint püspöki ornátusban a templomba bevonul, — *nem, az égbe vonul be!* Egyben azt is látjátok, hogyan adja vérét az égi Atyának az emberek megváltásáért, és ez a kép mindannyiszor valósággá lesz, valahányszor szentmisét ünnepelünk. Mert minden misénél Krisztus a tulajdonképeni áldozópap, minden misénél a földi pap keze által Ő áldozza fel vérét az égi Atyának érettünk. Keresztények, ez a kép különösen a mai misében valósul meg. Amikor ma az átváltozási csengetyű szól és a pap a szenthelyhet a magasba emeli, akkor mondjátok: Most megy be az örök Főpap saját vérével a mennyországi Szentek-Szentjébe — és amikor a mai misében a szentáldozást magunkhoz vesszük, akkor az Egyház az isteni főpap szavait énekli: «*Ez az én testem, mely értetek adatik: ez a kehely az újszövetség az én véremben*».

Keresztények, ha kevés szóban össze akarjuk foglalni a mai misét, azt mondhatjuk, hogy a *bűnnélküli örök főpap, Jézus Krisztus mutatja be megváltó áldozatát.* Így tehát a mise valóban a keresztáldozat felújítása.

Ezt a három képet a miseszövegben lerajzolva is megtaláljátok. A szent prófétát látjátok, amint Jeruzsálem város romjain panaszkodik. A középen egy keresztet sugárfényben látunk, rajta Krisztus nevét ezzel a felírással: «Mielőtt Ábrahám volt, én vagyok»; s két oldalon ordító oroszlánok, ezek az Úr ellenségei, a zsoltárokban ezeket szeretjük oroszlánhoz hasonlítani. Tehát az örök Krisztus körül van véve ellenségeitől. Ez az evangélium. Fent az *Üdvözítő Püspöknek öltözve vérét viszi és így vonul az égnek sátorán át.*

A megdicsőült és beburkolt kereszt.

A mai nappal belépünk a passió, vagy a szenvedés idejébe, amely Jézus szenvedésének emlékére van szentelve. Tegyük világossá magunk előtt a Húsvét előtti idő kifejlődését. A böjtelő csak bevezetni akart a megújulási időbe. A böjti idő a keresztények élete megtisztításának és az önmagukban végzett lélektisztulásnak van szentelve. Ez a négy böjti hét tegnap befejeződött. Most megkezdődik a *szenvedési idő:* A megtisztult lélek be tud hatolni Krisztus szenvedéseibe. Bár a szenvedés gondolata felhangzott már a böjtelőzési és böjti időben is, mégis akkor inkább csak eltakarva és halkan jelentkezett, leginkább a szellemi harc képében, és pedig a világosság és sötétség közötti harcban. Most azonban az Egyház jobban és kizárólag a szenvedő Úr felé fordul, aki most belekezd megváltási Áldozatába.

Az Egyház egy jelet, egy szimbolumot emel fel, amely legdrágább dolgai közé tartozik, amelyet tisztel és szentnek tart: a Keresztet. Azonban itt egy különös ellentmondást veszünk észre: az Egyház dicsőíti is a keresztet és utána ismét beburkolja. Úgy jellemezhetjük a szenvedési időt, mint a *megdicsőült és beburkolt kereszt-nek időszakát.*

1. Ha visszamegyünk a régi Egyházba, ott egész másként kidolgozott kereszteket látunk, mint manapság. Ma a kereszten az Úr holttestét látjuk, oldalsebe megnyitottan, a fején töviskoszorú, — ma bizony a vértanuság fája ez! A régi Egyházban nem úgy ábrázolták az Urat, ott a kereszt üres volt, test nélkül, de ehelyett legtöbbször nemes ércből, nemes kövekkel kirakva, csillogó és szikrázó jel volt a szent kereszt. A kereszt a győzelem jele volt, a megváltás jele, üdvünknek magasztos jelképe. Egy-egy ilyen kereszt a templom legszebb ékszere volt, és a gyertyafény szikrázott rajta.

Most azonban, a szenvedési időben az Egyház gyászolni akar, fel akarta venni az özvegyi fátyolt, ezért burkolta be a keresztjeinek fényét is. És emiatt burkolták be a kereszteket kendővel, nem mint ma a holttestet, amely nem is volt rajta, hanem a *fényt* takarták el vele. A kereszt beburkolása tehát a *gyász jele* volt.

A középkori Egyház a kereszt beburkolásába belevitt még egy másik értelmet is. A beburkolásban Krisztus lealacsonyításának képét látta, amely a szenvedésben történt. Krisztus istensége kereszthalála által ehhez hasonlóan mintegy eltakartatott! — Végül gondoljunk még e letakarási idő befejezésére. Ez nagypénteken igazán drámai aktus, amikor a pap az oltár előtt állva háromszoros énekkel leplezi le a keresztet, ezzel fejezve ki azt, hogy most jött meg a liturgikus pillanat, amelyben Krisztus kereszthalálát szent emlékezésben ünnepeljük. Ebből a mozzanatból szemlélve azt mondhatjuk: Azért kellett a keresztnek passióvasárnaptól kezdve beburkolva lennie, hogy nagypénteken a liturgia szent drámájában ünnepélyesen magasra emelhessék és leleplezhessék.

2. Ha az Egyház a keresztet külsőleg be is burkolta, énekeiben és olvasmányaiban magasra emeli és dicsőíti. Nézzük csak azokat az énekeket, amelyeket az Egyház most naponta énekel, különösen a szép «Vexilla regis prodeunt» kezdetűt. Hogyan ábrázolja ez az ének a keresztet? «*Királyi zászlók lobognak, fénylik titka a keresztfának*». Tehát a keresztet mint *szent zászlót*, mint az isteni Király hadi jelvényét látjuk, amely minket is a győzelemhez vezet. Azonkívül a kereszt a *királyi trónus*, amelyről Krisztus kormányoz: «*Im betelt, mit hirdete Dávid királynak éneke, amelyben jövendölt így szólván: Uralkodék Isten a fán*». — Továbbá, *a kereszt a dísszel kitüntetett fa is:* «*Áldott fa! mely a nagy Király szent vérében ragyoghatál! jeles gyökér! — hogy törzsöke oly szent tagokhoz érhete*». — A kereszt ezenfelül mérleg

is, amelyen az emberiség váltságdíját mérik ; az egyik csészében a világ minden bűne fekszik, a másikban az Úr halála ; és ez a nehezebb. — A váltságdíj az emberiségért le van fizetve ! Most a kereszt előtt még le is térdelve, úgy említi, mint a kereszténység egyetlen *reményét: «Ó, szent kereszt! reménységünk: üdvözlégy mi békességünk: nyerj a szíveknek malasztot, bűnösöknek bocsánatot»*. Ime, itt van a példa előttünk, hogy a régi Egyház mennyire dicsőítette és felmagasztalta a keresztet.

Különösen kedvelték, hogy a keresztet egy fával hasonlítják össze. Halljuk az Egyház egy másik énekét : *«Szent keresztfa, fák királya, Nemes tőből származott, nincs fa erdőn, melynek ága Ily gyümölcsöket hozott. Ó, nemes fa, hajtsd meg ágad, Szélesítsd ki téredet; A reménységet puhítsd meg, Mely fajodba tétetett, S tartsd szelíd virágkarokként a királyi tetemet»*. Itt egy olyan kereszt-misztikával találkozunk, amely teljesen különbözik a mai idők ilyen gondolataitól.

A szép kereszt-prefációban a keresztfát a paradicsomi tudásfájával hasonlítjuk össze. Ott a paradicsomban azon a fán az ördög azáltal győzött, hogy az emberiségnek a halál gyümölcsét adta. Itt a kereszt fáján Krisztus győzött az ördögön és az emberiségnek az élet gyümölcsét nyujtotta, az Eucharisztiát. — Ebből a példából látjuk, hogy a régi Egyház mennyire szerette kiemelni Krisztus kereszthalálának áldásos hatását.

3. Mindez mélyebb gondolathoz vezet, amely a liturgia megértését előttünk még jobban feltárhatja. Krisztus szenvedését kétféle módon lehet fontolóra venni : azt mondhatnám, kétféle «keresztlátás» van, vagy *«passio amara»*-t látok benne, vagy *«passio beata»*-t, *keserű* vagy *boldogító szenvedést!* A liturgikus szövegek azt mutatják, hogy az Egyház ezt a kettős keresztlátási, keresztnézési módot tárja elénk. Amikor ma a breviáriumban a váltakozó éneket énekeljük : *«Ki ad orcámnak*

vizet és szemeimnek könnyforrásokat, hogy sírjak éjjel s nappalon át, mert barátom és testvérem elhagyott engem . . .» akkor az Úr keserű szenvedésére gondolunk; és ez a keresztnézési mód oly közel áll épp a nyugateurópai érzelemhez. De nem szabad figyelmen kívül hagynunk *a másik oldalt* sem, a *boldogító szenvedést,* amelyet épp a régi liturgia ápolt oly szívesen, és amely a szenvedés *diadalmas, győzelmes hatását szemléltette.* E felfogás az Urat nem fájdalmai között, a hóhér jeleivel ábrázolta, hanem éppen ellenkezőleg, a keresztnek trónján, mint Királyt! Ha a mai misét szemléljük, teljesen *ezt* a beállítást találjuk. A szentleckében nem hallunk semmit a keserű szenvedésről, hanem inkább egy fenséges liturgikus képet: Egy Főpap vonul be az égi Szentek-Szentjébe — és a Főpap maga Krisztus. Mint egykor a zsidó főpap, Ő is meghinti a Szentek-Szentjét vérrel, a *saját vérével;* és e meghintéssel örök megváltást szerez. Lehet Krisztus szenvedését ennél szebb megvilágításban látni? Ez tényleg «passio beata». — Az evangélium kiegészíti e képet: Krisztust mint örök Istent mutatja. Ő a bűnnélküli istenember, aki volt, mielőtt Ábrahám lett volna. Igy egészíti ki egymást a két keresztnézési mód, akárcsak a beburkolt és megdicsőült kereszt. Akarjuk tehát Krisztust úgy is nézni az eljövendő időben keserű szenvedéseiben, mint a fájdalmak emberét, akarjunk vele sírni és részvétét hordani. De ugyanígy akarjuk mint *Győztest* is látni, Aki győzött a Golgota küzdőterén és Vele együtt akarunk mi is győzni; a Királyt akarjuk látni, aki a kereszt trónján szenvedéseiben uralkodik és mi is Vele akarunk uralkodni az élet szenvedéseinek legyőzésében, a Főpapot akarjuk szemlélni, aki bevonul a legszentebb Szentélybe, hogy magát áldozza érettünk és aki meghív minket, hogy vele együtt mindannyian papok legyünk életünk odaadásában.

VIRÁGVASÁRNAP.

Nincs még egy olyan nap az évben, amelyen a liturgia annyira drámai és népies lenne, mint ma. Igen kedvelt ez a nap a nép között is, azonban a nép nem érti meg eléggé a liturgiát, mert nem vonják eléggé bele. Három felvonás megy végbe a liturgia szent színpadán, amennyiben lehetséges, egymástól térbelileg is különválasztva: a pálmaszentelés az Olajfák hegyén (egy kisebb templomban), a körmenet (a városon át) és az ünnepélyes szentmise Jeruzsálemben (a főtemplomban). A szentbeszédet ma a pálmaszentelési evangélium után mondjuk, persze csak egészen röviden beszéljünk ma! Téma van néhány: a pálma a keresztények kezében (a hősiességnek, a vértanuságnak jele); az isteni király diadalíve (a bevonulás a Gloria, laus-szal); a háromszoros körmenet: Krisztus bevonulása, a mai körmenet (a keresztények elkisérik Krisztust a szenvedésbe), az égi körmenet (a kopogtatás szimboluma a bezárt istenháza kapuján).

Liturgikus óra.

1. A nagyhét. Lépjünk be most az egyházi év legbensőbb szentélyébe. Mennyire igyekezett előkészíteni minket az Egyház, mielőtt ide beléphettünk volna! Milyen állandó crescendót figyelhettünk meg a liturgiában Hetvened-vasárnap óta. Minden héttel magasabbra és közelebbre jutottunk. És ha az Egyház sokszor szólt is nekünk a keresztről és az Úr feltámadásáról, ezt mindig burkolt jelekkel és képekkel tette, mintha félt volna ezt a legdrágább kincsét profán pillantásoknak kitenni. Csak most emeli fel a függönyt s mi meglátjuk a legszentebbet; sőt többet mondok: most is felléphetü k szereplőnek az üdvösség történetének magasztos színjátekában.

Kezdődik a *nagy és szent hét.* Tulajdonképen nem olyan értelmében kell a «nagyhetet» venni, mintha «gyászhetet» mondanánk, mert a «kereszt» és a «feltámadás» egymástól elválaszthatatlanok. Krisztus megváltó műve nem a halállal fejeződik be, hanem átmegy a feltámadás győzelmébe. Ezért nem szabad elválasztanunk Krisztus szenvedését feltámadásától. A liturgia ezen a héten nem akar csupán csak gyász, panasz és a szenvedő Úrral való együttszenvedés lenni. Ez ennek az időnek középkori és újkori felfogása volna. Nem, az egész héten keresztülhúzódik *egy győzelmes, örvendetes vonás,* amely Krisztus szenvedésében csak a feltámadáshoz vezető átmenetet látja. Nem érthetnők meg a régi liturgiát, ha nem ragaszkodnánk erősen éppen ehhez a gondolathoz. Nincs a jövőben egy nap sem, amelyen ne csendülne fel világosan és hangosan ez a *húsvéti* és *győzelmi* motívum. Gondoljunk csak a *virágvasárnapra* a királyhoz méltó hódolattal, *a nagycsütörtökre,* az ünnepélyes szentmisében történő szentáldozással és olajszenteléssel ; *a nagypéntekre,* mely felmagasztalja a keresztet, mint a győzelem jelét ; *a nagyszombatra,* mint a húsvéti ünnep kezdetére.

Külsőleg ezen a héten négy nap emelkedik ki erősebben : A *virágvasárnap* és a szent *triduum* (a «három szent nap»), míg a három másik nap : hétfő, kedd és szerda, a megelő ő napoktól nem sokban különbözik. A virágvasárnap a szent húsvéti misztériumba vezető monumentális kapu.

2. A virágvasárnap. A virágvasárnap értelme az ünnepélyes bevonulás az Úr szenvedésébe. Itt legelőször küzdőkké és vértanukká kell szentelődnünk, hogy méltók legyünk a vértanuk királyát kísérni. Ha a mai ünnepet meg akarjuk érteni, bele kell abba helyezkednünk egészen, és drámailag együtt átélnünk ; Krisztus itt van közöttünk s mi vagyunk a tanítványok, akik Neki a diadalmenetet készítik. Elkísérjük az Urat az Olajfák

hegyéről a szent városba, szenvedéseihez. Nézzük csak meg a színhelyeket és a résztvevő személyeket : a színnek három változása van : az Olajfák hegye (a gyülekezési templom), az út Jeruzsálem kapujáig (a körmenet), és a szent város (a stáció-templom) ; a személyek : Krisztus (a kereszten elől viszik, a középkorban a megszemélyesítője szamárháton vonult be a körmenetben, most részben a pap helyettesíti) ; mi mindannyian a tanítványok serege vagyunk ; különös szerepük van ma a gyermekeknek, mint a zsidó gyermekek megszemélyesítőinek.

a) *Első felvonás:* egy kisebb templomban gyűlünk össze, amely ma az Olajfák hegyét ábrázolja. Itt szentelik meg a pálmákat és olajágakat, egy, a miséhez hasonló szertartás keretében. *Bevonulás:* a bevonuló papot, mint Krisztust üdvözöljük a hozsannával : «*Áldott, ki az Úr nevében jön!*» Az *Orácio* megadja a nagy távlatot az egész hétre : a kereszt a mi reményünk, a feltámadás a célunk. A *szentlecke* a pusztába vezet bennünket, ahol az Egyiptomból kivonuló zsidók egy 12 forrásos és 70 pálmafás oázisban táboroznak ; most tehát még a szenvedési és böjti idő pusztaságában vagyunk, még nem értük el az igéret földjét (a húsvétot). Még a szenvedés «estéjén» állunk, de nemsokára a feltámadás fényes reggelén meglátjuk az «Isten dicsőségét». *Graduale:* az elmélyedő lélek előre tekint az Olajfák hegyéről és már halálfélelmében látja az Urat az Olajfák kertjében. Eközben összegyűlnek a főpapok és elhatározzák az Úr halálát. Az *evangélium:* elénk vetíti az Úr ünnepélyes bevonulását Jeruzsálem városába. Most megkezdődik az ágak ünnepélyes megáldása ; a *csendes könyörgés.* Valamint a későbbi szentelési imák is megmagyarázzák a pálma és olajágak szimbolumát : ezek ugyanis Krisztus és a keresztények vértanuságának jelképei. Ő a vértanuk királya és a saját akaratából ünnepélyesen megy a halálba és mi kezünkben a

pálmaágakkal követjük őt. Az Egyháznak annyira a szívén fekszik a vértanuság gondolata, hogy most egy *prefációt* énekel a vértanuságról (ez egy régi vértanu-prefáció). Halljuk a *Sanctust*, akárcsak a misében, majd a következő hat szentelési ima közelebbről fejti ki az ágak jelentését. Azután szétosztják az ágakat (a lelkipásztorok tényleg nyujtsák át a hívőknek); ennek elfogadása által vértanuknak valljuk magunkat akik: «Az Úr Egyszülöttjének nagy nevét e világ királyai és hatalmasságai előtt nyiltan megvalljuk». (Pref.) *Ez a mi évenkénti vértanu-szentelődésünk.* A szétosztás alatt pedig már a «zsidók gyermekei»-nek érezzük magunkat akik az olajágakkal az Úr elébe mennek. (Antiphona.)

Nem puszta ceremónia az amikor ma az Egyház a pálmát a kezedbe adja, épúgy mint az sem volt, amidőn gyertyaszentelő napján a gyertyát nyujtotta át: akkor vállaltad vele az *igéretet*, hogy a világosság embere leszel — ma megigéred, hogy *vértanu* és *hitvalló* leszel. Tudatában vagy annak, hogy mit jelent vértanunak lenni? A «vértanu» annyit jelent, mint Krisztus tanujának lenni, tanuskodás a cselekedetben és az életben, tanu a kimondott szóban és megvallásban és ha kell, javaid sőt véred és életed föláldozásával is. Ha a megszentelt pálmát (barkát) szobádba a falra a feszület mellé tűzöd, ez egész éven át emlékeztetni fog téged arra, hogy virágvasárnapon Krisztus vértanujává szentelődtél.

Még egy gondolat: milyen különbség áll fenn az Úr történelmi «passiója» és a liturgia «passiója» között? Akkor az Úr egyedül szenvedett, most azonban az ő tagjait is, vagyis minket, kereszténveket is a feltámadáshoz akar vezetni a kereszt szenvedése által. A pálma a kezünkben azt mondja: mi Krisztusban és Krisztus bennünk: így indulunk a szenvedésen keresztül a feltámadás felé.

b) *Második felvonás:* Csakis mint Krisztus lovagja, csakis mint vértanu vagy érdemes és méltó arra, hogy

a vértanuk urát és királyát hősi küzdelmében elkisérd. Igy a második felvonás is jelentős cselekményt tartalmaz: a harcba visszük azt, aki legyőzi a halált és a poklot: ez a körmenet értelme. A legmélyebb meghatottsággal kell résztvennünk e menetben. Képzeljük el, hogy a vértanuk idejében élünk, egyikünket hitéért halálra ítélték, és most a hívők közössége elkiséri utólsó útjára; milyen mély tisztelettel vonulnánk akkor!

Most megindul a körmenet: elől a kereszt, s a szép énekek állandóan arra emlékeztetnek, hogy mi, mint az Úr tanítványai, a halál feletti Győzőt kisérjük be a városba. A menet a stációtemplom kapujához ér és azt zárva találja; váltakozó ének zendül meg az énekesek és a papok ajkán; ez magasztos hódolat a Krisztus Király előtt. A szubdiakonus most a kereszt nyelével háromszor kopog a templomajtón, amely erre megnyílik és a menet bevonul. E mély értelmű szertartás által kibővül a körmenet jelképes értelme; az egész emberiség az ég felé vonul; de az eredeti bűn óta a paradicsom kapuja zárva van; ekkor jön Krisztus a földre, föllép a keresztre és halálakor a kereszttel kopog a mennyország ajtaján; a kapuk megnyílnak, és most megkezdődik a bevonulás az égbe. Igy lesz a földi processióból égi processio.

Figyeljük meg a megragadó, csak királyoknak kijáró hódolatot a kapu előtt. A templom kapuja a római keresztényeket a régi diadalívekre emlékeztette, amelyeket a «Győzőknek» építettek. A templomkapu ilyen diadalív legyen ma a Győző Krisztus számára. Ma ágakkal is fel lehetne ékesíteni. Mennyire kellene, hogy ez a hódolat ismét a nép közkincsévé legyen! A nagy templomtéren össze kellene gyűlnie a plébánia egész hívő seregének és mindenkinek, gyermekeknek és a népnek ágakkal a kezükben kellene énekelniök «Zengjen dícséret, tisztelet és öröm Tenéked, Krisztus, kinek a gyermekek hozsannát éneklének».

c) *Harmadik felvonás:* A stációtemplom, a lateráni Szent János bazilika Jeruzsálem városát képviseli és így Krisztus és mi, a tanítványok serege, a szent városba vonulunk be: «Bemenvén az Úr a szent városba, a zsidógyermekek az élet feltámadását hirdették». (A bemenetkor énekelt antiphona: Ingrediente...) De miért vonult be Krisztus? Talán, hogy magát királlyá koronáztassa? Nem, hanem azért, hogy szenvedjen. Így változtatja meg hirtelen a hangulatot a liturgia s a most következő szentmise már a passió közepébe helyez bennünket: a misének minden része tele van mély szomorúsággal. Az Egyház a szenvedő Üdvözítő fájdalmas képét festi meg, az énekek pedig Krisztus ajkáról hangzó panaszok, aki teljes elhagyatottságában az Atyához kiált.

3. A szentmise. Három férfi mondja el a most következő misében a prológust a kereszt drámájához: *Dávid király és próféta,* (Bevonulási ének, Tractus, Áldozási ének), *Szent Pál,* a népek tanítója és a kereszt prédikátora (szentlecke), végre *Szent Máté evangélista* és apostol. (Passio.)

a) *Dávid:* A királyi énekes rázendít a *21. zsoltárra,* amely híres messiási zsoltár. Az atyák, az Egyház, sőt a zsinagóga egybehangzó meggyőződése szerint is ez az ének egyenesen messiási zsoltár, azaz szószerint is foglalkozik Krisztus szenvedésével. Úgy fogjuk fel ezt, mint Dávidnak egy látomását, amelyben a keresztrefeszítési jelenetet pillantja meg. A zsoltár három élesen elkülönített részre oszlik: 1. nagypénteki panasz, 2. szenvedési kép, 3. vigasztaló pillantás a jövőbe.

A zsoltár annál drágább nekünk, mert az Úr legalább is egy verset, sőt talán az egész zsoltárt is elimádkozta a kereszten. Az ének a keresztdráma tetőpontját festi: az Úr elhagyatottságát a kereszten. A zsoltár imádkozása közben lélekben a Golgotán állunk és engedjük, hogy a szomorú kép lelkünkre

hasson. Bizonyára nem tudunk minden szót és képet Krisztus szenvedésének egy meghatározott jelenetére alkalmazni; az énekes sokkal inkább a nyelv ecsetjével akarja a Keresztrefeszített félelmes elhagyatottságát festeni: küszködik a szavakkal és képekkel, hogy megközelítse a valóságot. Az első részben a hangulat ingadozik: egyfelől mély belegyökerezettség az Istenbe, odaadás, bizalom, engedelmesség az Atyával szemben, másfelől a legnagyobb Istentől való elhagyottság és gyámoltalanság. A második részben váltakozó szenvedési képek vonulnak el szemünk előtt. Az ellenséget szereti ragadozó állatok alakjába öltöztetni. Emellett néhány szószerint veendő jövendölést is hallunk: «Átlyuggatták kezemet és lábamat, elosztották ruhámat maguk között». «Nyelvem, mint a cserép kiszáradott.» A harmadik rész teljes hangulatfordulást hoz: a kehely fenékig ki van ürítve s a sötétségbe a feltámadás fényessége sugárzik be. Végül Krisztus még egy háladalt zeng a világ megváltásáért. Ez a zsoltár ma a mise vezető éneke. Nagypénteken is énekeljük majd a matutinumban.

b) *Szent Pál:* A második tanuságot a kerészt nagy szónoka, Szent Pál teszi. Kedvenc községének, Philippinek írt levelében nagy vonásokban rajzolja meg a Keresztrefeszített képét; ez a rész talán a legfenségesebb jellemzése Jézusnak, amelyet valaha adtak. A fővers: «Krisztus engedelmes lett a halálig, és pedig a halálig a keresztfán, ezért az Isten is felmagasztalta Őt». A nagyhét három utolsó napjának vezérmotivumává lesz, és egyúttal a dráma kifejlődési fokait is jelezni fogja.

c) *Szent Máté:* a harmadik szereplő Szent Máté evangélista az ő szenvedéstörténetében. Sok templomban három pap ünnepélyesen, mintegy dramatizálva énekli a Passiót. Eközben az énekesek és a nép pálmaágakat tartanak a kezükben, ami Krisztushoz, a szenvedő királyhoz való hűségnek a megvallása.

De a húsvéti motívum sem hiányzik egészen a szentmiséből; a *szent leckében* tekintetünk a nagypénteken át Krisztus húsvéti dicsőségéhez emelkedik fel. Az *Offertorium* és a *Communnio* az áldozati kelyhet és bort mélyértelmű összefüggésbe hozza az Úr szenvedésével. Miközben a hívők közössége kenyeret és bort hoz az áldozati asztalhoz, a kar énekli: «Epét adtak nekem eledelül, és szomjúságomban ecettel itattak meg». És amikor a hívők közössége az áldozásnál a szent Eucharisztiát veszi magához, az Egyház egyre ismételve énekli: «Atyám, ha el nem múlhatik e pohár, anélkül, hogy ki ne igyam, legyen meg a Te akaratod». (Ismét látjuk, mennyire csak a megfelelő körmenetekkel kapcsolatban tudjuk megérteni a szentmise változó énekeit.) A liturgia ma az Olajfák hegyén kezdte s az Olajfák hegyén fejezi is be. (Comm.)

Hódolat a király előtt.

A következő beszédet leghelyesebben a barkaszentelési evangélium után, tehát a körmenet előtt mondhatjuk el.

A virágvasárnapot a mai keresztények többnyire csak kevéssé értik. Menjünk csak be egy templomba, ott látjuk állni a nagyszámú hívősereget kezében a barkával. Egyetlen gondolatuk, hogy hazavihessék a megszentelt ágat, hogy azt, mint szent zálogot lakásaikban vagy földjeiken megőrizzék. A virágvasárnap igazi tartalmáról azonban a legtöbb kereszténynek sejtelme sincs.

Mit jelenít meg a valóságban a virágvasárnap ünnepe? Külsőleg Krisztus bevonulását a szent városba, egy szent játékot három felvonásban. Az első felvonás az Olajfák hegyén játszódik le, a második, a barkás körmenet, már Krisztus bevonulását mutatja a szent városba, a harmadik felvonás pedig, a szentmise a

passióval, már Krisztus belépése a szenvedésbe. Lehetőleg elevenen kell beleélnünk magunkat ebbe a játékba. A pap és a kereszt jelképezi számunkra az Urat; a hívők a tanítványok, akik az Urat ünnepélyesen a városba kisérik. Elmondhatjuk, hogy a virágvasárnap az egész év legdrámaibb ünnepe. És ez mégis csak a külső burok. Nekünk, akik megbecsüljük az Egyház liturgiáját, még mélyebbre kell az Anyaszentegyház szívébe pillantanunk. A mai ünnep felséges hódolat Krisztus Király előtt, aki belép megváltói küzdelmébe, egyszersmind mi is vele együtt ünnepélyesen bevonulunk az Ő szenvedésébe. Ez három fokon át történik.

1. Ma a tiszteletadás napja van isteni királyunk előtt, aki a küzdelembe megy. Itt eszembe jutnak 1914. szeptemberének napjai, amikor derék csapataink a háborúba vonultak. Elkisértük őket a vonathoz, ott volt zene, kendőlobogtatás, lelkesedés, minden pályaudvaron újjongva üdvözölték őket: a hősök küzdelembe vonultak; készek voltak meghalni érettünk. Valami hasonlót látunk ma is. Krisztus, az isteni Hős harcba vonul, hogy minket rabszolgaságunkból megszabadítson, hogy nekünk az égi birodalmat meghódítsa, hogy érettünk a legcsúfosabb halált elszenvedje. Nem kellene nekünk is mindent megtennünk, hogy hódolatunkat előtte bemutassuk? Mint az előbb mondottam, mindent elevenen el kell képzelnünk. Krisztus közöttünk van. A körmenetben ünnepélyesen elkisérjük a küzdő térre és a hősi halálba. Különösen figyeljük meg a templom kapuja előtti hódolatot. A régi időben a rómaiaknál, a győzőnek *diadalívet* állítottak; Rómában még ma is áll néhány ilyen ív (a legismertebb Titus íve, amely Jeruzsálemnek Titus által történt elpusztítására emlékeztet). Ma a templom főkapuja a Győzelmes Krisztus diadalíve. Ez előtt áll fel ma az egész hívő község: a pap és a nép, és egy Krisztust dicsőítő énekbe kezd, amilyent ritkán találunk a liturgiában;

«Zengjen dicséret, tisztelet és öröm Tenéked, Krisztus, kinek a gyermekek hozsannát énekeltek». Ez az ismétlés, amelyet a nép minden versszak után énekel. Jöjjön, kedveseim, ez a dicséret a lelkünk legmélyéről! Az ének így folytatja: «Téged az angyali kar dicsérve magasztal az égben. Téged az ember imád és minden a földön, a légben». Most az ének Krisztusnak Jeruzsálembe való ünnepélyes bevonulásáról emlékezik meg: «A nép hódolatul pálmát szórt utad elébe, Ime, dicséneket hoztunk mi Neked ma helyébe». Mi tehát ma Királyunknak és Győzőnknek, Krisztusnak akarunk ebben az ünnepélyes cselekményben szívünk legmélyéből hódolni.

2. Krisztus azonban nem elégszik meg azzal, hogy neki hódoljunk és diadalkaput állítsunk. Azt is akarja, hogy mi magunk is vonuljunk vele a küzdelembe; Ő ma bennünket küzdőtársaivá tesz. Emlékezzünk csak Hamvazószerdára, amikor az Egyház minket mint *militia* Christiana-t, mint Krisztus hadseregét a böjti küzdelembe küldött. Ma azonban *lovagokká* üt minket; ma keresztes vitézekké tesz bennünket. Ezért ma egy mélyértelmű jelképet ad a kezünkbe: a *pálmát*. Ezzel azt akarja mondani: légy küzdő és győző; vedd magadra a keresztet és kövesd Krisztust szenvedéseiben. Keresztény testvéreim, elevenítsük csak meg ismét e szent cselekményt: amikor most a pap a pálmaágat személyesen a kezetekbe adja, ezzel az Egyház benneteket az egész évre vértanukká, küzdőkké avat. Ma van a lovagszentelés, és azt akarja ezzel mondani: menj a most elkövetkező nagyhéten te is Királyoddal a szenvedés küzdelmébe, de kövesd Őt egész éven át is a kereszttel. És amikor a pálmaágat, a barkát lakásaitokban a kereszt mögé erősítitek, akkor ez azt akarja nekünk mondani: legyetek egész éven át Krisztus megvallói és társai a küzdelemben. Így a virágvasárnapi körmenetet még mélyebben fogjuk fel: egy küzdők-

ből, vértanukból és győzőkből álló nép vonul az isteni Győzővel a világon át. Énekeljük a körmenetben: «Az angyalokkal és a gyermekekkel együtt mi is híveid akarunk lenni, a halál legyőzője felé ezt kiáltjuk: Hozsánna a magasságban».

3. Végül a szentmisében Krisztus szenvedéseibe is bevezet az Egyház minket. Hiszen minden szentmisének az az értelme, hogy beleolvadjunk Krisztus halálába, hogy mi Krisztussal misztikusan meghaljunk. A mai miseszöveg azonban megmutatja, hogy ezt az Egyház egész különös határozottsággal megköveteli tőlünk. Ez a mise a legszomorúbb az egész böjti és szenvedési időben. Szent Máté a passióban Krisztus legmélyebb megalázását festi, Dávid a 21. szenvedési zsoltárban az Urat a legnagyobb elhagyatottságban mutatja be, és Szent Pál is Krisztus keresztjének mélységét és magasságát állítja elénk.

Az Egyház tehát három fokon át vezet minket felfelé: A Győzőnek diadalmenetet készítünk; de nem engedjük egyedül a küzdelembe vonulni; magunk is küzdőkké szentelődünk, és végül vele megyünk a misztikus halálba a szentmisében. De nem a halál a vég és a cél. Az Egyház még egy *magasztosabb* célt is mutat nekünk: amilyen hűségesen kitartottunk mellette az életben és a küzdelemben, amint «megvallottuk fölséges nevét a királyok előtt» (pref.), úgy fogunk majd az égi birodalomba is bevonulni, hogy Vele uralkodjunk mindörökké. Ez is jelképes értelme a virágvasárnapi körmenetnek.

NAGYCSÜTÖRTÖK.

Az utolsó vacsora ünneplése nagycsütörtökön lelkipásztorilag eddig még nagyon is kevéssé van kihasználva. Ennek a misének valóságos családi és egyházközségi ünnepnek kellene lennie. A plébános, segítői, és a hívő közösség az Úr asztala körül! Ehhez tartozik egy rövid, de gyujtó beszéd, amely kiemeli a nap jelentőségét.

Krisztus teste, Krisztus szenvedése, Krisztus szeretete.

(1926.)

Van a mai ünnepben valami megragadó, ami bennünket összehozott; ez az ünnep az utolsó vacsora emlékének van szentelve. Talán az öröm és a szomorúság, a szeretet és hálátlanság, az élet és halál különös összetalálkozásából állt elő ez a megragadó hatás. Ez a szentmise hangulatában is mutatkozik. Ez a hangulat örvendező és szomorú is egyszerre. *Örvendező:* az oltár virágokkal van díszítve, a főoltáron a keresztet fehér lepel takarja, a papok fehér ruhában jelennek meg; sőt épp az előbb az ünnepélyes és örvendetes *Gloria in excelsis* is fölhangzott, amelyet már olyan régen nem hallottunk; s erre megszólaltak az összes harangok, hogy azután teljesen elnémuljanak. Kevés pillanat van az egyházi évben, amely oly mélyen markol bele a szívbe, mint éppen ez. Azután elnémulnak a csengők a gyász kifejezéséül. Kérdezzük, miért az örömnek ez a kifejezése nagyhét közepén? A legbensőbb hálával gondolunk a legnagyobb jótéteményre, amelyet nekünk a

legméltóságosabb Oltáriszentség rendelésével Krisztus a földön nyujtott. Mégis erre az örvendetes ünnepre csendes bánat borul, mint valami fátyol. Az imádságok és az olvasmányok újra és újra arra emlékeztetnek, hogy Urunk a halálba megy és hogy tanítványai részéről a jótettekért hálátlanság és bűn lesz a viszonzás. Igy a nap tartalmát három szóba foglalhatjuk: test, szenvedés és szeretet.

1. Test. Lélekben az utolsó vacsora termébe lépünk. Itt van Jézus, tizenkét tanítványával. Igéretét, melyet egy évvel ezelőtt a kafarnaumi zsinagógában tett, hogy testét és vérét fogja nekik eledelül adni, ezt az igéretét akarja most beváltani. Itt ül, kenyeret vesz szent kezébe, megáldja és mondja: Ez az én testem, amely értetek adatik, — t. i. holnap a kereszten. Majd veszi a borral telt kelyhet, megáldja és mondja: Ez az én vérem, az újszövetség vére, amely értetek ontatik a bűnök bocsánatára — t. i. holnap a kereszten. És hozzáteszi a jelentőségteljes szavakat: ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Kérdezem, mit adott nekünk ekkor, és mit követel tőlünk? Saját áldozati testét és áldozati vérét ajándékozta ezzel nekünk, amelyet a kereszten mint váltságdíjat adott értünk. Most már van nagyszerű, nagyértékű áldozatunk, amely megnyitja számunkra az utat Isten szívéhez. Van azonban most már ételünk is, amely lelkünket táplálja, amely a kegyelmi életet megőrzi és fejleszti, amely minket a mennyei dicsőségre előkészít. Mondjuk ki tehát, hogy az Úr ma az Egyház legértékesebb drágakövét, istentiszteletünk középpontját, szellemi életünk napját adja meg nekünk. És mit kíván tőlünk? Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre! Azt akarja, hogy mi, az Ő tanítványai, ez áldozat által az Ő emlékezetét megőrizzük és ünnepeljük. Tehát azt akarja, hogy méltóan és gyakran gyűljünk össze a szentmiseáldozathoz és így ezt az Ő jótettét kihasználjuk lelkünk üdvösségére. És ma egész külö-

nösen Krisztus tanítványainak érezzük magunkat, akik az utolsó vacsoránál ülnek, és az élet kenyerét az Ő kezéből fogadják. Igen, keresztény testvéreim, az Úr teste az a talentum, amelyet az Úr az Ő Egyházának és mindegyikünknek átadott, mielőtt tőlünk eltávozott; ezt kamatoztassuk és ezzel ápoljuk az isteni életet.

2. Szenvedés. Kérdezzük, mibe került Mesterünknek mindez, hogy testét és vérét nekünk ajándékozhatta? Először is meg kellett halnia. A szent Eucharisztia az élet fájának, a keresztfának a gyümölcse; Krisztusnak meg kellett előbb halnia rajta s csak azután tudta nekünk megteremni az élet gyümölcsét. Igen, ki kellett innia a keserű szenvedés kelyhét, amelyet Isten haragja kevert számára, mielőtt nekünk szent vérének kelyhét nyujthatta. És így a legméltóságosabb Oltáriszentség alapításának napja egyszersmind keserű szenvedésének is a kezdete. Mert mindjárt azután felmegy az Olajfák hegyére; ott fogja el a halálfélelem. A világ bűnei az én bűneim és a te bűneid, ifjúságunktól a mai napig elkövetett minden bűnünk, és Ádámtól kezdve az utolsó ember bűnéig az összes bűnök mint valami elviselhetetlenül súlyos hegy nehezednek a vállaira. Küzködik az Atyával: «Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár, mindazonáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te». És átküzdötte magát a szenvedés megadó elfogadásáig; áldozata ezzel *akaratban* már megtörtént. És ma még egy szenvedésre gondolunk különösen, amely az Urat oly közelről érintette, Júdás sötét hálátlanságára, csókjára és árulására. A mai szentmise többször emlékeztet erre az álnokságra, sőt egyenesen szembeállítja e nap nagy jótettével. Az átváltozásnál megemlékezik a pap arról, hogy ma van a napja annak, hogy Krisztus érettünk «átadatott» (azaz elárultatott) és egyúttal az a nap, amelyen tanítványainak átadta testének és vérének szent titkát. Keresztény testvéreim, ne fizessünk az Úr

szenvedéseiért a bűn hálátlanságával, hanem váljék az a mi számunkra, miként a jobboldali lator számára is, üdvösségünk és bocsánatunk forrásává.

3. Szeretet. Szent János evangélista az utolsó vacsoráról szóló tudósítását a következő szavakkal vezeti be: «Húsvét ünnepe előtti estén pedig, tudván Jézus, hogy eljött az Ő órája, midőn át kell mennie e világból az Atyához, mivel szerette övéit, akik e világban valának, szeretetének teljességét adta nekik». Ezekkel az ünnepélyes szavakkal azt akarta mondani az evangélista, hogy mindaz, amit az Úr ebben a szent órában tett, egyúttal szeretete művének megkoronázása is volt. Szeretet a szent Eucharisztia rendelése, szeretet, a legnagyobb szeretet önmagának a szenvedésben és a halálba való átadása. Ő maga mondja: «Senkinek nincs nagyobb szeretete, mint aki életét adja barátaiért». Szeretet, a szeretetnek egész özöne árad búcsúbeszédéből, amelyet az utolsó vacsorán tartott. Ő azonban még egy külön cselekedet által is meg akarta mutatni övéihez való szeretetét s ez a *lábmosás* volt. Az Úr felállt az étkezésnél, és megmosta apostolainak lábát. Látjuk Őt, amint ott térdel Péter, János, András előtt, látjuk Őt térdelni Júdás előtt is, aki pedig már szívében hordta gaztettét. És amikor újból leült, megmagyarázta tanítványainak, mit tett: «Ha Én a ti uratok és mesteretek, megmosom a ti lábaitokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábait. Mert példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is így cselekedjetek». Megértjük mi ezt? Nemcsak azt, hogy az Úr e jel által akarta az övéi iránti alázatos szeretetét kifejezésre juttatni; halála előtt is örökséget akar hátrahagyni, és ez a szeretet. Aki az Ő tanítványa akar lenni, annak szolgáló szeretetet kell gyakorolnia minden embertársával szemben. És ma ebben a jelentőségteljes szentmisében nemcsak az evangéliumban halljuk Krisztus eme utolsó kívánságát és akaratát, az Egyház a szent

lakoma idején is az Úr ugyanezen figyelmeztetését énekli : «Példát adtam nektek, hogy ti is így cselekedjetek». Valóban a testvéri szeretet legyen ennek a szentmisének áldozati gyümölcse, de legyen a mi feltételünk is az egész életre : a szeretet által mutassuk meg, hogy keresztények vagyunk.

Vigyük magunkkal az életbe ezt a három szót és tartsuk nagy tiszteletben : Krisztus *teste*, Krisztus *szenvedése* és Krisztus *szeretete*. Ezek vezetnek el minket az örök dicsőségbe.

NAGYSZOMBAT.

(Elmondtam 1929. Húsvét éjtszakáján.)

Ma először ünnepeljük éjtszaka a húsvétot; ma megvalósult az, hogy a hajnalcsillag égő húsvéti gyertyát talál, az a hajnalcsillag, amely nem ismer elmúlást: a feltámadott Krisztus! Töltekezzünk az újonnan kereszteltek húsvéti újjongó örömével, az ő hitük zsengéjével, szeretetük első termésével. Nem könnyű azoknak a gondolatoknak a bőségét összefoglalni, amelyeket ez a szent éjtszakai ünnep magában foglal. Megkisérlem mégis három szó segítségével: szent éj, szent világosság, szent víz.

1. *Szent éj!* Mélyen megragadó, amikor a diakonus, mint a Húsvét hírnöke, fehér dalmatikában az ambóra lép és az Exultet magasztos énekével meghirdeti a Húsvét ünnepét. Újból és újból boldognak mondja ezt az éjtszakát, amelyik egyedül tudhatta az időt és az órát, amelyben Krisztus az alvilágból feltámadott. Valóban ez a legmagasztosabb éjtszaka, amelyet mi keresztények ünnepelünk. Bár van egy testvére a mai éjnek, a szent Karácsony éje; de ez mégsem egészen egyenlő értékű a maival. Ma a megváltás nagy éjtszakáját ünnepeljük. Ennek az éjtszakának a jelentősége előképéből határozható meg. Ez az előkép ma az *első húsvéti éjtszaka*, amely meghozta a zsidóknak az egyiptomi szolgaságból való szabadulást. Kincsekkel megrakva vonultak át a Vörös-tengeren, hogy eljussanak az Igéret földjére; ma ez az előkép beteljesedett. Ma átvonulunk a keresztség Vöröstengerén, és megtisztítjuk magunkat a bűnfoltoktól. A mai éjtszakán Krisztus

széttöri az alvilág zárait és feltámadásával a fogságban sinylődő emberiséget elvezeti a szabadsághoz, és az új élethez.

2. *Szent világosság.* A nagyszerű világosság-szimbolum feltarthatatlan erővel és fokozatos kifejlődéssel vonul át az egész éjtszakai ünnepen. Először a szűzi kőből csiholták ki a tüzet; ezt felfogták, megszentelték, és a sötét templomba vitték. Üdvözöljük azt, mint «Lumen Christi»-t, Krisztus világosságát. Ezután megszentelték a húsvéti gyertyát, meggyujtották és róla tovább gyujtották a templomban a gyertyák százait. Ez a feltámadás gondolatának csodálatos kifejlődése volt. Krisztus a világosság, amely százszorosan visszasugárzik feltámadásában. A húsvéti gyertya Krisztusnak és a feltámadott kereszténynek a jelképe. És a húsvéti gyertyáról terjedt át a világosság a keresztelendők keresztségi gyertyáira, akik közöttünk állanak és most a bárány lakomájára sietnek; és a mi keresztségi gyertyáinkra is, amelyekkel kezünkben a keresztségi kegyelmet megújítjuk. Keresztény testvéreim, vigyük a keresztségi kegyelem szent világosságát ebből a szent éjtszakából ki az életbe; ne aludjék ki, míg el nem jön a vőlegény.

3. *Szent víz.* A víznek is, amelyet ma szenteltek, megvan a története. Négy folyamban folyt a paradicsom kertjéből és megnedvesítette a földet. Ez az a víz, amelyet Mózes a pusztában Krisztus sziklájából fakasztott és a népet vele megitatta; ez a Jordán folyójának vize, amelyben Krisztus megkereszteltetett; ez a víz az, amelyet az Úr a kánai mennyegzőn borrá változtatott, ez a víz az, amelyen Ő a galileai tengeren járt. Ez a víz vérrel keverve folyt ki az Ő oldalából a keresztfán. Ez a víz mossa ma tisztára a keresztelendőket, ezzel a vízzel hintettük be ma mi is lelkünket s amely minket megújított a keresztség szent folyamában.

Örvendezzünk mi, megváltottak! Szabad volt már

előre sejtenünk ezt a szent éjtszakát kegyelmeivel együtt; most pedig magunkkal vihetjük az életbe a feltámadás világosságát, Krisztust és ez a szent víz számunkra *forrássá* válik, amely átömlik az örök életbe.

Mint megújított, újjáteremtett emberek menjünk át az életen és örvendjünk a nagy ajándéknak, melyet ma a szent világosságban és a szent vízben kaptunk!

Függelék. Pótszövegek a 77. oldalhoz:

1. A 4. sor után:

«Tegyük jóvá, amit tudatlanul vétkeztünk, hogy hirtelen meg ne lepjen a halál napja, amikor majd keresnénk időt bűnbánatra, de nem fogunk találni tudni!

Figyelj reánk Urunk és irgalmazz nekünk, mert vétkeztünk Teellened.

Segíts minket Istenünk, Üdvösségünk, szent nevedért szabadíts meg minket, Urunk!

Figyelj reánk Urunk és irgalmazz nekünk, mert vétkeztünk Teellened.

Dicsőség az Atyának, Fiúnak és a Szentléleknek.

Figyelj reánk Urunk és irgalmazz nekünk, mert vétkeztünk Teellened».

«Vigasztalan volnék, ha nem tudnám, hogy Te, ó Uram, irgalmasszívű vagy; Te azt mondottad: «Nem akarom a bűnös halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen».

Te bűnbánatra hívtad a kánaáni asszonyt és a vámost is.

Amilyen nagy volt a gyötrelem lelkemben, olyan nagy most szívem öröme és vigasztalása.

Te bűnbánatra hívtad a kánaáni asszonyt és a vámost is.

2. A 2. pont végére:

«Nem ez-e inkább a böjt, amelyet én kívánok: Oldd meg az istentelenség köteleit, oldd le a szorongató kötelet, bocsásd szabadon az elnyomottakat és törj össze minden igát. Szegd meg kenyeredet az éhezőnek s a szegényeket és bujdosókat fogadd házadba; midőn mezítelent látsz, född be őt és ne nézd le embertársad testét...» (Péntek, Hamvazó-

szerda után.) — «*Ami elveszett, felkeresem és ami elhajtatott, visszahozom; ami megsérült, bekötöm és ami erőtlen, megerősítem; ami bőséges és erős, megőrzöm*». (Hétfő, első vas. után.) — «*Keressétek az Urat, míg feltalálható; hívjátok Őt segítségül, míg közel vagyon. Hagyja el útját az istentelen és gondolatait a gonosz ember, és térjen az Úrhoz, és könyörül rajta, ami Istenünkhöz, mert igen kész a megbocsájtásra*». (Kedd, első vas. után.)

Minden vasár- és ünnepnapra

2 filléres Misekönyv!

Budapest, IX., Thaly Kálmán-utca 36.

Megjelent 86 szám.